

PASIAN LA THAK

BU (9) NA

Gambup Laipian Phungpi Zum

Tediim

THUMASA

Jc. 1962 kum Gambup Laipian Laisaang Upa kumcin kikhoppi, A (14) Veina pan kipan, Pasian Lathak kidemna kinei den aa, Jc. 1967 kum pan in, tua Lathak te Bu(1) na pan Bu(6) na dong a Bu-in, kibawl hi.

Jc. 1996 kum ciangin No. (1) Khawk Upate hanciam na tawh, a omsa Lathak te sungpan teng khia-in, Bu(7)na hong bawl khia uh hi. Jc. 2007 Kum ciangin Phungpi-in, Lathak Bu(8)na ki bawl khia leuleu hi.

Tu-in, hih Lathak Bu(8)na bek tawh hong kicingthei nawnlo ahih man in, a omsa La Bu sung pan ahi zongin, a kiphuak thak late sung pan ahi zongin, Lathak Bu(9)na bawl dingin, kivai hawm hi.

Tua hi aa, hih Lathak Bu(9)na sung aa om Late tawh kipawl kitang sapna te leh guan beh ding akilawm a kisam a om leh mai lam ah, ih bawl kik ciangin puah phat theih dingin kingaihsun hi.

Hih Lathak Bu(9)na hong pian khiatna dingin asem abawl agim atawl Upate leh, Siate tungah vanglian Pasian in, Thupha hong piak sak ding ihko hi.

Gambup Lalam vaihawm Upate
Gambup Laipian Phungpi Zum
Tediim

A SUNG AA OM LA THULU

ZON OL NA

No.	Laimai	La thulupi
1.	1	Gam leh lei, mi nam, ngeina leh biakna paaina, itna, Late
2.	26	Pasian thu saang ding, Pasian na sem ding aa, kihan thotna, Late
3.	30	Pasian Kamsaang ding aa, telkhiat ngahna, Late
4.	31	Pasian piak Mangmuhna, kiphuah Late
5.	32	Leitung Mihingte, Vantung Pasian Khatawh apiang ihhihna, Late
6.	33	Dawi khut sung pan, Pasian hong hotkhiatna Late
7.	37	Pasian piak Lai, ki phuah Late
8.	40	Pasian Kamsaang pipa Laipianpa-in, Pasian Gamnuam, kong a honna Late
9.	59	Pasian Hinloo-Damlotui (Tuisiang) Late
10.	61	Laaini tan-na ding leh Pasian thupha ngah na ding Late
11.	64	Laipian Pasian thu sung ah, Unau pata in kinei aa, Pasian thu pha, sankhop na ding Late
12.	78	Nam dang biakna thu te, a sanhuai loh na leh Laipian Pasian thu upzawk, muanzawk na Late
13.	90	Lungnemna, ki niamkhiatna, Late
14.	91	Laipianpa pian zia, ki phuah, Late
15.	92	Laipian Pasian thu, Thuman, thu tang takpi ahih lam, mu-in, sang aa, Pasian sungah, ki khelna Late
16.	95	Mawhna pan kisikkik aa, Pasian hotkhiat, ngahna Late
17.	96	Pasian phatna leh Pasian kiangah thum na Late
18.	105	Pasian thu atangtunna leh Pasian thu asan huaina Late
19.	108	Pian leh khan kikhek aa, mailam aa piangdingthute genkholhna Late
20.	112	Hong Uk Kumpite pah tawina Late
21.	113	Pasian vangliatna akiphuahna Late
22.	114	Pasian Paaina Sanginn kiphuahna Late
23.	116	Inn thak, huut na Late

24. 116 Pasian Sumpi Late
25. 117 Pasian Siampi suah muakna Late
26. 118 Zomite ciin tangthu te tungtawn aa, thu kihilhna Late
27. 119 Pasian in ama thusiangtho zui dingaa hong sapna Late
28. 119 Pasian Tapa Laipianpa lamhkiatna kiphuah Late
29. 120 Kumkhen Pawi leh Laipianpa ni muakna Late
30. 123 Laipian Dial kiphuah Late
31. 124 Laipianpa-in Pasian thu a sanzawh kum(100)leh(150) cin
na Late
32. 125 AD. Kum (2000) tawh kipawl Late
33. 126 Zu thu a kiphuah na Late
34. 127 Siamsin sang naupangte leh pilna sanginn kiphuahna Late
35. 130 Laipianpa hong vai khak na ki phuah Late
36. 131 Laipian Pasian thu a khan tohna kiphuah na Late
37. 132 Ngaihsut kipiakna Late
38. 133 Nu leh pa itna ding zahtakna ding Late
39. 135 Nupa suahna (Mopawi) Late
40. 138 Lamkhial mite sap kik na Late
41. 147 Pasian in, gam leh minam zui-aa, kamsang (honpa) hong
piakna Late
42. 149 Midangte hong nopneh na Late
43. 156 Namdang biakna thu zuite hong nopnehna hang aa kiphuah
Late
44. 158 Zintun, zindawn na Late
45. 162 Mang pha khak na Late
46. 166 Paaina la -I-
47. 167 Paaina la -II-
48. 168 Paaina la -III-
49. 169 Siangsawn La
50. 169 Thupha ngetna La
51. 170 Pasian piak La (1-9)
52. 171 Si khak na La.
53. La zon olna

1. GAM LEH LEI, MINAM, NGEINA LEH BIAKNA-PAAINA
ITNA, LATE

1. (a) Mi a pian dan, mel ka muh ciang, kang tui ta leh,
kawl tui ta zong, a gam pan piang, sian tong dam leh,
zun thel nah, han lung ciam tek e, lawm, han lung
ciam tek e.

(b) Ei zong e, u leh nau aw, kham tui von tawi, ta
ding a, sian tong dam leh, zun thel nah, mim bang
hong piang e han lung ciam tuan leng lawm, han lung
ciam leng e.

2. (a) Pian gam lei leh, nam cih von tawi, an bang it na,
phuh bang kho, hen cih man a, Laipian sian mang tong
dam-in, kek tui tong dam nuh pam-ah paai e.

(b) Pian gam lei phuh, sing bang kho hen, nam cih
von tawi, sian ang zal hen, cih man a, Laipian sian
mang tong dam-in, nam cih tui bang luang sak ta-aw e.

3. (a) Pu pa khan a, mel ki thei lo, do lal bang ki sai,
sian in an bang, hong it man, zo tui kuam bang (gawm
hi sen gual aw.)²

(b) Pian na gam lei, tu suan teng-aw, hong ki-am
vua, sei no gual, theih loh vai mang, a leh luan sin thu,
do pat bang sai, sai na lai leng e.

4. (a) Kang tui tong sa'n, hem lam zawi kaih, leh luan
dam tui, ning hai zu bang, khum e guai, khum e guai
aw e.

(b) Ning hai zu bang, khum e guai aw, luan siam tong dam peuh, mim va bang zuan leng, khan kum sawt a, hen kol khai, hen kol khai ding aw e.

5. (a) Kiak lo tul ta, lum suang delh bang a, kek ta'n nuai siah a, teng khawi-in, nei e guai aw e.

(b) Khang thei lo vua, sei no gual aw, ham bang huai siam vua, lawk ta tau zil, pian gam lei, hen kol sut, hen kol sut leng e.

6. (a) Kawl tui gam lei, zo gam kuam-ah, Laipian sin thu, ei-a ding, min thang ma sa e.

(b) A nua ciang ah, kek ta sawl sang, gam mawng sing bang, hong khang a, mim bang pian na, ih sian sin thu, ne'n a ham bang, nil e gual aw e.

7. (a) Hong khang e lawm, sian mang sin thu, mel mak gam lei pan, lang lam se sum, ai bang hong zek a, sin lai zu bang, a pe'ng te'n, tong san theih loh, mu bang ngaih, te-in ki bawl e.

(b) Kek ta tong dam, luai nau bang sang, khial ken maw ngaih no, ih ho tong dam, luang khawm mawh ding a, mel mak sin thu, siam bang sin leng, ei pian sin thu, lung ah ngil ding a, khang sawn mom no, lung a zuang, kha diai lawm aw e.

8. (a) Kek ta zai la, khau bang sut lo vua, ih gam ciat tawh lawm, sian in ci bang, a tel sa (cian na tel nam aw.)²

(b) Sial sial-ing e, ih gam pan piang, sian tong dam leh, sian zai la, ei-a ding-in, man in pha e, man in pha sa'ng e.

9. (a) Hong don ve vua, sei no gual aw, mim bang pian na gam zilh za, gual aw-it ve vua, gual aw huai ve vua.

(b) Hong ki huai vua, sei no gual aw, tang bang khan na gam tul ta, gual aw khual ve vua, gual aw-it ve vua.

10. (a) Mim bang pian na, ih gam tul ta ih pian gam, ngei, ngei-it kei leng, kek ta'n nuih ciam lel siam lel, lel ta ding aw e gual.

(b) Tang bang khan na, ih sim gam zang ih zo gam, zang, en khual kei leng, gual in nuai siah nelh siah nei, nei ta ding aw e, gual.

11. (a) Sei no gual aw, mim bang pian na han lung ciam ni sim sing gil leng kholh pih gual aw, han lung ciam leng, leng ding a, phuh bang kho leng, thang ding a, khun la'n khang thei lo ta ni, guai aw e khual vua guai aw, guai aw e.

(b) Kholh pih tang gual, tang bang khan na pian ngei zil na pu pa zil na sei no gual aw, thal bang zan leng, zang ding a, lam siam zil leng, sui ding a, khun la'n khang thei lo leng a, guai aw e it vua guai aw, guai aw e.

12. (a) A gam min thang, kil bang khang te'n, pian gam lei an, bang a it man a, gual gim nam mui, si bang dik lo-in, a ma pian ngei, siam sil tawi ciat a, gual lai paai bang, tu dong pom lai e.

(b) Ei zong zil leng, kil bang khan na, gual gim nam mui, si bang dik lo-in, ih gam pan piang, siam sil tawi ciat ni, hiang sing bang zau, tuam ah kai kei leng, tul mawh min thang, gual lel ding aw e.

13. (a) Gual bawl sin, thu'n, gim dang kei ni zo ci-a piang na min tai sam diam, (Tangpa, se lung nau bang na sang nam Lia nu-in e), (Lianu'n, tual-ah khia lo ka lung lai-ah ta) pheii phung suan khawm leng, sian in hong awi zaw kei nam, ni bang ih tang zaw kei nam ci'ng e, pian ngei sin thu zil khawm leng, lung lai khau bang hual khawm leng ci'ng e.

(b) Ih pian gam nuam, tuang nua sia leng kua-in lam bang a hong pak thei diam, (Tangpa, zo lei le'n nang bang a duai ngi ngei) (Lianu, sin lai zo hei sa bang pal sil sial) gam gua bang phung khat in po khawm leng, tui bang ih tung zaw kei nam, gual tawh ih kim zaw kei nam ci'ng e, sian awi lam bang tang khawm leng, min lun pak bang tawi kim leng ci'ng e.

14. (a) Gual biak sin thu, sawl bang ban na, cian tel lo nau, bang a sa'n man in, Sen gam, Japan gam, nam nih nam thum tuam ah kai, lung tuak mawh vai bang a tham ta-a, kum khua-in kheng tui bang pai pai ta, gam lei sun ni, bang hong tum kuan e.

(b) Vai bang tham na, gual biak tual khia, a gam tek sian, sin thu sang ciat a, lung tuak khawh lo ma bang tun thei a, Sen leh Japan hong ki tawi, gual gen gam min, tu-in thang ta e.

15. (a) Zo tui tuan pu pa'n, sin thu zai deih a sut na, ning zu ai, sa lo-in, cian dal zam luang le'n sial ki, le'n khuang sai a nam tem tawi, va bang lam mawh na om lo, zin leng dawh ai a ba'ng tuan lo a, pu pa pian zil mi za lai-ah, zeh lah zum mawng e.

(b) Kham tui von, tawi, piang pan mom no kil bang khang to pan, khim zin tuang lam tam tawn-in, ban zal le'n khuang, bang a sai, lep siam nel bawl aw, ang lai pai tem, bang kuah a, han min lo bang, zai deih khian pih, kek tui hem sian tong, a sa'n na liang aw.

16. (a) Ih pian gam lei, gual ze dam tawh, khang sawn luai nau, bang ih kap diai ci'ng, khua ih tuah ciat nam, va bang pil veng ci'n, khat tang zai tha tawh, gual pheiphung, suan, ih zil zo diam aw.

(b) Lung lai khau bang, guai aw hual siam leng, gual pheiphung suan, ih zil na ding in, pian gam lei mu, bang ngai a, an bang a it teng, lung lai khau bang, khat in hual khawm leng, khang dam tui, bang, luang ton leng ci'ng e.

17. (a) Mual dam huih khi, la'ng hiau hiau, pian na gam lei mual dawn tum tai-aw, e, huih khi la'n sem aw na pal, na pal huang diai diai, et lawm mual kuam zo gam nuam, lawk ta tau ngeu ngeu, sian-sin-thu-in, na pal lai, dai heu lo, dia, pheí phung khai suan nem lo ding, pal na dam tui sian aw sian, hong luan aw sian aw.
- (b) Kil bang khan na, aw, zo dam tui, luan na kang lo-aw, zo gam nuam-ah thul guah luang teng, hin lo dam tui, aw-aw-aw, dai bang theu lo aw.
18. (a) Ih pian gam lei, khaih ning bang dawn, pe'ng sak ding teng, gual aw pal bang, nang kei leng zong, ih lawm sam diam aw.
- (b) Ih sian sung-ah, lel tam zu bang, a sia ding teng, pat bang sai ling, bang do loh-in, zing vai hawm tai, khua-ih val nun, ih nuam ngei diam aw.
19. (a) En, dih aw lawm, zo hei sa, te a pal, lun, khua, ngai-aw lawm, zo lawk ta, te a tau, na, zuan huai lo mei-in bawm e, ih zo gam, nuam.
- (b) Aw, Zo hei sa, leh, sing cin pal lun, hul in thel, nah, bang kia ding, a, za'n, ni tu ni, zing ciang thai, ciang, aw-aw-aw- haw-haw-haw, a ki khel ngei lo pak hoih a nam tui, zo tui ta'n bawm e, bawm e zo tui ta'n, pak hoih a nam tui, sian ang.
20. (a) Aw lawm, bawh-al a pau man pau a dawng man-in dawng e-e-e, zo tui a vang lian a min na dong ve aw.

(b) Kei aw, ka pu te sum tual tung-ah zo hei sa pal ka bah leh e-e, sun ni lim nuai-ah ka min a thang hi e.

21. (a) Ngal, liam von tawi, lia leh tang aw huih, khi sem in, ih huang ngel ngel a, bang ding kham kha vei bang-in, lai, ei kuai tuam, om hi va ci'ng e.

(b) Bang, dang hi lo, kek tui nam tem ei ki kal ah e-e, ka lai zom, ka ciin nem, in na tawi khial a, tuang lam lai-ah zeh zum in, sa bang na ta e.

22. (a) Pu pa, pat loh a, ka ciin tham na ngaih tham na, sun ni'n zong a awi lo e, ka u phual aw hong zo-in, si lau kha tang, lai-ah hong lun in, gam lei khual na'n ih khang dum puan zawng leng e.

(b) Aw zo, tui aw e, kang tui zong ki awi hi e, nuai zin zong ki awi ding hi, kholh na gi a khen nua a tong na zak leh, zo tui aw tu bang ciing un, ze dam sin thu'n gam kuam liap ding sawl-in si'n vak e.

23. (a) Aw, Hei na kuam, teng-ah, lung sim tang lo bang phong ding, a, sim gam buk tual aw-aw, zo tui ta hei na, zua dawh, pah tang aw, sian zai, la oih na.

(b) Tung, Pasian siam, si'ng, lui ki tum, a tui kawiluan dung ki zui aw e, ngaih teng, phung, teng gual teng, ka lung dit, mual, kawiah kia, si'ng kawiah, ki ba'ng liang aw e.

24. (a) Tu lai, sin thu aw, gual nung sa bang va zui leng, le'n, Guiton tawh, tun, mel thei lo, sang bang vai-in a mau e, al bang man na'n a lawm e, lawm aw e-e-e-.

(b) Tuan a, ih pu pa, pian-na-gam-dawh-nem aw, beng in bat thei leng, phung, hawm siam tawh, gui khau, dawh bang lo, ei ki val mawh pen e, lawm aw e-e-e-.

25. (a) Sial bang, lian pen e Laipian, kei-an lian pen e, sian in sang gah mi sim zawng, gah tha'ng bang veh e, sian vang hong tang a, sim khua zing lai, tai khua ki val, khang thei lo tang e.

(b) Pian gam, zo hei sa pal, lim liap nuai-ah maw, ka hei nun nuam e, e, hai zu zawn pih, ciin leh tang gual teng, tong suah sia pal, bang ka nang mah zong, lim belh Laipian, al bang ka man, pih ding hi e, zo gam pak bang, kei tawi ding hi e.

26. (a) Zo tui-ih gam zang, tem bang deih huai e, tuan a pu pa, tang bang khan-in, se tang sang ciin leh, sim lei ga ta'm, tui gawm lung ngai e.

(b) Ih gam pan piang, sian sin thu buang, le'n puan pha bang, khek ta kei leng, pian na tun nu, mah ih ngai a, sen ngaih no tong, huan tu bang khum, sa'n ih cim diam, sa'n ka cim lo e.

27. (a) Kang tui lun mang, kil bang khan lai, ban zal hen kol, khai bang in, a mi nam cih, ang lai-ah sia a, min thang Japan, tuang hong tun ciang in, kang tui lun mang tawh, gam lei-ah dal, bang ki sai, lei do min thang, pu pa gual gen, Japan gal kap, tu dong thang lai e.

(b) Kum ki vei lo, gam lei tu suan, von tawi te'n, khang thei lawh na, in nei a, lang lam se sum, va bang pil na, in nei a, ban zal a piang, siam sil bawl siam tawh, zing zin tung khai, mu bang lam thei a, Japan zaw zi, mi za ta'n, nun nop na'n nei e.

28. (a) Aw, Vai mang se sum a min a pha a, tang in tawi e zo tui lung ngai e, a mah bang a pal hi leng, gam lei, dam dial-in luang sak ning e.

(b) E, Lai-ah nam tem kham ding aw, ta pa khat zong tam lua sa'ng e, u leh nau aw e, gam lei aw, e.

29. (a) Aw, Sol kha tang nuai-ah, gam lei ngaih man, ka suih lung le'n aw, e, ka-u phual ngo na hih leh, hin lo tui hong dawn, aw, phung teng mu bang ka ngaih man, kei na nem ing e, phual ngo mim bang thum ing e, tual hong kum ve, Siangsawn pah tang ah hong tuang, aw.

(b) Lung, sial tam e, tang ni sa kat-in, kua suang pal nuai-lim, tut vum a khawl, ka sial sin thu aw, e, khai mu le'n siam zil na ding, tung a-al si a lel a sin thu siang tho aw-aw, mang muh a nih, a neu nih, na hi e, a mahlo-in, phial va le'n na dang om lo e.

30. (a) Aw, Ahul ngei lo dai ne'n sok nei pal, aw e, tun-ang lai-ah awh khi tawh, et lawm zo hei sa tawh pal khawm e.
(b) E, Luan kang ngei lo zo dam tui a luang, aw e, a li lai-ah lim nga-aw, et lawm Cherry pa'n tawh pal khawm e.
31. (a) Aw, Tang lo bang phong ve ni e, zo tui-ih le'n na gam zang, sang gah len liang, vai sa'ng e, ki tawi aw khang sawn.
(b) Gam lei, khang sawn aw it aw pawl khawm, a mi za tam, pai khial zo, ei ma siam sin aw gam lei hong khual aw.
32. (a) Gam, lei nah zu bang a puah ding khang sawn ei mah, sang gah liang vai lua sa'ng e, gia bang zun ding, ei mah siam sin, lia leh tang hi e.
(b) Gam, lei siam sil bawl ding siam sin ei mau, ki lem na om hen, thal bang khat-in, zo tui-ih le'n zang hen la, lei leh van-ah, ih min thang hen aw.
33. (a) Aw, Vang ngaih duang pal lai, am na-maw, Siangsawn gam nuam, lai lun e lai lun, ih khua zo tui, lo-in e, ze dam sin thu, lai kuai om lo e, tung mu van lai leng in zong gam kuam hu e, nah sing nuai-ah, sang nam cin zong khua zong zong.
(b) Van nuai aw e, nam cih aw e, sei niam sei sang u leh nau aw e, khua ka tuah na'n e, thang van lai vang, tang aw e, tui bang in e, ka la a, leng van pan thel bang hong kia, khang sawn sin lai, pil hen aw tu bang ciing hen.

34. (a) Aw, Tang khua hong khal sem sem e le'n mui hong kai sem sem e, zo tui aw, lung zuan mei bang theng, mawh na ding, zo tui-ih le'n na gal mual en aw, lau kha al bang man na ding, lau kha-al bang man na ding hi e.

(b) E, Na phung kan lo-in na nam kan lo-in hei khial kei-aw, mim va bang thum ni ciang in, kua in gal khua hong don diam, thei bang sen a sian zua pa lo-in, (ka von tawi aw ci lo e.)²

35. (a) Aw, Ei mau zai la-awi khawm vawi, ei ma sin thu lel khawm leng e sut khawm leng, tan sing bang kim pih om lo, lim sing bang lian zaw om lo, pu, pa le'n mual aw e.

(b) E, Tul ta pal e sing ta pal e zo suan pal hek kua, hiam, kek ta, lun tawi aw na khawl dih aw, sian awi, lung deih bang gam kuam, thawn hen aw, Siangsawn ta te, pal ta ding hi e.

36. (a) Aw, Ih gam ih lei zun ni e, gam min thang suak sak ni e, Siangsawn sin thu a siang tho pen zong, pal va lo leng e ngaih aw, kil bang khang sak leng lawi bang thang sak leng, Siangsawn pak sil tawi leng e, zo lei thel nah zong leng lai ding hi e.

(b) E, Sian aw lum bang hong sung aw, na bawl sa sun ni nuai-ah, lau kha mang thang te na zong zel-ing, zo hei sa bang, pal hoih hong lo sak den aw sian aw.

37. (a) Aw, Ka tun nem aw zua nem aw, gam khan khual na'n zo tui-ih gam zang-ah, a sing nam cin lun lai-ah va pal zem aw, lung deih a li tui bang ih la zo diam aw, ka sa'n nem, aw.

(b) E, A tui luang, zui-ing e, zo dam tui a luang aw e, sian dawh ai aw sing cin a pal, kai tui bang gawm aw, na kham khua pi lam bang vel khawm tuk suan bang hong me'ng, sak ve aw, na vang lim liap nuai-ah e, gal hong don lai dih ve aw.

38. (a) Taai aw, hong bi ding hi e, taai aw, pian na-ih gam lei a lawh na loh, tai aw, ze dam ngian a lian lua te kiang pan na taai, aw.

(b) Thuah aw, ih le'n khuang leh zam luang thuah aw, pian na ih gam lei tawh lawm hi e, lawm aw, ciim nuai lia leh tang ka gual aw e na thuah, aw.

39. (a) Khua, ka tuah e khua, na ngai maw, van nuai nam cih aw, dai dawn kil bang a khang ma sa gam min thang te va en leng, a pian gam ngei lo le'n tual-ah khia e.

(b) E, A pian gam ngei lo, deih lo-in ham bang a nil, pil na siam na kil bang khang, sing gual gen-in lawi bang thang, e, bawh-al khuan tai khua na val hi e.

(c) Khang, thei hong lo khang, thei hong lo-aw zo tui gual, zo lei suan aw nang aw e, cih tuam om lo kham tui ta, pian na gam lei-aw en va khual leng e.

40. (a) Aw, Gam a tul kuam hong khang e a hiang zau te'n zo kuam hong liah, e, Siangsawn ta te va bang pil-in tui bang ciim leng e, pian dang sin thu nu sia-in khang thak Siangsawn, hong pal, van al si bang in va leng zaw ning, vom leh kang tui nuai siah in va leng ning e.

(b) E, Kang tui a vang bei ta-a ka deih nawn lo, zo gam a teng ding ka deih nawn lo, a mual hem zui-in sa bang tai a, Siangsawn mi siang, van lai ta te, zo gam ni bang, ta'n na ding ei ma sian sung hi e, kang tui mang pa-aw lung na ngai dih aw.

41. (a) Aw, Thul guah aw luang luang lo aw ka sial tam ven, kiak loh ta pam a paih in dawn suang va, huih khi aw hong la'ng lo aw ka ngaih tam ven, zo zam pal hoih lai sem hul va ci'ng, e.

(b) E, Tai khua-aw hong val dih aw mim bang thum veng, phual va ta'n van lai tham bang zawt mawh, va, se sum vai lam thang mei bang, theng dih aw, zo tui lau kha-al bang mang va ci'ng e.

42. (a) Aw, Kham tui gi suang aw, mawh, na lo-in, si bang in na san ding hiam, si'ng, kawm kal-ah, mai mit hek siam in, tong a nem bel tawh, gual na ho ve-aw.

(b) E, Kawl tui sian sung-ah, kham, tui gam lei, va bang pil hen la, kum, tul za tam pi, suai, tui-in luan hen, hin tui-in zel hen, mim leh sawm tang, a tun na gam, lei suak ta hen, khang sawn te'n, pal, za nam cin lawh na gam hi ta hen aw.

43. (a) Aw, Sian sung zing vai aw ih hawm hawm na, zai tha tual kia tuam hang e, kim pih gual khan si'ng nop man, zan khang kim a luan khi-aw, hial, lo nawl-ah, tun, duang zen aw, kua tawh lai zawng na hiam aw, phung, tawh ciam lo, gual, tawh ciam lo, a lawm nam aw gual aw e.

(b) Kum, ka sim na'n, zo tui, khua ci peuh awi veng, ka suih bang sui-in, zo, tun, nun von lai, a tan leh, tun leh zua-al bang tah e, ka ning zu leh ka-ai sa, ei ma phung mang a lah na, hi, zaw veh aw, ka, khang zam luang, aw, dam dial-in na sai ve-aw.

44. (a) Aw, Hun leh ni mual a liap zong zo tui, man la'ng, pian na, bual na, en va zun lo kua ta'n dawng a hong ding hiam, si'ng ta lai lawh ding in phal lo, ki tawi aw zo tui aw e, man la'ng.

(b) E, Sak leh khang mi cih om lo, tun sung lam puan khat ki zawng, pian na zo tui le'n ih dang zong in, zal na ei lai khun-ah en giah ve ni e pian na, zo tui.

45. (a) Khun, la'n khang thei, ih lawh mawh na e, neu va zing e, sun kim lai tan e, hai, bang ngak e, zo tui le'n mual aw, va bang pil na hong muak e, zin sin thu, le'n puan bang kawm e.

(b) Do, lah hi lo, hen, lah hi lo, vang ngaih le'n mual e, nih gel lawk ta, bang ih tau na gam nuam e, gam khu va bang, tong ki dong ngel ngel, nih gel lai lung, ki hual nuam pen e.

46. * A sia gam pal, va hong leng zong, tang ei pal bang, nuai sim lei na zel-in zong, mel na, mu zo diam.

(a) Ei hon pa, vang let na tawh, paai bang pom-in, se lung dang kei le cin, hei, na peuh, mual cin sang pen, pal den ding zo, tui, kawt tui, gam lei sian, sung gen loh, Asia gam kuam thawn, van lai, ta te tawh, et lawm Cherry, pal lun, zo tui, nang lo, si'ng dang om lo e, lia nu tang pa-aw lung ngai aw.

*Tung sol kha, van nuai sun ni, ta'n na gam kuam-ah, sian aw na vang let na luan, zil zo-om lo e.

(b) Kei khang, khang khat nih thum li za tam zong in, zang ni a suah dang lo ding, tul mawh sin thu zai la thel nah, tawh, gam lei pal den ding hi e, Siangsawn, vang khua ka lam pi hi, e, si'ng ban zal huih, khi-hi-hi-hi-hi hong lang nawn aw.

*Tung sol kha, van nuai sun ni, ta'n na gam kuam-ah, sian aw na vang let na luan, zil zo-om lo e.

47. * Et lawm et lawm, ih zo gam lei, nim dil dial-in, lung zuan hong phawng, e.

(a) Et lawm phui tong pak hoih te a pal lun e, huih khi la'ng in hong, sem hiau hiau, a sing nam cin te, zong huang ngel ngel, ih gam lei hong tawi sa'ng e, gam lei gia bang zun khawm ni, sin thu siang tho aw, zui khawm ni.

(b) E, Hong sung aw leh sian aw e, na vang lim pi hong sung aw, na vang lim sung tut vum khawl nuam ung, thu pha nam cin hong luan aw, sian aw, na min pak bang tawi khawm ding, hong siam aw sian aw.

* Et lawm et lawm, ih zo gam lei, nim dil dial-in, lung zuan hong phawng, e.

48. (a) Aw, Ih lam tual, aw, ih khua zo tui-ah hong lam ve aw, ngaih aw e, lia aw tang aw, mi za sung nek aw, ih khawh lo a mim leh sawm tang aw, ciim nuai von tawi ta ding hi, e.

(b) E, Silh puan pha-aw, gual lai a et lawm, zo lei-ah piang e, sak a khang a gual kawi aw, e, tun mel thei zua mel thei aw, nang aw kham tui na hiam aw, zo dam tui-ah luang khawm ve ni e, nam cih van nuai aw, e.

49. (a) Sum, tual lam gui, ka kaih na-aw, gual ka dem na hi lo e, zo, lei tang gual, ih ngaih man hi e, ih sian sin thu aw, gam lei tawh, a lawm nam aw, gual lai nam tem tawh hong lam ung e, mi za lai kuang ih um khawm, ding hi e, zo lei-ih ngaih teng tawh e.

(b) Et lawm, lai hi e, zai deih awi a, len khuang kuah siam aa, khang zam luang leh le'n, sial ki tawh, zai la na-awi-aw, zo tui-ah, e, gual ih eng lo ding hi e, gam lei tawh, lawm hi e.

50. (a) Aw, Pian ki, dang ding hi, thang van, kuam mau e, gual aw na pial lai ki gawi, ding hi e, sing cin lawk, ta tau e, zo gam, na tawi sawn teng sin lai lung na muang hiam aw, tung mu, van lai le'n na gam, kuam hu aw zo gam, nuam.

(b) E, Phal khang, e ma te, zo gam, tun-ang nun khum bang, a om lo, et lawm mual kuam zo gam nuam, mi siang tho te le'n na gam, zin in, hiam, nam bang zek hi e, a lawm, nam, sian leh tung sun ni aw na awi nam, phal khang, e ma te, zo gam, ka phal lo, e.

51. (a) Aw, Zo gam tun nu, na luan khi, kai, tui bang luang ven, deih a von lai na tan teng, von gim a nam om nawn lo, kah luat nem ding a om lo, gam vah khuai bang ki kai tuam, zo gam, ki suang ken, na mawh na lo ki suang ken.

(b) E, Hong ki, lel ding hi, lel a zo lo ding hi e, tung sih mu'n tah ai a sa'n a sa'n, tah ai sa'n te'n zong hong zo, lo ding hi, khang sawn aw lung ngai, a va ham ham va ci peuh ngai lo, zo gam, lau kei aw, na mawh na lo lau kei aw.

52. (a) Aw, Kham tui von tawi, piang sawn mom no lia leh tang gual aw, ki en-un, ei ma sian sung khua ngaih siam, leng, gual hek siam tawh, gam lei sun ni bang, tang ngei lo, sian sin thu leh, pu pa pian ngei tui, bang luang khawm, e, zo tui lung ngai aw.

(b) E, Pu pa pian ngei zil ding mi za lai-ah e, e-e, ze zum ding a lawm lo e gual aw, gam min thang kil bang khang te'n, a ma pian ngei zil-in va, bang lam e, ei zong ei ma pian ngei zil in va, bang lam leng e, aw a lam dang sun, ni tang in, ei hong sung ding hi e gual aw zo tui.

53. (a) Aw, Zo gam tual nuam e, zo gam tual nuam aw, u leh nau aw lai zom kah na hon khia-un, ih khua, zo tui zin, lam bang, hong kan hen, phung lam lai lung muang la'ng e, tang bang phat ding phung ang lai, zin leng do leng hi lo hi, ban zal sei niam khai lah lo, zo gam, tual nuam aw.

(b) E, Aw leh zo gam na pal ding, aw leh zo gam na pal ding lung sit ken aw, na hiang kai-ah na-awi bel ci'n khuang tawh thuang, zua siang-ah tuang tung ma sa, ih khua lum lo lum ding hi, leng van mual sing suang kawm-ah, um bang dawn ding hi zo teh, zo gam, tual nuam aw.

54. (a) Aw, Phial va, a va zong leng e gam lei ah leng e, diam diam e, pian, ngei zil-in a le'n leh gual tawh tan bang a kim e.

(b) E, A va, leng e, van lai-ah a le'n leh e, sih mu in bawm, hui va-in bawm, lam bang khak e, a va, leng, e, van lai-ah a le'n si'ng e.

55. (a) Aw, Cing Khup, leh Ngam Bawm, vang mu bang a ki ngai hi, pian na tun nu'n gi bang khen hi e, khen nua, kham kha'n vei lawh e, luai a nau aw mu mu aw ci khem, na e Cing Khup Ngam Bawm te, thang van zawl zui tung ciang-ah, tu dong al, si-in e, tang khawm.

(b) E, Thang Ho, leh Lian Do, na zuang, kha ding hi, tak a sin thu sut in aw, kek tui ta'n tem bang hong deih, na ne'n-ah lawk bang tau hi, hin leh dam lo tui tawh ih ki ciam sa hi, mim leh sawm tang seh hawm sa, tuan a pu pa sin thu aw, khuam bang luah lah ding ih hiam, sun-ni sol, kha leh kik ding hi, zo gam, na huang lo, aw.

56. (a) Tuan a, pu pa, za tam, gual gen, Cing Khup, Ngam Bawm, vang mu bang ngaih tun nu'n gi a khen, nua ciang kham kha vei ta lua hi e, thang van zawl zui tung ciang-ah, tu dong al si-in hong tang khawm e.
- (b) Na e, Cing Khup, Ngam Bawm te bang gi a khen phung nam ih lal liang, sa'ng, Thang Ho, Lian Do, se tang mim tang seh a hawm te bang, zo tui u leh nau aw e, diam diam hawm siam phung in po khawm leng, gam lei kham kha vei lo-in, mun muang phuh bang kho ta ding hi e.
57. (a) Aw, Ka ne'n a mang tong awi aw, mim va bang thum thum ta e, lung lau lo aw phual va-aw, sa kam kei leh hui sai zong, a ma mun-ah na mang e, a ma mun lo kek zaw aw, zai tha tual na kia hi e.
- (b) E, Pian na ih gam vang khua-ah, ze dam sin thu kai kia ta, si'ng lel vang thang huih khi la'ng in e, mual dawn tul hiang kai zong sem khia e, hong khawl aw tum tai nam no aw, ih lawh ding gam lei sing mang a lel-ah, hei sa pal aw ki suang sawn hi e.
58. (a) Aw, Gual-in sa kam kei bang mual sang tawn, e, zo lawk ta te tul lel dawn-ah tong ki dawng, e, zan ciang khang thei-ih lawh na ding in, gil khang bawh-al khuang ngel ngel, e.
- (b) Aw lawm, bawh-al khuan ciang tai khua val hi lo, a, tai khua val kuan bawh-al a pau hi zaw e, va kal aw va kal aw le'n mual za tam va tawn aw, va tau aw va tau aw zo lawk ta-aw tul lel dawn-ah va tau-aw.

59. (a) Aw, Kham tui von, tawi, u leh nau aw, ih deih sing bang ki zawng leng, vang, khua khat le'n na khua kua-in zo lo, pian na gam lei aw tem bang deih huai.

(b) E, Ih tun vang, a, ei aw ngal liam, zo tui aw tak kheh ki tawi, nah, sing nuai a zang, sawm sial in zong, pian na gam lei aw khua tuah ma sa.

60. * (*Pasal*, Tang in gam lei zun-ning e ngaih, nang nong zui zo diam aw), (*Numei*, Zo lei tun-nu luan khi nong, nul ding leh ngaih, lia nu'n hong zui ning e)

(a) Gam lei khual, khawm leng e, pian-na zo lei tawi leng e, ngaih aw, va za ta'n hong bawm ding a, tul mawh zo hei sa bang pal den, ding hi e, van nuai mi aw lung ngai aw, zo hei sa, te pal na, hong zun ve-aw.

* (*Numei, Pasal*, Ngaih aw pian na zo lei-ih zun ban, ah, sian sin thu man lam bang zong, khawm leng e)

(b) Nga bang ie'n na, sa bang tat na zo lei-ih, sum tual ah, sian zai awi-in, va bang lam leng e, sian sin thu-in ka duang hong, zen ta e, pian dang sin thu lel lo aw, kum sawt pal lawh na ding in, zo tui sian, ban zal-ah luai khawm leng e.

* (*Numei, Pasal*, Ih tat na, ih hei na peuh ah, zo lei pian zil khawm leng e ngaih aw, e).

61. (a) Tu lai, sin thu aw, nam cih ta, a va ham tong luan dang ven, gual sin, lai-ah hong leng ding hi e, khang ngo, mei kai ven, hem leh, luan ki nem, zo gam, sawl bang liap, mim kung tung-ah tang kung tung-ah mau ki leng, phal si'ng, zo gam.

(b) Phual va, hong leng aw, lai zom, sin lai lun, aw, si'ng phung, tang lo ding, van mi siang te le'n, na, zai la oih, na, tul lo, ding, pian na-ih gam sun ni bang, tum lo ding, hi e, zo gam.

62. (a) Aw, Tuan a pu pa'n khawh gam zang lo bang tul pih, gam khi sa'n zong, a sih khuk pel lo, bawh-al khuan tawh sian in khen ven zo lei lawk ta'n na tau ding hi, u leh nau aw pai khial zo teh zo tui-ah, sing cin thel bang a leng, ding hi e kang tui.

(b) E, Zing dam sol no suah nua'n lung ngai, tul lel dawn pan gual aw lung ngai-un, sun ni nuai-ah va tong ko-in, phung tawh ciam na gam leh lei, it a khih khau vawh te aw muang zaw'ng, zo tui-ah, van mi siang tho te le'n, na mun-ah tung nung bel ding.

63. (a) Aw, Vom leh kang va bang, pil sawn ding, ciam na, kul thuk lai-ah e, kham tui mi za, pheih phung suan mawh lai-ah na, gual bawl siam, sil, mai mit suan maw'ng e, kham, tui khim zing, tai khua val sak ding in e, kham, tui gam leh, van nuai nam cih hon pa ding in e, von deih ci bang tel-ing e kei mah, sian ka sawl sang a hi e.

(b) E, Gam leh, nam a ding, hon pa ka khun kim ciat a, khun sa hon pa nau bang sang kim a, phung khat in po tui bang luang khawm te, sian thu pha sang siam sil min thang a tawi ma sa te, sian awi gam, lian in na piang e.

(c) Ei zong, sian thu pha sang kim ding in tua te

hong ci, e, sim dam tui hong luan, aw, mal dam tui hong luan in la, kai bang ki gawm khawm, sin thu khat-in luang khawm leng, zo gam hon pa sian zua lim bel ih paai, kim ni ciang, sian thu pha sang kham tui mi za sin lai dawng ki hong ding a, sian awi zo gam pal lun ta ding ci, sa'n siam ve ni e.

64. (a) Gal khua, dak leng, zo gam kuam aw, lung zuan huai e-et in lawm sa'ng e, sing cin pal ki sung dim dem, e, tui a lim nga bang a mang hi e.

(b) Huih, khi la'ng aw khawl in, huih, khi la'ng aw, khawl ve aw, ka sen ngaih no tawh, zo, tui tual-ah, lung, cim in lam khawm nuam ing e.

65. (a) Aw, Sang sing dawn a ka u phual aw, tual hong kum aw mim bang pian na ciim nuai vang khua tun sung lam puan khat a ei ki zawn, tat na le'n thal bang khat ve ni e zo gam nuam-ah.

(b) E, Et a lawm zo gam nuam-ah ki lem na om hen, sian na gam zang hin tui-in luan suai tui-in zel pal za nam cin lawh ki cing ta hen, nang leh kei zo tang bang in dam ve ni e.

66. (a) Gal khua dak leng, pian na zo lei, (ci a piang, te)² mai mit sot-in, et lawm sa'ng e, lel leng lung zuan, lai-ah phawng, khang ne'n li bang, va cing khawm a, khang dam tui bang, diam diam in luang e.

(b) Zo tui ei pian, (lai lung gel, leng)² tun sung pian pih, lai zom khat buang, se sum lau kha, mu bang

ngaih man, tun leh zua leh, a von tawi no teng, (zang sam gi bang, zo tui von tawi, diam diam in khen e)².

67. (a) Pian na zo, lei, cik ciang pal, diam hai bang ka ngak a kum khua-in hong sawt ta liang, si'ng ta'n, a gam lei, kil bang a khan khin e lam bang eng ing, zo ta lung leng, mei bang theng mawh sa'ng, e, thang van be sam pian zil liang ih hiam, lai zom, lai-ah, na sa'ng e, hei na gam kuam aw, luan khi-in zel, gial tui bang dai-ing e.

(b) Zo lei sun, ni, ta'n lo bang liang a dai phui gua bang huih khi sem na'n huang in awn e, pu pa, le'n-mual aw, sing cin a pal heu ven hui bang mau veng, gam khu va bang, zai la kong oih, a lawm maw sian aw, van al si leh tung sol kha-pi-aw, zo lei, ta'n sak aw, sian aw, mim va bang thum ing, al bang dah ing, zo lei kuam a tau, na.

68. (a) Aw, Lung nuam na veng ci'n, sawl bang ka hei na, le'n na gam vang zo kung tung-ah zo zam pal, lun hen aw, nun nuam lam bang pak, nun nuam zai deih awi, gam lei tual ah lam.

(b) E, Lung lai hual khawm leng, thal bang zang ding a, hei na khat-in pheih phung suan, ban zal khai, khawm leng e, kil bang khang khawm in, dawn kui sang tung ding, khai mu-in leng ding.

(c) Gam lei a piang, sin thu siang, thel nah lam dang, van nuai kuam thawm, thang van thawm hen aw, pu pa duang zil, a pha te zui, khang sawn mom no, gia bang zun leng, gam lei pal lun ding.

69. (a) Aw, Le'n mual, ki sung aw, hei sa, vang a pal, pal ki zem zo, kung tung, hiang ah zam, kham tui, sun ni, hon pa, vang a tang, do lal, pat bang, sai na, zai tha, gual ngaih tawi na'n nei ni e, sang gah za tam luan khi nul na'n nei ni e.

(b) E, Hei sa leh zo zam lim nga leh dam tui dawn, ki tuah ding a hun ta, van zawl zui-in leng diai diai, zan kim khen a luan khi-aw, se lung diah duai pal, na sil sial ta.

70. (a) Aw, Vom phu kang phu, khua ai zo ding, mim za tang za, tual hong si'ng aw, nam cih na siam sil thel, na bawh-al khuan ma, sun, ni suah ma, dam, tui bang luang, huih khi bang zel, gam kuam ah hin gim si phual aw, na-ang tuah aw.

(b) Ei aw e, thang van leh, lei, ki kal a nun na nei ka hi, sung nek um ding, gam lei phong ding, pil, thei siam thei, ngah theih zat siam, pil sin tuai lai, mom no ka kung tung-ah, mual, suak min lun, tong ki lel a leh Laipian ei, siang, sung, tui ngual-ah hi ding.

71. * Pian na zo gam lo bang tul ding ka phal lo.

(a) Se sum min thang, ka ngaih man, siam sil, min lian ka deih man leh, ka tun ka zua, luan khi, ka nul nop man, si'ng dang gam lai tual leng ing e-e, tawi keu cing lo, lo mei vom kai, mim phung lel-ah, ai kuang sap na, dik lo.

* Kei ka hei na khual gam la pi si'ng kawm, kal ah, khua ngai ing e, sian aw, hong en aw.

(b) Sian ka tun nu sian, ka zua pa, ka ngaih man, lau kha a ding mi nam a ding, kei a ding ka, khual man leh, zo tui gam, lei ngaih man, hei na peuh-ah phual va nam cin tawh sian ang-ah, lai, lung ka hual e.

72. * Thang van tul sing, a lel-ah e, pal hoih sil sial, va za-in bawm, thu pha ka'n kong hon na sian-ang, tel tuam mi nam, nang leh kei sun, ni tawh ki ciam ni.

(a) Van nuai mi Pasian, ei a, zo mi te Pasian ei a, hon pa tung a tong ki ko, vom leh, kang, hun ma in tu bang ki ci'ng sa hi, muan na ki nei sa hi, sian deih min ka phat khak den na-in sim lei ka muan, na thu pha, hi, sian thu pha, hi, sin thu pha sang kham tui rni nam ma nawh lam pi, ken kih ta nawn keng.

(b) E,e,e,e, Ka duang ki ba'ng dum puan, ki khim nai dial, ka duang silh puan en aw zo mi ka hi, Laipian mi siang tho, van thu pha, tui bang ka la, it na gui cing, dawh kuang tui hong, dip, ka lung, muan na, sang sawn, sawn ta, ngun leh kham sang-in, man pha, ei a man pha, sim lei thang van a ding in, ka se, lung muan, mai, tai na hi.

73. (a) Aw, Vang kong ngaih zo zam pal aw, na pal et lawm zo duang-ah ba'ng aw, si'ng ta'n lawh ding han lung ciam, huih khi la'ng in hong sem zong, zo zam gim si na dang lo, aw, zo ta lawh ding hong pal aw.

(b) E, Zo ta sin lai a dang lo, zo ta gia bang zun ding hong pal e, zo ta duang-ah vai bang tham, va bang pil na ka'n in sang, hen la, a-a, mi lun mi lian kil bang khang, tung sian mang tawh gui bang ki zom hen, aw.

74. (a) Aw, Zo hei sa, a pal na, zo dam tui te a luan na, et lawm mual kuam zo gam nuam, van mi siang te lai le'n na, ka gam lei aw lung lau lo, sian piak sin thu thel nah aw min lun, e, kham, tui von tawi, sim lei thang van a bawl pa, vang lian sian mang ei a hi, e.

(b) E, Nam dang te'n, a mau hon pa nau bang sang, van lai zawl-ah leng, e, ei zong hon pa nau bang sang, sin thu khat-in tui bang luang khawm leng, sian, mang tong ciam, ei duang-ah ba'ng ding, a, gual khan khup-in ih leng ding, zo suan ta te pal lun ding.

2. PASIAN THU SANG DING, PASIAN NASEM DING AA, KI HANTHOTNA, LATE

75. (a) Sian mang sin thu, lim bang lian e, nun nop lam bang, zo ni sen gual aw, zo ni sen gual aw.

(b) Nun nop lam bang, zo ni sen gual aw, tong kup sian sin, thu va sang, sang ni sen gual aw, sang ni sen gual aw.

76. (a) Kang tui ta'n e, sian tong a sa'n, lam za tam tawh, tui bang luang khawm a, lai lung zu bang, a pe'ng te'n, sang thei e lawm, sang thei e lawm aw.

(b) Ei pawh e, se sum lo a, sin thu pha phek, bang ih phah, gam lei pak bang, ih tawi na, sang thei aw lawm, sang thei aw lawm aw.

77. (a) Lawm lawm, zo tui aw lawm lawm, sian sung dai e, gam kuam dai e, gam lei gial tui, bang in khing sa'ng e, ei ma sun ni tang lo bang phong ve ni e, ei ma gam nuam, ei ma le'n na, ei ma gam lei, ei ma hei na, zo tui aw lawm lawm.

(b) Lel leng, zo tui aw lel leng, deih lai tuang tun, cih om lo e, zun loh phung lun, om lo e, lawh loh beng-ah, bat ding om lo e, pheih phung va suan, ve ni e vang ngaih om na, va zuan ve ni e, deih om na-aw e.

78. (a) Aw, Hot khiat sa mi siang tho te, hong pai-un van gam nuam-ah, nun nop ki cin na, sian sin thu, sut khawm ve ni e, kei ma hon pa nang hon pa, cih om lo, sian in, hong it na lian e, sian aw na lim hong bel ung e na vang lim, hong sung aw sian aw.

(b) E, Van sang-ah nop na om hi, van nuai, mi za ta-aw e, ei ma hon pa min phat ni, deih loh pen pen ni! khia-in, a hoih, pen pen, pal va lo leng e sian sin, thu pha ih sa'n ding, ih lawh, lawh ding, zo hei sa pal lawh loh buang, sing cin a pal dang lo kei aw ngaih aw.

79. (a) Tuan a, pu pa te, khua mual-ah au ciai ciai ven, sang phung, khien ding aw, a tuam hi e, ka ta, pai, khia me'ng in la, tuan a pu pa'n, mal a kai na, sim leh zo mal gam lei tang ah, zin leng dawh ai, sa bang a nam mel, mit taw khel bai, tua, te hon khia-in.

(b) (Lau kei-in) Ka khuan, tang in, gil bawh-al aw, na khuang ding hi, ka ta no aw, e, thang van mau a, tong hong tam ding, huhi khi lang ding, hi, up na khat bek tawh, lei leh van khua, ih khup ding hi e, lau ken.

80. (a) Aw, Van lau kha, ih ngaih man, ih khual kim nam aw, kham, tui von tawi, u leh nau aw e, tom kal gua bang ih hin sung, sin thu pha, an bang kum khawm-in, zawl sing bang in tang peuh leng, thang van, mang pa-in, ei hong kem ding a, lung, lau lo aw, kham tui u leh nau.

(b) E, Tang khua khal huih khi, la'n ki dang ta e, u leh nau aw tu, a sin thu, dang ta e, ci'n na kaw i man-in, tul sing pal lai hul ta e, leh luan kiam ta e, ei deih van, lau kha leh, sin thu pha, kan hun ta e zon hun ta.

81. (a) Aw, Tuan a pu, pa, khan lai-in, sang, tam kap leh, lal tam a hen lai, dam, tui a lim nga lian pen-in zo tui a ei ngaih, lai zom hei khial hiam, zin-ang-ah hen kol khai maw, Siangsawn ta te, hong leng aw, ngaih aw e, sut vawi e.

(b) E, Ka ngaih aw phual, vang ngaih aw e, a sing nam cin lai ah lun ding kham tui ta, va bang pil mawh lai zom teng, a gam min thang te zong, Laipian sian mang sin thu, lam bang a tan na, ngaih aw e siam bang, sin sak ve-aw.

82. (a) Aw, Lung zuan mal, zin, bang kha ta ni e, Siangsawn mang pa pak thel bang tawi-in pha e, ma zap tul sawl phung, a cing zong in, sul nung hei lo ma ciang suan khawm leng, zo zam, pal va zem aw e.

(b) E, Lau kha a ding mun muang va bang lam un, sian tong sang pa'n van nuai mi za, khua khun zo e, khua thawn zo e, tang khua khal huih khi'n ki sem kei

ni, mim bang pian na thang van tual-ah, ngaih aw tuah tong, ciam lai leng ci'ng e.

83. (a) Aw, Leng, van pan piang sim lei, pak mi te, aw lung ngai, sian, gam ka'n kong dawng kong, a hong pa, hon pa-aw, mit taw khel bai van nuai nam cih hon pa tung-ah lung, ngai mi te, nam kim thu pha tui bang dip, sa, silh puan siang tho khun sa hi, e.

(b) E, Sian mang, ta pa tung tawn, van thu, van thu siang tho, zui lo sang lo lei pak mi, te, pian na gam nuam tuang a tung lah ding, mang thang von tawi sang gah tual niam al bang dah na ding hi e, sian, vang lam tang, ma bang zawt siam ve ni e.

84. (a) Aw, Leng van vang khua, sat pa, lau kha pak huan, cing pa, zo gam hon pa ei te hon, pa hi, si leh, nai tawh, na lung tang pia-in, up loh le'n mual, hong suah ni ciang, in, sak leh, khang, khuang bang ki beng, ding, gam sim zawng teng tang lo bang ki phong, ding, kham tui gam lei nun na pak, hi ding.

(b) Aw, Tui suk luang-in, nawk, tui to luang-in, nawk, van gam le'n na kua ta'n a, pha lo, aw, ka hon pa, mai, pha mu peuh le cin, gam leh ih mi, nam a ding maw, nang leh kei, a, ding, a nun na hong pia, le'n khuang tawi-in sian min ka, phat ding, vom tui gam lei nun na pak, hoih hi.

85. (a) Aw ka pa sian tong, dam luan sa, aw lim lian, va bang leng ding kham tui von, deih aw, zuang, thawh na lo-in, zal mang, hoih zong, tak a tuang, tung lo ding, tu-in, zuang tho, ve aw.

(b) E, Tai khua val ding bawh-al khuan ngei khuang, ngei ngei ding, thu pha sang ding, tak sa leh, lau kha, nang, a ding in, pal hoih, kai khia ta, zal mang, mat na pan, tu-in, zuang tho, ve aw, aw-aw-aw-aw-aw-aw, sian thu siang tho, aw-aw-aw-aw, aw-aw, zo tui zuang tho.

3. PASIAN KAMSAANG DING AA, TEELKHIAT NGAHNA LATE

86. (a) Ih pa Laipian, sian tong san na, mel mak sin thu, tong a lel lo a, sian awi loh a, Pu Khua Cin, sen tun nu leh, a von Hau Za Kham, sian in kai tui, bang la e, min lun tual nuam al bang mang sak, e.

(b) Zo tung, sian tong, sang pi pa, mi za tet ti a mah kha'n na ding, hi e, pu pa khan a, Dimtui tual nuam, sian in al bang, mang sak a, a lel sin thu, tuk tang bang tung, kim na lai, tu-in e, a mi za tam tet ti a mah ki kha'n ngam ta, e.

87. (a) Aw, Mi nam phung cing ih sa'n na, zin leng khau khih suah tak ih ngah na, Dimtui tual-ah Pu Khua Cin man lai, a tun Cing Zam sung pan mim bang hong piang e, sim lei sian gam nun nuam hong lak e, kei aw, lam bang pak, hon pa pian ni-in, tu bang ci'ng teng sian, sau, nuai-ah khawl ungh e, sian vang, lum hong sung ve-aw.

(b) E, Sian ang, zal ka hon pa-aw, na tawi, hin lo dam lo tui dawn ung, nung sul hong zui mim bang kong thum mal bang koh na, tong hong dawng, gam tha'ng bang hong veh, aw, sian siang, na sa'n sin thu-in, gam lei, mawng bang ka'n hen aw.

4. PASIANPIAK MANGMUHNA, KIPHUAHLATE

88. (a) Sian tong sang pi pa, sian in ci bang, a teel na lian, vom leh kang lai-ah, sim lei thang van, sun ni sol kha leh, sim lei mi za, tual khawi gam sang sa, mim bang piang sak a, zin hen kol sut, tang bang hong dam sak, ka pa Pasian aw, ci-a, a paai ciang, leng van dawng, kong, hong hi gual aw e.

(b) Zin hen kol sut, tang bang hong dam sak, tung sian mang sin thu, ih gam lei tawh lawm, sul bang zui-in, lim bang bel aw, sim sing gil bang, phuh a ih kho leh, sian lun mang-in, vom leh kang zong, pheih phung tuam a pan leng e, zo tui ta, zong, na leng ding ci e.

89. (a) Ih pa Laipian, sian tong sa'n dan, gual dang sian tong, sa'n tawh kim lo, thang van nun nuam, thuap sawm thum, ciang dong va mu e.

(b) Sian tong sang dang te'n, a mu diam, lawm, nuai sim lei-ah, thuap sawm li ban-ah, zin zua pa kiang, lak mai ka zeh, zum kei e, na sau ah phuh, bang kong tang ci e.

90. (a) Laipian pa'n, sian tong a sa'n, nin leh siang, a khen na ding in, sim lei tung pan, hum tang ci bang, nam nih nam, thum in na khen e.

(b) Na khen e, lum suang si, na sin thu sang, vei a sa'n, ka, sin thu ciam, ziat a sa'n, thang van nun nuam, tei pi-in, nin leh siang, khen hi a ci e.

5. LEITUNG MIHINGTE, VANTUNG PASIAN KHA TAWH APIANG IH HIH NA, LATE

91. (a) Luai, nau bang hong sang-ing e, lung deih khal tui bang la-ing, sian aw na deih pak sil bang tawi ning, mi za lai-ah lel ning ci'ng, leng van phung mun muang, sian ang lai pan e, lau kha a leng, van mi siang tho ka hih man in e.

(b) E, Gua bang hin na thang van sian aw e, na mel muh ka lawm nam aw, hei na gam kuam aw e-e, na deih lam bang, ka zuih zawh ciang in, mel muh a lawm, sun ni le'n puan hoih, Siangsawn pak sil tawh ki zun ning e, al si bang tang, ning e thang van sang-ah.

92. (a) Aw, Sim lei mi za gua bang hin na, thang van Siangsawn sian piak lau kha hi ee, tun sung mim bang pian lim lim khau bang ba'ng sak zo, khua van nuai mi, sian von tawi hi e.

(b) E, Zo tui pian pih gual aw, lung a ngai lo a om leh, lung a muan na om lo e, tual niam sei sang hai bang zek pa Pasian in, a zek bang bang, mi cih nun na, sawl bang ki hei aw e.

93. (a) Aw, Tung, sian mang in, a gam pan, ih nun na, lau kha tun sung-ah, khau bang ba'ng sak, sian lung tai na, a pha tuang lam, zui, kim leng zui thei leng, vang tang tawn tung, sian gam nuam ah, pel mawh ih khawl, ding hi e.

(b) E, Tong, sang pi pa, lam, bang sial sa, tham bang zawt in zui leng e, si'ng, gam lei-ah, zo tui-ih hiang, kai zau dia, tong dot tui zum mang, ciam na ih sang ding.

6. DAWI KHUTSUNG PAN, PASIAN HONG HOTKHIATNA, LATE

94. (a) Ei zo gam kuam, zin hen kol teng, koi pan tual khia, a hi diai ci'ng, Josep von tawi, a hi diai ci'ng e.

(b) Mu nai lo maw, Laipian tong sang, a tun Cing Zam, a zua Khan Lian, Dimtui tual-ah, sen ngek pa hi e.

95. (a) Tuan a pu pa, lung lai mei bang zing, ciau lim lian leh, mual pi lim lian, zin gam bang man na, tual khawi teng siah, tang bang kai, na-awi maw, sian, in hong khen ve-aw.

(b) Na awi maw, sian, in hong khen ve aw, mom no te tui, bang sian na, kul si'n a zal, pu Hau nang sian, tong sa'n vang zam zong, hong leng gual duang, ah va ba'ng, sak aw sian aw e.

96. (a) Kei, hong it a, a mah vang lian, sian min hong phuh ma, nuai zin gam man lai, khuai bang hang ki sa, lal thah bat phu, bang hong tuah, ning ai sa lian, lung na gulh man a, ki awi na ve cia zin aw, lai na lawm lawm e.

(b) Sian, in a teel, a tong sang pi pa, sian piak vang lian bel min thang tawh hong pai, Laipian pa, sum bang a nial, mi a om zo lo, zin leng sum bang phiat dai-ah ne'n bang sia, zo ta, sim lei gam kuam, sian in ang ah sia, sin lai lung tawl, kei hong dam sak pa, a deih sang bang ta, ding ki ap tang e.

97. (a) Aw, A sing aw lim lian na ven e gual in, sum bang hong biak san ding hi, e, lum suang aw lim lian na ven e ih khan lui-in, ning hai tawh ai sa tawh e, nong tai san lawm lawm e-e, tut khawl zin leng tual sung zin leng mel, muh mawh zin, leng, pu pa tong nem in e na gam lei hong suan hi e.

(b) E, Khua mual-ah zin aw na tut khawl ve, aw, lum suang aw zin mang na sian sung hi, gual in van lai min lawh na nuam, ning hai tawi li tui ki cing mawh e, hem tong gual le'n lai ki vei e-e, pu pa tong nem van nuai tong nem Siangsawn tong nem, nam cih mi za lai-ah e, deih ki suang sawn e.

98. (a) Tuan a, ih pu pa, khan, lai, do lal ih la'n lai bat phu ih tham na, lal hen a ih la'n lai-in, nuai sim lei-ah, mi za lai-ah, zin ang zal lai-ah maw, thang van a mang pa hong lang ta e.

(b) E, Van sin nuai ah lal, hen, gial bang khing hen la bat phu tham na-aw khuai bang lal hen, do lal a nau bang kah na, le'n mual khum hen, an bang it na khai ci bang piang ding, sian tong dam aw, van nuai-ah zam e.

99. (a) Aw, Bawh-al aw, bang ding pau na hiam, ngo mei aw, bang ding sum bang tuah na hiam, huih khi aw, bang ding la'ng na hiam, sian zua pa-aw bang ding, kham tui tong kha na hiam aw.

(b) Bang, dang hi lo, tai khua val ding bawh-al pau, thul guah luang ding ngo mei sum bang ki tuah e, a sing pal lun heu na ding, mual dawn tul ta heu na ding, kham tui mi za zin-in sung zing vai a hawm man in, lawh ding pal ih lo mawh a, van lai zawl-ah ih le'n na ding hi e.

100. (a) Zua-aw lai dip, nem lawh liang a, zo tui luan khi, nong nul aw, sung tui nong dip, kang lun mang leh, hau lun ta'n, sai na'n nei e,

(b) Na tam gual-in, nuai a buan bang, nuai siah a zo, tui nuai siah, lung zuan gal khua, dak ung e mom, no luan khi, sim lei nak, tui luang bang e.

101. *(Pham mawh hin na dam, tui, sian phung mang, ngai-ing ngaih, kum sawt, ciam pel lo, Cing aw, ang lai-ah sia aw.)

(a) Pu, pa, khan lai-in, a ma sian min hong khun ma, zin in, siah tang hong kaih lai, va bang pil, na, tang bang dam ding ngaih man-in, ning, zu-ai sa, ma ciang

ki suan a, ei neih zin aw dam, na hong luan-aw ci'n, gawh leh lup, in, biak na a lian e.

(b) Zin in, ning zu-ai sa ngaih man in, kham, tui mi za, va bang hong man a, ei mau tang a thuak ih Pasian in, kei lim bel in hong paai-aw, thang van vang, lian, sian in tong dam a khun ma'n, zua pa'n, dam na ma bang a pat man, kham, tui ta ding, dam na dawng ki hong, it, na sian-ang, lam, zuan ni ngaih aw e.

(c) Van nuai, khua ngai-un, pham sa-nau, bang, kap sa te'n zong e, hon pa leh, sian mang lim bel in, paai na tawh, tang lo bang phong dam, na, sian phung mang, lam bang zot hun sa'ng, nam, dang lim bel, tung a mang, ka pa-aw, lai lung, dam na a lian e.

102. (a) Aw, Sian aw nang vang in ki sui-ung e, phial va bang in lam ung e, Siangsawn na ta te, zin hen kol khau bang nong sut, suak ta ta zo ung e sian aw na min thang ta hen, hot, khiat na kaih dial, tawh, gual lai-ah nong hei diai diai, na kha vang lim sung nuai pan, sian aw na tong luan nem ngai ung e.

(b) E, Al bang dah luan khi nong nul, ka paai Laipian sian mang aw, nang vang-in gua bang ka hing, nang vang-in tang bang ka dam, sing tawh tan bang ka kim na, Siangsawn na thel nah, ka lau kha no lung muan na, thang, van a mang, ka Pasain Laipian Pasian min, thang ta hen, sian aw nang vang in ki sui ung e.

103. (a) (Hon pa-aw)² (Siangsawn pan)² (hon khia ding)²
lai tual nong kum, tun a ta'n te, tun nu na hi, zua a ta'n
te, zua pa na hi, zin khua mial sung pan, kei hong lam
lak pa, sian khua vak sung hei, na, nun nuam e nuam e.

(b) Hon pa-aw, Siangsawn thel nah, sian ii vang-in,
hong leng, diai diai e, sim lei nun sung, thu pha, pham
nua lau kha, sian ang, mun muang, pal zaw va-in bawm,
si'ng zaw van gam nuam, hin lo dam lo luan, na, kei
hong hon ta cia, nong it na, lei leh van zel e.

104. (a) Aw, Suah tak, na, a-a, a ki cing tak, suah tak, na
tuan khan khum in lam, a lang in lam tang, pu Hau
nang vang-in, ko liang ko liang ki kim lo, pial khan,
khum in, van zawl, zui leng, Siangsawn, mun a leng
sian mang nang vang, in.

(b) E, It na buh bel, suang, it na khai ci, paw, lai
lung zuan tong, aw, lai lung in za, e sa'ng e, sim lei
zing zin, khawl na sial, tam, a tom kal sung, tom kal it
na, mual khup ni ciang, tui duh dang tak, kuai kut kei
vang, a nuam, inn nuam, van zawl, zui leng, Siangsawn,
mun-ah leng Siangsawn ah tuang.

7. PASIAN PIAK LAI, KIPHUAH LATE

105. (a) Aw, Thel nah hong leng, thel nah hong leng, tul
lel dawn pan, va bang hong leng a, A pan Z dong, va
bang hong leng e, koi zaw ci bang ih teel zaw diam
aw, koi zaw va bang ih man zaw diam aw ngaih aw,
L.P.P.C Hau ci bang teel ing va bang man ing, S.M
vang lian, mung bang muang hang e.

(b) E, Thel nah hong leng, van lai siam sil, va bang hong leng a, ii pan e thuam zung bu dong, zua Hau pah tang-ah, phual va phung cing, va bang hong tuang e, van lai siam sil thel nah aw, sian mang mel a ih muh na, sian mang tong dam ih zak na thel nah, Siangsawn lim bel, mung bang a ih muan, van sin nuai-ah, ci bang teel ding, cian tel aw ngaih aw.

106. (a) Aw-aw-aw, Kei ka lim belh, ding, pak bang ka tawi, ding, gual lai gia bang, ka zun ding, van lai thel nah, hong kia e, kua ta lai lung, dam lo ding, sin lai-ang un, zo tui ta, lai lung dam na'n, a lawm e.

(b) Aw-aw, Lia aw va tawi-un, tang aw va tawi-un, Siangsawn thel nah, va tawi-un, zo ta'n tem bang, va tawi-un, ang lai-awh khi, in nei un, gual lai le'n puan, in zang un, thang ko khia un, zo tui ta, phek bang phah un, phual va ne'n ah e.

107. (a) Aw-aw-aw, Zan khang kim, khen, khim zin hun, te, tai khua val, a, dai dam sang gah zuang tho ve vua le'n, khang sun ni a hong suak e, (*Lia/ Tang*)ka lai, lung dam na, vom leh kang tawh tan sing bang, ih kim na, Siangsawn, von tawi teng, ih zun thel nah, pak bang tawi leng, ham bang huai leng, kua zaw lam bang ih pak zaw diam aw, en va tawi leng e va zun leng e.

(b) Aw Thel nah, khua khang le'n mui bang a khan na ding, sian sung khang zing vai bang hawm siam leng, sak leh khang ah lel khia-un, sim leh zo ah hawm khia-un, ih zun thel nah aw mei bang khang ding, ih

sian sin thu aw kil bang khang ding, sing cin pal bawm a va hoih te, lai hong leng, ding zong lung ngai, si'ng, gam lei sang, mual sing bang sang zaw, en va thang sak leng e tui bang luang sak leng e.

108. (a) Aw, Sang bang na, vai-ing e, van sin nuai, sim lei tual-ah e, a pal ma sa kang, tui ta'n e, A-B-C-D ci'n na lel, e, kaw! tui ta zong e, (၁၁၁၁၁)² gam tul ta zong a hiang zau-ah mun muang e, pian na gam lei mun zil-in, sian, in na khen, e.

(b) E, Kham, tui ta'n e, pian, na tual-ah, leng, van thel nah hong kia, e, *ii om na ne zing nu sim, si sik, (pa ka la ma da za va)² (siam, bang sin ding)²* ei mau khang sawn lia, leh tang-in, kang tui zang phial va zong e na lung ngai e.

109. (a) Hei sa, pal lai ni ka lawh nun nuam e, gual lai ni bang ka tang sil sial, gual tawh tan bang ka kim den na, mual, cin sang pen, van lai siam sil thel nah, si'ng tawh tan bang ka kim na thel nah, lung deih tual ah hong kum, nuai sim lei, zo ta te duang, pal, lun ta e.

(b) E-e-e-e, Zo gam aw zuang hong tho aw, zo gam aw khau bang hong ciah, aw, zo tui, lim belh pal ki hong ta e-e-e, ei sin thu ei zai la thel nah, gam leh mi nam, u leh nau, duang, phual et lawm, sun ni vang tang tawh paai bang, kop khawm ta, e-e-e.

110. (a) Nah lun, thel nah, nah lun thel nah nah lun, hong zun aw e lun, aw zun aw, Laipian min pal ka tan na, gual lai ka-ang na, tul lel a hui va khuang zong eng lo, a nah lun hi u aw nau aw e, a gah lun hi u aw nau aw e.

(b) (Van nuai lak, mai)² a vang in thum, Siangsawn thel thel nah thel nih, pal hoih no in hong lang e, a zung zawl zui kawi aw zam, gual ngaih lai dip zen mai ni, lung lai sung tui dip mai ni, Laipian, pak hoih, no aw.

8. PASIAN KAMSAANGPIPA LAIPIANPA-IN, PASIAN GAMNUAMKONGAHONNA, LATE

111. (a) Ei a ding a, zua hau in sian, tong a sa'n na, lam bang zui lo, tuan pu pa zong, vang tang lam gal, in na don, lung zuan luan khi nul, sin lai guh ling, bang do lua sa'ng e.

(b) Khang thei lo aw, mawh na nun nuam, lai-ah bual, nawn kei aw, kha siang tho tawh, gual in sawl bang, hong hei san diai, nang aw lung zuang, khat tang sawl bang, hei nuam na hiam aw.

112. (a) Lung lau lo aw, lak mai luan khi, zing dam dai bang, a kai zong-in, tung khua pi zong, gin lai ciang sia e.

(b) Tung khua pi zong, gin lai ciang sia, sak luang pak pa, bang a mual zong-in, tung sun ni leh, sol kha tang, gi bang ki khen lo, ei a ding in, Siangsawn gam nuam, mel muh om hi e.

113. (a) Sian sin thu-in, gam lei khim khua, val sak e, zin dawh ai sa, bang mui nam kei vua, sian in zin tawh, gi bang a khen sa, a siang gam nuam, dawng hon sa hi, siang ah zal leng e.

(b) Sian zua pa-aw, zal na na sau, siang hong lak ve aw, gah liang luan khi, nul lawh liang ung, tong na lel tui, bang tung e, sung lawh kial ven, om lai mang bang bawm, pham nua lau kha, sian ang zal ding, sian sin thu hi e.

114. (a) Sian min lun pak, bang tawi ciat leng, sim lei gam kuam, mui khua bang zing, zin hen kol bulh, le'n tual khia a, lak mai luan khi, tam hong nul hi e.

(b) Za tam luan khi, nul na siang sak, lim belh sian mang, a sin thu pha, za lai phek tang, bang va phah leng, tuang lam zui khial, za tam gual teng, tong ciam gam nuam, thuap sawm thum, dawng kong hon leng e.

115. (a) Lian e, thang van sian aw a lian e, ngai dih ve ni e, leng van kham khua, a ta'n na mun-ah, sim lei mi za, sian ziat suan tawi teng, pah tang tung tuan, zil ding ci, sin thu am huai si, lawm, hawm siam Laipian, a min thang to a, sian gam ka'n a sang ah le'n na ding, (Laipian pa hi)² e.

(b) Mang mawh, ding a sian lel sa, mual lum suang bang, a po sa hi e, sian min lawh nuam, no na sang nai maw, thang van sun ni, tung a mang, zua lun mang pa-aw, Siangsawn gam nuam, ka zot na ding-in, kum khua sawt ki, vei lo-in, mai mit phiat tawh, sian in a hawm e.

116. (a) E, Pian dang sin, thu, tong dam luan niang tong dam luan, niang, tam na ven, za lai thang pen, mi za lung tup bel, thang van cial sawm, thum tung-ah, va bang tuan na ding, ngaih aw sin thu, ei a ding, koi zaw hi diam aw.

(b) Dawng hon, sa hi e, va zuan ni e, ngaih aw e, min lun Laipian, zua pa tong sa'n na, nin leh siang gi, a khen na kham khua, zin leng dawh ai, ba'ng lo-in, pheih phung khai niang, ban zal khai niang, niang ni ngaih aw e.

117. (a) Lak mai tai, khua, val, mawh na ding, luai ciang a nau, bang ki vei, khang sawn luan khi, nul lawh na ding-in, zin leng za tam, kai ki zawl, zo tui nam cin, dal bang hong ki sai, ma zap zo zing, kuam thuk e ngaih aw.

(b) E, Khang thei lo tang e, van tung sian tong, khua ka ngai, tung thang van-ah, va bang va leng ning, sei no pak sil, bang ki tawi leng e, a kiang ne'n-ah, zal thei hi leng, pham mawh le'n lai, zil hi ci'n, zua Hau in lel e.

118. (a) Na hon na, mun, tuang, ka tun ma'n, Laipian pa-aw, zing ka zin na, sim gam lei-ah, lai tual ka le'n, siang mawh e, sian, gah liang luan khi, lai dip nem, tul ding ka maw sian, lun, mang, lam bang khialh na, muan tui bang, a sian na ding-in, leng van pan tual, kum zel aw lun mang.

(b) E, Sian, mang, gam nuam-ah, va bang kei zong, khua khang le'n mui, ka'n a sang lel-ah, nun nuam tuang tung, pak ka tawi ding a, lung ta ho nem, ngaih

no aw, kei hong sial ken aw, kei nong sial leh, na duang tham zen, nuh na nem ding a, lam bang khial-in, pel kha-na, cia, Siangsawn, gam nuam-ah, mel ki mu ni e.

119. (a) Lawm aw, lau kha-a ding, na gel tak pi leh, ma nawh ding lam, bang a tang pen pen, mim bang ei pian na, Siangsawn gam nuam-ah, sian piak lau kha, khau bang ciah na ding, Laipian sian mang, mawng bang na kawi aw.

(b) Gam nuam, sian vang tang sil sial, lung sial na om lo, kawl hei liang bat, siam sil bawl om lo, sau siang dawng hon sa, ih te'n na ding mun, van tung khua pi-ah, ei a ding, lung ki pak huai e.

120. (a) Din den, zin gam khim khua lam-ah pai den den, al bang dah na hai bang ngak hi, din den, zin gam khim khua lam-ah pai den den, al bang dah na hai bang ngak hi e.

(b) Hiu hiau, sian gam kham khua a vang tang sil sial, nun nuam min thng tua Siangsawn hi, hiu hiau, sian gam kham khua a vang tang sil sial, nun nuam min thang tua Siangsawn hi e.

121. (a) Siangsawn, min thang Siangsawn aw, na ne'n ah va, bang hong tuang vang e, pham nua lau kha, tuang nua ka siat ciang in, aw, deih teng li bang a cin na, sim lei ngaih khua, tuah cih om lo, a pham ma sa, leng van kai ding-in, lai lung gel-in, na ging nai maw lawm.

(b) Laipian pa, a pham za tam, ka le'n gual te'n e, Siangsawn gam nuam, gal a don zaw maw, aw-aw-aw, na gam nuam-ah, gal a khem zaw maw, aw-aw-aw, thang van ken lei, kai lah in pheii, phung a nem zaw maw, zua-aw, ban zal-in na pi ve-aw.

122. (a) Aw, Na man sun ni, si'ng aw e, mu bang ngai siang e, a si han mual, dai a dam sa te'n, hai bang a ngak na, Siangsawn aw ngai veng e.

(b) Sim lei tuang nua, a sia a, leng van kai te-aw, lau kha mun muang, na hei ding, Siangsawn gal kap, van mi siang te tawh, gal na khem khawm ding, sawl bang hul lawh, mi za ta, na von tawi, teng, a zuan na hi e.

123. (a) Kei aw mim, bang, ka pian na hi e, tang, bang, ka khan na, tung sian mang lian pa'n, an bang hong it na, lim sing bang lian, tan sing bang teh, kim pih om lo a, zo tui ka ta-aw hong ci, ei hong it te, an bang it kul a, ei hong ngai te, mu bang ngaih kul aw, e, pian dang tong dam, hem a ging zong-in, zo tui sian zua pa lo buang, ih sang ngam diam aw.

(b) Tuan a pu pa'n, zai la'n na khiang a, sung gil kial lai, gil hong dim te, tu bang ciin kul a, lei bang loh kul aw, e, ci na lai, mu bang ngai-an, bang it a, tu bang cing lei, bang ka loh ding aw, sian aw na hawm, gel-in cing sa'ng e, pham leng ka lau, kha no-in, na gam nuam siang sung, kuam bang luah ding aw e.

124. (a) Maw ka sa'n Laipian, sin thu-in, sau siang zing vai, bang hong hawm, a, lam bang khial ngei lo, a ma von tawi teng, a suang man pha teng, ban zal-in tang, bang hong kaih ciang in, vai mang hin lo, dawn aw pham mawh na, hi tuan lo, sian mun mim bang, ih thum thum hang in, a lai tan mi, a ciam sa mi, pham loh pel mawh e.

(b) Ei hong siam ih ^{lo}~~to~~, pa duang-ah, thang van tei pi, al si bang, tang, Siangsawn a tuang, a von tawi, dam tui a ciam, a siang tho mi pawl, tawn tung nun na, khua ih zon ciang in, ei ma te'n na ding, zua pa sian sung, a lah na hi e, zo tui ta, tong, a ciam na hi e.

125. (a) Sim lei, al bang dah na ding, Laipian tong ciam na, sawm sial ka'n kong, kil hong tun ciang in, om lai vei sial, bang a lian no tawh, kha kiak tuk tang, bang a pal no tawh, sian in luai nau, bang hong sang, ei hong pi ding a, ih sak luang zo pa, bang mual ding hi e.

(b) Sian gam, zua pah tang tung, lung a tum te aw, zal na lai khun, om lai lung lelh na, dai dam kul si'n, pham lo lai nat na, ling bang do zel a, pal bang nang zel a, sian von tawi teng, gi bang khen lo-in, ih sian sung-ah, ^{in la}~~to~~ pa ni hong tung, ding hi zuang lo aw.

126. (a) Ho nuam ve ni, Siangsawn von tawi teng, pham na si'n, kuang, mi za ta bat lei, tuang ih tun ciang in, tul kung bang pal kik, kik nawn lo ding aw e, gam gua bang hing kik, kik nawn lo ding aw e.

(b) Aw-e, Hau ta mang zong, sim lei kul si'n pham, sim zawng von tawi zong, kul si'n pham hi e, va bang pil pen zong, kul si'n zal lai, sin lai tui bang, ciim lo pen pen zong, ih tat na sim lei tuang, nua sia hi, e, pham tam sap, na, mu bang ngai mawng e, Laipian sian tuang lam, mu bang ngai zaw'ng e.

127. (a) Tui bang pai, pai, van a-al si te zong pai, pai, lawm aw mun nuam, ka luah na ding gam, ni hong nai zo ta, sim lei muan cim, in a luang, sun ni khua val, in a la zong in, al bang mang lo ding, kei hong ton pih, topa khat om a, lai lung muang, in, hei ding hi tang e.

(b) Kei ma lawm, hoih, nang na thei nai maw, van tung kum pi, thang van khua sat pa, sun ni tung a tuang, lau kha huan cing pa, gam lei thel nah, tong hong khak ka Pasian, lung-ah ngil kei ning, pak bang tawi-in, ka zai tha pia ning, tua bang lawm, hoih, mi a om diam aw.

128. (a) Siangsawn, kham khua, ta'ng sil sial, mim bang pian, na, lung sit kei ning sian mang siang, sung nuam no aw ei a ding hi e.

(b) Zuan pel ding a, kei ka luah, na ding aw, e, gual tawh kim lo sian tong ciam, ei a ka'n sang ngaih no lawm aw e.

129. (a) Tu ma, kum le'n mual kai sa, kum khua sawt lo, kum za val lai-in, sian mang sawl pa, sian ii tel mi siang, kham tui gam pan, sim lei hon pi pa, ei mau luah na ding, min thang van khua pi, leng van sang min thang, om hi a ci e.

(b) Leng van, min than na khua pi a zuan, te'n, sim lei ka'n sang, dah na luan khi no, sim lei-ah zuang ing ci'n, lung tawl na om lo, kham kha vei a, hul na om nawn lo, sang gah liang vai, a bei na kham, khua pi tual, nuam, pham nua lau kha, tuang tun na ding mun, sim lei hen kol khai, ih sut na ding hi e.

130. (a) Sian ang, sim lei khai ci pha, mim bang ei pian aw, tum bang huai lo, lai-ih pham zong in, kil bang khan na, zing ih zin na, sim gam lei-ah, dah na leh luan khi, kham kha-aw, tuang nua sia in, zal mang pha sawl, bang paih ta ni, pian na gam lei, min thang Siangsawn, ih vang khua hi e, ih nun tak na, hong nei-ih pa kiang.

(b) Ngai, dih aw hong sam, pa na thei, maw, sun nau bang hong kem, pa, silh puan sia bang, ki khel-in, pat puan bang ki, thak suah ni, hong sam hong sam ih nun tak, na, hong nei-ih pa, in hong sam, lam va zuan leng, ih cih man hi e.

131. (a) Sim lei tung pan, leng van khua, pi tual nuam, tuang ih tun na ding, lawm aw e, zin khim khua, sian tuang lam, pi nih ki nei e, van a sang, bel na-ah, min thang mang pa a zal na, hi e, e-e-e-e, a tawn tung in ei mau lau kha ih te'n na, ding ei ve, van al si bang ih ta'n na, ding hi Siangsawn, Siangsawn.

(b) Tua, Siangsawn kham, khua pi nuam, pal lai-ih zot ciang, lawm aw..e, pal na dam, tui pi lian, dam dial in a luan, na, min thang pak, a nam tui, hin na gim si a la'n na, hi e, e-e-e-e, thang van tei pi lung nop na, ding ei ve, pal lai heu lo ih pal na, ding hi Siangsawn, Siangsawn.

132. (a) Nga bang le'n na, sim lei tung pian, hong dang e huih, khi hong tham la'n, khua khal thei nah, lai hong leng zong, dawh tam sim lei, kaih min in luang, lei do na lal, zin hong ling zong, sian tong ciam na, ngil kei ni e, sian tong sang pa, ngil kei ve ni, sim lei tung a, ding in lian pen, lau kha-a ding hi, e.

(b) Lung lau lo aw, ih tung thul guah, a luan a huih, khi hong la'ng zong, ih tung sun ni, tang ni sa kat, luan khi no tawh, sawl bang ih hul, kha ih pham zong, lung lai a ki, ngil kei ni e, thang van mang pa, paai tem bang kuah, dih ve ni e, min thang siang sawn, va bang tuan pih, Siangsawn von tawi aw e.

133. (a) Mim bang, piang leng ngaih no aw, e, thang van pan in ki leng suk a sim lei tual tung-ah, tun nu duang-ah khau, bang ki ba'ng ciat a, ei-ih pian dan, e sang e, ka'n in sang sa'ng e.

(b) Khau bang, ciah leng ngaih no aw, e, sim lei pan in ki leng to a Siangsawn gam nuam-ah, lau kha no lung muang, sian von tawi hi'ng e, ei-ih pian dan, ka'n in sang, e sang e sang e.

134. (a) Pham mawh ve, aw, sen ngaih lau kha aw, mu bang ki ngai, tuan pu pa te'n zong, sang kap lal hen tawh, phual ngo lim zui-in, pham sa pu von, pai na gam lam-ah, lau kha te'n na ding, khua na zong hi e.

(b) Thang van nun, nuam, ken hong lel vang e, a sing za buang, dam tui siang luan na, mai mit phiat kal, ki khel-in, phial va bang le'n na, dal ngo tui tawh, vang la tong ho na, min thang Siangsawn, kul lai ma nawh ding, kei na ang veng e.

135. (a) Sim lei, mi za, al si tang bang et lawm e, bual na mun zang thal bang khat, lo, sian mang in zong lau kha tui bang gawm lo ding hi e.

(b) Siangsawn, om a, zin gam, om a, ei a ding, sun ni lel-ah sol kha lel-ah, sul hong zui aw tual hong khia kiang sen ngaih no aw e.

136. (a) Ka lawm gual tawh, kai zak lo si'ng, phung lun hiang sawl, lim bel a ka hei, nun nuam e nuam, na lai-ah, va bang hong phawng, zin bang ling ven, ka pheih phung suan, khai khial hi tang e.

(b) Kei ka hei na, gam vang la e, sul hong hei tang, ka nua pan ma, ciang hong suan in la, ban zal pan tang, bang hong kai-in aw, sim lei nun nop, ci ngam la'ng e, mim bang pian na, lau kha'n kuam bang, luah sak aw sian aw.

137. (a) Thang van, sian gam, mun a muang ciat ih ci zong, suk tang sep bang siang na tel nam aw, sa bang hawm gi hong khen ciang, leng van thuap a sang a sang zaw-ah,

thuap sawm thum sang bel mun-ah, Laipian tong sang pa lo-in, cik ciang tui bang, na tung ngei diam aw.

(b) Sian tong, sang ciat, lam bang tang ciat ih ci zong, sian in tong sang pi pa tung-ah phuh, a sin thu pha sang lo-in, mang muh sul bang zui lo-in, sim lei, khua mial-ah, thang van khua a niam bel ah, thei bang hut a tul ding liang, lai dip hong siat, nem lawh lua-ing e.

138. (a) Ei aw hawi, tuam, lum suang si bang haih sa hi hang, e, siang tho, van mi siang tho pa'n, mang muh a ngah na, sim lei mi cih ta a ding, zo suan mi za, khang thei lo aa, va bang pil na ding, sian in ih zua, sin thu zek ding, ci bang teel, teel na lian pen e, deih ci, a teel na lian e.

(b) Ih pham ciat, ding zong, mi za ko liang tan bang kim na ven, zua pa pham ding zong, Laipian sian mang, pan na tan aa, pham lo tun siang sul ah hei, sian vang tang tawh, thang van gam nuam-ah, sin thu phek tang bang a phah, sim lei mi za-aw, sian deih sin thu, sul bang zui, ve un ci'n tong, kai tui luan siam ven, sang lo lam puan, a zawn pih ciin nem, awi loh tuang lam, ah va hei ta e.

139. (a) Aw, Ka lau kha lung zuang va ci'ng, sian aw na min ka lawh pel lo, e, sin thu pha bel ka zuih man, al si bang te diam diam ding, van lai zawl-ah, van mi siang te tawh, sol kha bang tang ding, zo tui sim lei duang leh, thang van lau kha, a ding khua tuah aw.

(b) E, Siangsawn hawm in ih ta'n zaw diam aw, la'ng lam li bang ih cing zaw diam aw, zo tui, a kop in li tui bang cing, sian tuang lam mah hei-ing e, sian na gam nuam leh, zo tui ta pal khawm, mel hoih e, ka lau kha aw, na gam nuam-ah mun muang e.

140. (a) Aw, Tung thang van leh sim lei gam kuam-ah, it teng aw ngaih teng aw e, khan pian zil, ding ih lawm diam aw, pu, pa pian zil, ding ih lawm diam aw.

(b) E, A mi za, pil hen la, tui bang ciim hen aw, pu pa pian zil ding aw e, lau kha le'n na mel a thei, lo, ciin aw e, tuai aw e, khan pian zil na nun in nuam e, lau, kha a ding, pal za nam cin aw ken hong, ngai-ing e.

141. (a) Aw, Tung khai mu bang thang van sang-ah zo ta va leng leh, nang, zong na leng, diam, zo tui sen khan gual aw e, thang van sun ni si'ng leng e, sol kha gam kuam mel in ken, mu nuam ing, nang, zong kei zong, phial va bang leng ding.

(b) E, Piang pan mom no khang pan sei no tuai, lai ngaih teng, sian, tong dam na, sin lai-ah, sim sing bang na gil nam aw, ciam pel lo sun ni mang in, a tong ciam zang ni, suah lah pel lo ding, phual, va bang leng, khai, mu bang lam, ding, sol kha gam kuam ah, e.

142. (a) Aw, Ham bang vaih lawh a a lung mang mi te aw, lung ngai dih vua, van mi siang tho te le'n na, thang van gam nuam, tua kham khua pi, khua tuah zaw aw, tua gam min thang.

(b) E, Pal hoih nam cin pal za nam cin tawh ki zem, kham khua pi aw, ka luah na ding gam nun nuam aw, vel ve vua, kua-a tawh tan bang ki kim lo, ka'n in sang sawn e.

143. (a) Aw, Pal na van gam nuam, mu bang ngai-ing e, khau bang, ciah na lam hong lak aw, ih mu mi aw, zuang tho-un, kua khan hai bang ngak lai, na maw, (pal zaw)² (van tong)² nem nau bang hong sang aw.

(b) E, Van a mang pa'n, tong dam hong kha e-e-e, ka ta te aw lung buai lo aw, kei ma hoih na, la un la, it na lai gui bang zom sak aw, (pal zaw)² (van tong)² nem nau bang hong sang aw.

144. (a) Aw, Nuam huai lua, ei a ding a, hon pa dawng kong hon na, van gam, Siangsawn kham khua pi nuam-ah, nang leh kei, cih tuam om lo-in, sian deih it na tawi khawm leng, a ma sin thu a zui siam, te a ding hi e, tawn tung, lau kha ih khual na hi e.

(b) E, Suih lung le'n dang ka nei lo, lim belh dang zong ka nei lo, sian aw, hon pa tung a na khun sa, sin thu muang ing e, sian sin thu, tawh, it na ma ciang suan khawm in, van nun na-ih deih a leh, ei ma hon pa tong lel na, sin thu, a pha bel in zui ni e.

145. (a) Aw, Leng van tuang lam, za in tam sa'ng, ki lel ciat e, thang van sang bel kham khua, kua ta'n dawng hong hiam aw, zo tui luan khi hong nul, thang van mi siang tho, zua Hau a hi, sim lei maw thang van, lau kha sau mang, nam dang te'n zong, lung na ngai e.

(b) E, Mel muh tong sa'n, tak sin thu hi, beng hem a zak, thei bang hut sa'ng, kham tui ta-aw, zo kung tung-ah puan bang ba'ng sa, hem sin thu bang, ciam ih pel diam, tun lah tun gim mah a nam a, zua lah zua gim si mah nam buang.

146. (a) Aw, Lei leh van ah min than na, dawng, kong ki hong, sim lei van nuai, van mi siang te'n khua khup hen aw.

(b) E, Pham leng lau kha, van mi siang te tawh, leng khawm ding, tawn tung lung nop na, tua kham khua pi, ei a hi ta e.

147. (a) Aw, Kei lim, hong bel aw, pal lawh na tam pi sang ding in, tuang lam pha leh, sun ni tang zong na-ang, lai-ah hong zam ding, sian deih, pah tang tong, dot lun sian thang van, nuai ci peuh, teel teng sian, ang, tung ding hon pa tong lel na, ngai un, tat mial za'n a ta'm ding ngai in kap kap veng.

(b) E, Pian leh khan,dang, thu ki dang zong in, na-ang lai-ah, pal lo den ding in, kha mang thang te lam hong hilh den aw-aw-aw-aw-aw, luan khi, lak mai hong khak in la, gam nuam, Siangsawn ta te, dam tui tawh tong, ciam in zai awi e, lung sial na bei, na gam-ah.

148. (a) Aw, It na, kiam ngei lo, ngun leh kham, tawn tung hin na kham khua pi, tual nuam aw-aw-aw, deih teng, lawh ki cin na, mun, lung in ih ngil, zo diam aw, sang gah luan khi ka nul lai, nun nuam in, tai khua ka val na hi e.

(b) E, Sian vang, lim ki sun na aw-aw-aw, za ta'n a bel ngam diam aw, pal na dam tui hong luan aw, it na, ka piak na hi e, gel siam un aw tawi siam un, a tel siam te'n, kei hong zuan, hoih na pha te la siam aw.

149. (a) Aw, Sang lua ah maw van gam nun, na, nam zing zu bang sen leh lam bang pak, lau huai, lei leh van kong ki hon na, sin thu siang tho pen a hi, dal gua bang hong hah ding a, pal hoih no a lo nuam teng, van gam-ah, thu khen na ka, pa-a hi.

(b) E, A lo nuam, ta ding, pal hoih za tam pal lai hi, mawh na, tawh ciam mi te, it na-in hung, zo lo ding hi, lung ngaih na-a siam mi te, nak tui luan a kang lo ding, bang bang hi ta leh, ken ka pa, min phat ning.

150. (a) Aw, Sang bang, ki no, siang, sung nuam aw ngai-ing, Siangsawn gam nuam, lung, sial na bei gam-ah, van, a ka pa zing vai, hawm, mu bang ngai-ing e.

(b) E, Na-ang lai pan a, luang, sian na dawh ai tui, vuk, bang pak ding, hong, sawp aw sian, na min lian leh vang let na, mung bang muang ing e.

151. (a) Aw, Sian sin thu, lo mei bang, hong, kai, ding, a, siah tang bang dem za, in, tam, ding, ki pak ding, le'n, kum khua vei, ding a maw, lung, na ngai ve, aw.

(b) E, Van mi siang tho te'n, tul lel ah zai awi, nuai sim lei-ah lun, ta te aw, na kaih za tam gil al bang, mang, ding hi e.

152. * (*Pasal*, Ngaih aw na pham nua-ah, kua siang na zong zaw diam aw), (*Numei*, Ngaih pal no na hei na peuh, muang in, na lim hong bel ning)

(a) Ei lau kha, zal na ding, van sang gam nun nuam, hon pa'n, lam bang vel zo e, lau kha mang, pa, vang lian min lo khawm leng e-e-e, leng van kai, ni hong tun ciang, lung muang in, ih hei khawm ding, ngaih aw, Siangsawn dam, tui, tawh ki ciam leng e.

(b) Zo tui ei, hong pa zong, van sang a zal zo ngaih no, gual lai-ah, sang gah ih hi zong, van-ah, sun ni bang tang ding, kung tung-ah, leng van mi siang tho, silh puan ki ba'ng kim ding a, tua gam nuam lung muang zo-ing, hon pa, dawng hon na hi e.

* (*Numei/ Pasal*, Ciam pel kei, ni ngaih no, lung muang sawl bang hei khawm leng, e).

153. (a) Aw, Sian von tawi, u leh nau, sian sin thu pha pal, lawh na ding, khua, na tuah maw, a ma-ang lai pan hong luang, tun leh zua duang tawn, sian sin thu pha hi, a, man pha pen, sian deih it na tawi khawm in, sin thu siang tho zui siam leng, tun leh zua, sian in ni bang awi ding a, tom kal nun sung buang, deih pal, lo nuam hi hang e.

(b) E, Deih pal, ih lawh zawh ciang in, pham nua, lau kha a ding na khual aw, vom leh kang in zong luah lo, teh pih ding a dang om lo, ei mau luah na ding, hon pa, dawng kong hon na mun, sian vang tawh, tang sil sial kham khua pi nuam-ah, zo tui lau kha-aw-aw, pian na sian ang hong zuan ve aw.

154. * Aw na ngai un van nuai aw, phual va-ang lai-ah khawl ding hi tang, e.

(a) Van nuai mi za khawl na ding, sian sin thu lam gial kiat na, zing vai hawm ding zong, zo suan ta, lung ngai ve, aw, ei mau nun na ei mau hi lo a, thang van, lau kha mang pa hih man in, sim lei, ih nun sung, lau kha ih khual na'n, ei mau, nun na nei pa deih bang in, tat na hei, na, sin lai gel te'n zong, zon siam te hei siam, te sian mang, lai lung na-awi e.

(b) E, Lung ngai mah ve un van nuai mi za, sian mang tong, na ngai ve, aw, ei mau pian na thang vang mang pa ci leh sa pan a, piang, hih man in, e, pham nua ciang lau kha in zong, mim, bang pian na, van, kham khua pi sian ang, siang lam zot kim ding, ka pa, deih na a hi e.

155. (a) Aw, Tul lel sang dawn-ah, va bang tuan ding sin thu om khin zo, ei nun na aw sian piak lau kha puan bang ba'ng kim e, von tawi ham bang nong huai na, sin thu phek tang bang phah e lung lai, hual khau in man kim ve ni.

(b) E, Kei ka lung muang lau kha tun nang lung ka muang, tong sang pi pa'n vel zo mu zo dawng kong hong khin zo, a nop cit dan nop cit dan, ut huai si e leng van thuap sawm thum, tung a Siangsawn sian gam tang sil sial, na mun-ah, ih luah na ding zua Hau sian tong sa'n na tuang lam pi bek hi, e.

156. (a) Aw, Tual khia zo kei ning, tual khia, zo kei ning e tang bang ka dam na, le'n kum bei sa, thu pha sang gam zang hi e, thu pha luan na zo gam lei, nang theih na in nang pil na, up na zuih na lo, sian gam a zuan om lo, vang tang gam nuam-ah, ang lai-ah, nin leh siang khen na hi e.

(b) E, Van al-si, leh, tung sol kha pi, a hiang ne'n ah sun ni tung a vang tang tei pak lam hong lak hi e, van nuai ci peuh khua ngai siam in ei, lau kha-a ding, lung nop tawl dam na, dawng kong hong, zo, hon pa tong lel na, mi nam cin lai thel nah hong leng dawn aw dam tui siang tho pum pi mung bang muan na, kei aw, thu pha tui ngah hi'ng, hong cing hong kem van, leh lei a ding, hong thu kim pih mi te-in, sa'n na dawng kong hong hon e.

157. (a) Aw, Sian vang lim, lian, tai khua a, val, tang sil sial e, sian mang na gam zang, pal za nam cin ki cin na, le'n mual, ki sung dim diam, ngo mei a zam ngei zam, thul guah a luan ngei luang, nuam lua van nuai ka'n a sang, sian mang na gam zang.

(b) E, Hong ki huai vua zo tui aw, pian ngei ih zil nun nuam lai, it na, zai la, sut khawm, sawn, ve ni e, tung ciang, sol kha, hong ta'n lai, sun ni sol kha it na vang tawh hong pal lai.

158. (a) Aw, Van a leng, va nam cin, te aw e, sol, kha no leh, zing, sol no bang, et, lawm sa'ng e, pal, tei pal na, hiang, zau ne'n-ah, bawm in khawl ve-aw.

(b) E, Kum, za tai zo, hei, sa tei pal, paai, bang pom ding, hai, bang hong ngak, tul, ngei lo ding, heu, ngei lo ding, tawn tung, pal na hi.

159. (a) Aw, A lam, dang sian va'ng hong lang ta, a lian, bel sian va'ng hong lang zo, tawn tung, kha-nun na a man pha, Laipian, Siangsawn suan mi siang tho, ka hi.

(b) E, Sian hawm, tel thu pha a sang ding, van nuai, sian von, tawi ta pa'n hong hon zo, dawng kong, hin ic, dam tui siang hong dawn aw, Laipian, Siangsawn him nuam-ah khawi, khawm ni, (kua sawn nun gim, nam hiam, lung buai lo van, nuai aw, Laipian Siangsawn, khua mu aw)²

160. (a) Aw, Van kui cik, ah, pa siang leng ding, van kui cik, ah, nun nop na gam, lung, sial bei, tawn tung nun na, sang sawn Siangsawn gam, van a sang-ah, khua na ngai aw, na muang nai maw, ei, tak sa lau kha muan na ei hon pa.

(b) E, Sian vang, tang sil, sial, sing za buang, nim dil dial, hin, lo, dam lo po, na zam, zil zial, ngun leh, kham sau, mang, pal hoih, te sing, seng, sian thel, nah dawn, suang, a sang, bel pal, va in bawm.

161. (a) Aw, Nang bek, it na-aw nang bek, phung nuam mung lun, mun muang nun nuam, gual oih it na, aw luan nem, it na tong awi, deih it, ngaih it, zuan it, sun nau bang awi, tong awi, kai hiang zo zam ne'n, huhi khi'n sem e, ban a sam e, khu-va no leng, phial va no zuang, aw-aw-aw-aw.

(b) E, Vang ngaih it, it na vang ngaih, lei nun gim vel, van nun gim zel, sol kha lel-ah al-si tang lel-ah it na leh ngaih na leng diai diai, it khua sat e ngaih khua tuah e pal hoih za nam cin lo ta e.

162. * Ei te a ding thu hong ki pia khin zo hi zo gam, hon pa khat bek muang ni.

(a) Zai, la-awi khawm ni, nun na, tui dawn khawm ni, nun nop ki cin na, vang khua, tual nuam, lung nop pal mawi no, hei sa pal dil diai, nuai ah sa bang ih tat na nuam, in, dei lawh pak bang ih ngah na muang, ing, lung gim mi, te a ding, lam et na kong pi, ki hong, ta e.

(b) E, Tel mi, sap mi-in, siang lam-ah, hong zuan aw gual aw, khang thei lawh, hun ta e hun ta, van nuai, sa bang tat na sim lei ah, tung thang van a ding, ei tawh lawm lung ngai ni e, sian tel mi, dei na bang in, nang, leh kei, vang leh tha hong pia, zin khua mial, pan lam hong hon khia, no te ei te ding, a man, pha bel, kham khua, hi ta, zo gam. (Van gam).

9. PASIAN HINLO-DAMLOTUI (TUISIANG) LATE

163. (a) Aw, Sian aw na tawi kham tui ta, gal khua hong don aw sian aw, e, sin thu siang tho pak bang tawi, ni, om lai len liang nuai siah ve ni e, na dam tui tawh hong sawp aw sian aw.

(b) E, A ni a mual ki dang zong leh sian dam tui aw pian, dang lo e, tum, dang lo e, zang ni suah bang dang lo ding, va bang pil na tui bang ciim na sian,

dam tui aw, mi za'n dawn, kim hen la, nam cih za tam
sian ang lai-ah zal, kim hen aw.

64. (a) Aw, Sim lei tung van sim nuai ah, mi za in tam
lai-ah e, pian dang tong dam sian mang hawm siam,
sim lei nam cih a khual na-aw, thang van tual nuam
Siangsawn dawng kong, hon pa tong lel na, tu bang
ciin na ding hi e na ngai, aw.

(b) E, Gam lei aw, pal na ding, zo tui mi za lung ngai
aw, sian in zua mun tong dam kha e, sin thu gel cing
tui bang ciim, na'ng, ban zal pak sil aw na tawi, e, sian
tong dam leh siam sil nel zun, nau bang sang thei leng,
zo gam aw ki tawi ding hi.

(c) Zo tui, sian tong sang, sim lei hon pi pa tong lel,
na, thang van gam nuam a sing za buang, hin lo dam
lo sian siang tui, aw, om lai vei tang bang dam na, a si
pham sa gua bang hin, na, a mawh mi te sian siang
aw, tuang lam a zui ding, pal na dam tui hi.

65. (a) Aw, A hul mi, te, a ding in nun na tui hi,
Siangsawn, dam tui luan na bul, dawh kuang, tui hong
dip zo hi, lei-ah nun nop pal lawh na ding in, van-ah
suah kik nun na kum khua hi-hi, van-ah ih pa'n, nang
leh kei hong hon lai hi.

(b) E, A hong leng e, nang leh kei hon pi tapa, a min
thang ta, hen, van, nuai a deih mi tung, (Van, mi siang
tho) van, mi siang tho, pawl hi ding, (Van, mi siang
pawl) van, mi siang pawl, hi ding.

166. (a) Aw, Siangsawn mang, pa leh tapa-aw, na min, pal lun, ta hen aw, lau kha lung lelh tual khiat na, za ta luan khi hong nul pa, aw, na lim hong sun aw, na vang hong sun aw.

(b) E, Mu bang ngai a, an bang ki-it aw, za ta pum pi, nang pum pi, sian in von deih ci bang teel, khai ci pha, na vawh e, sian zua pa, na gam nun-nuam-ah, sing za buang lim nuai a po, hin lo tui, ngai-ing e, sian mang awi, a, la-la-la-la zai la awi, lung sial na, sian sin thu hi sian ang tual-ah khiang.

167. (a) Aw, Thul guah, huhi khi hong la'ng zong, dawn, a huang lo ding, kham, tui, ta vang khua, lau kha mun muang sawl bang hei na van, ah ih pa'n, lam bang, vel, dawng hon na khua, mual, ah, hul lo, tul lo dam tui luan lung na ngai siam aw gual aw.

(b) E, Nang leh, kei zong, zo dam sik tui, dawn hi hang, sian deih it na tawi khawm in, pu pa, pian, zil, nun nop, pak sil, sing za buang, pan a luang, sian dawh ai tui, tawh ki ciam, hun leh ni ang lai-ah, puan bang thak den ding, lung buai na om nawn lo.

10. LAAINI TAN NADING LEH, PASIAN THUPHA NGAH NADING LATE

168. (a) Aw, Leng van kham, khua, dawng ki hong ciat ih ci zong, zin dawng zong ki hong, laai ni cin sian, min lawh in khen, ta ding a, nua leh ma ngaih tawh, ih hei thei diam aw.

(b) E, Ei sin thu lo vai mang sin, thu, lam bang tang sa ih paai sian, awi, pal bang nang ding teng, zang zum tual-ah, a min thang liang ding, Siangsawn zo tui, van nuai mual lum, suang bang gil hen aw.

169. (a) Aw, Ei mau lau kha ei mau lau kha zuan na ding, mel a thei, lo, paai na sau siang ei mau ciam, pel, sian tong ciam sa, ih sak luang leh, ih lau kha no, gi bang khen kha leh, kung tung vai tho si lam ding aw ka sial, sial.

(b) Laai, ni siang tho, ka paai sian min, pak bang kong tawi, pak bang kong tawi, pih ding zong, ngaih teng koi-ah vai bang tham, hang, ning bawi-in na khim zo maw, ei mau se lung, ei mau se lung, ih mawl na lian, e.

170. (a) Aw, Van thu pha sul bang zui leng, tat na ci peuh kuam, zai ding a, lau kha tuang tun nuam ding aw, sian mi siang tawh va bang ka lam ding, si bang ka nui ding, zo tui hong hei ve, aw.

(b) E, Laai ni cin sian min lawh loh, sang sul bang ih zuih loh man in e, om lai vei al bang dah na, sung gil kial lai dip nem ih hiam aw, kham tui gual aw, ki en ve un, mim va bang thum ih tau zong, sian mang awi loh hei, khial hi hang, ciin leh tuai leh lawm, leh gual aw.

171. (a) Aw, U leh nau aw e, khua leh tui aw e, sian awi, lam puan ih zawng kim hiam aw, ei mau duang zil a pha tawh, thu ki khen ding a, tom kal nun sung buang,

in, a sim a, sin lai kai bang ih gawm khop, sian piak, hauh na pha tui bang hong luan, ma sa ta, ding hi e zo tui ta-aw e.

(b) E, Sian mang, pa ma'n ni a laai ni-in, sian min pak bang ih tawi khop kul ngaih aw e, kei a kei a ding, cih om lo, ei mau kha a ding, tha ih lawh kul a, ei neih ka pa'n gam nuam hong lak zo, sang bel Siangsawn kham khua luah ding in kham tui aw, ei hong kun hi e.

172. (a) Aw, Sin lai lung sung tawng pan, tak sin thu tak sin thu tawh, sian, mang zuan aw, tum tai, deih luat mawh kai, zam khial ngaih, gim si mang thang. sian dawh ai tui hin, na hi e, paai na sau siang, lim sung, nuam, zuan aw.

(b) E, Up na tak in zui aw, khawn khong tak suah ngei lo, dawn, a meng ding, sin thu tawi-in zai la awi, zai la awi-in sin thu paw, lawh, cing kham pal, lai lung mawh sut ciam, na kul thuk, sian zua pa awi, thul-ah sia'ng e, it na sa'ng e.

173. (a) Mel nawl nawl, tam lua sa'ng e, kei ngaih, gim si na siang nam aw, hei, leh vei na kung tung lung, zuan, gal khua, dak veng e, thang van mau e, lam et thul guah, hong luang, sial sial aw.

(b) Hong zawi zawi aw zuan hong nem aw sen, ngek no aw, ton leh lam lai zuang lo na maw zo, lei sum tual, lep siam lai-aw, be sam zun aw, leng tong hoih aw, bat mawh lawh mawh, kai dang lo aw, phuh suang zil aw, ciam na zai awi.

174. (a) Aw, It na zai la ka-awi awi-aw gual tung tuan, na, hi lo e, ka paai sian it gam leh lei it lung ka ngai, e, zan khang kim khen ka luan khi-aw zai la hi ta dam, dial, hong luan, va'ng e.

(b) It na zai la ka-awi awi-aw pal ka sim, na, hi lo e, lung sial ngaih teng khim zin pan tai khua na val, aw, lung sik na-in mawh mai pat na, ka'n kong hi ta dam, dial, hong luan, va'ng e.

11. LAIPIAN PASIAN THU SUNG AH, UNAU PAT A IN KI NEI AA, PASIAN THUPHA, SANKHOP NADING LATE

175. (a) Aw lawm, tun sung lai zom lia leh tang, ih ngaih man in e, lawm aw, tat na le'n thal bang khat leng, ci lai hang e lawm, aw.

(b) Ei aw, tun leh zua pian sok khau bang, man kim hi leng e, lawm aw, ning zu leh ai sa kuang zong, cing lai hi e lawm, aw.

176. (a) Aw, Ih phung en, leng, ciin hawm siam, tuai, in na bawm, a, gua leh sing, ki kal pan, dam tui, a li kul thuk lim, nga'n na zuan a, pu pa, gam lei-ah, gi sing hawi, huih khi ta'n, sem ngel ngel, hin lo dam, lo tui tawh, a suan sa, kua ta'n, mung bang tum hiam aw, en, dih vaw lawm, vom leh kang mi za lai pan, leng van, kua ta'n dawng hiam aw.

(b) E, Ki khim la'ng e, kei ka khun la'n-ah, zan kim, bawh-al khuang aw e, ih mu mi te zuang tho un, sim lei, leh thang van kal-ah, zin tun nu aw, huih, khi la'ng

aw ma suan, aw, ei ho, diam diam aw, gam lo bang kham ven ih phung lai-ah, ning zu ai sa aw ki zek mawh e na pen, e.

177. (a) A, tui luang suk, dam, dial, in luang e, bual, leng nuam e, zo tui, ta bual na, hi khong ta ngei e, sian aw.

(b) Tha'ng, ne'n huih khi, a, hong la'ng e duang zen e na lua, kang, tui gim si, hi khong ta ngei e, sian aw.

178. (a) Hawm thaw'ng, zo tui aw, phung leh gual, aw, ih ngaih man in e, tun nem, tung a sun ni a lim aw, sang bang zui-ing e, sian.

(b) Tuk suan, bang me'ng mawh va ci'ng, al bang ka dah man, zo tui, khun la'n tha'ng bang veh zel ing, sol kha lim zui-ing e, sian.

179. (a) Aw, Hui bang ka mau ni tam e, lawk bang ka tau ni tam e, zo tui, u leh nau aw e, leng, van tual-ah, sung, nek lai kuang, ih um thei diam aw.

(b) E, Lai lung nong zuan pih na'm aw, zo tui gual aw e, nuai zin ta lo phung aw e, ka luan khi li tui bang vei, a tung-ah, kham, tui gam lei, hul na sawn sawn e.

180. (a) Aw, Huih khi hong la'ng, mual dawn hong tawn, ding hi e sa'n aw, mual dawn nah neu, dawn lai ki hek, ding hi e sa'n nem aw e, ei sa'n lai sin, lai hong ki hek, ding hi e sa'n aw.

(b) E, A mual ki tawi, va en leng e, ngo mei in bawm a, gam mawng min lun, va za in bawm, ciin hawm

siam phung in na bawm, tong a nem bel pal tui tawh e
suan dih ve ni e.

181. (a) Mun muang sian, vang, ki muang ciat ven, kua
ta khim zing, zawt a hei ding, lawm aw heh luat, kham
kha'n na vei, mel mawl gual lai, hei liang na hiam aw.

(b) Gam khi sa'n, zong, tat na ding a, kuam kua na
khual, hei khial lo lah, ki tah khial lo, a hei nun nuam,
dawh tam tual nuam, lim sawl nuai hi e.

182. (a) Aw, Khat nih thum ci'a tak kheh kaw i tawh han lung
a ciam te, vang khua khat in nang zo lo, a tul a za zo tui
mi za ham bang ki huai leng, gual khan khup lah vang
thang a, sian hong siam hi lo, nuai-ah tual hong khia hi lo,
zo tui, na leh luan maw.

(b) E, Mual ii hem a tong dot te'n zong zo tui-ih vang
sung ding hi, e, sun ni nuai-ah sol kha nuai-ah sian in
khen, ta ding hi e gam lei khual na'n zo tui-ih gam zang
lum a, phung tawh ciam te muang, zaw'ng, zo tui, na leh
luan, lo.

183. (a) Aw, Tui bang luang, khawm, lai kuang um khawm,
zo lei ih nun na nuam sa'ng, a va pal zem bang sian
mang in vang lum hong sun, lum, sun sa leng van-ah,
mun muang zo tui ta duang ki zun sa, huih khi ta'n sem
kha na cia.

(b) E, Tu kaw l tawi, siam, lia duang pal lai, zang nun
kham tang tawh teh theih loh, sang sa mual suah tang ki
lawm, te sang zong ngaih no, phial va lam zil, zai deih
khian, siam, sian ii von tawi, mun a muang sa zo tui ta.

184. (a) Aw, Kawi tawh vai, lo, kuan ing e, tui duh dang tak sung gil kial am bang ka vai, e, kawi lia nu'n sik, tui va tawi a, dam tui kul a kei tui ei dawn khial, zang ni a suah dang ta e, ka kawi lia nu zang sa kam kei sua'ng e.

(b) (Kong ci mah ve leh) Ka kawi aw, ci'ng, e, dam tui kul a kei tui dawn, kha ken aw ci'ng e, zo lei lawk ta, tau na ding a, van nuai nam cih mi za tam pi te, gam hiang sing bang na kai a, et a lawm zo gam-ah zuang hi e.

185. (a) Khan kum, sawt in, nong, hung zo diam, kung tung vai tho si nong hung zo diam, aw ngaih aw, sian ka sin thu gi bang nek te- in, zin ang-ah, zal ta ding hi e, kai na dang kei peuh le cin, pal zaw gual tong ka sang lo, muh mawh do lal a la'n leh zong kei ka hi.

(b) (Tum-bang-huai, ciang-dong) Phual gia nong zun zo diam aw, ih sawn kawi gia-ang lai-ah, ka sia zo diam aw, ka hin tui leh ka dam tui tawh ciam a pel lo te, khai mu-in, ka le'n pih ding hi, kai na dang kei peuh le cin, pal zaw gual tong ka sang lo, muh mawh do lal a la'n leh zong kei ka hi.

186. Lam et na ni aw, vei sawt a maw Dim aw, na buk tui aw thang ka duang-ah e.

(a) Ni khat ni, ni khat ni ciang sim lei aw e dawh a tam ding hi e na ngak aw, lung gin lo a Lul Thang khau bang ciah ei ve, vang khua gual-in theih loh lam ah hei khem a, sian siam aw, tuang lam a zui mi te-in, nah nuai sang gial dai a dam, ding hi na ngai aw.

(b) Bawh-al khuan a sang zing thawh, ni, vei sawt loh ciang in, thu a dang ding a, la a dang ding a, vang let na tawh sian aw hong lang ta ding a, ih khang dam tui luan ging zong, a kaih za tam ding.

187. (a) Aw, Sian awi a, khua mual tul sing min nei bang, ei ki sung ki sung dim diam ta leng, sun ni tum ding khua mual lim ki sung ta e, ei lim sung, ding, sian mi siang van lai ta, te, sian kha vang lau kha ei tun-ah ba'ng kim ciat a, ei lim sung ding te aw muang zawng e.

(b) E, Gah nun a luai, sian in deih lam kaih tuang a tun na-aw, mui bang pei ni, sak luang leh lau kha ki khen, phung lun lai nam tem ki zun, sian lai lak, tang bang pal sa'ng e, pian lei tul kuan, zuan dang ta e khua na ngai ve-aw.

188. (a) Aw, Thang ne'n huih, khi la'n na, dang lo aw, pian na zo, lei, tang bang khan na, gam, dawh nem-ah, ih phung sin thu um, bang khuai leng, tui bang ciim lah ci'n, gual in nuih ciam hong lel ding, gual lai-ah, a lawm diam aw.

(b) E, A tui luang, aw, luan na pel lo aw, ciau lum suang, in, hong khen zong, in, si'ng, dang tong dam, dang na sang lo aw, sian tong ciam na tuang, hong tun ciang, mual liap sa hun te, sul hei kik, kik nawn lo ding hi, e.

189. (a) Aw, Thul guah luang ngo mei, kai nuai-ah, vang ngai lo lai tual kong leng diam aw, sin lai, kul thuk tem bang hiam, lai, na lim bel a-a luai mi za-in, na sin thu pha sun nau bang oih na, an bang ki-it na, phuh bang kho, na ding in, van mi te'n, lim hong sung, ding in muang ung e.

(b) E, Lung tu lo sawl bang kong ba'ng diam aw, ih khang dam tui luan, zil khawm leng, nang aw ciau gal a, po, tul ta hiang zau lo, gam mawng sing bang na kawi se, ei aw kul tui lai zom hi hang e, huang suan phui gua zun leng dawn, suang, pal lun zaw ding hi, lam bang pel lo aw.

190. (a) Aw, Khua leh tui, leng van, a sang-ah sian mang, hong it na, ngai-un aw van nuai mi za-aw, pian na zua pa hong it na, van nuai, nang leh kei-it na, tan bang, a kim ni ciang, hawm siam, sian mang in, sia leh pha te thu khen na, tui bang tung, pan ding hi ngaih teng aw e.

(b) E, Sian mang, thu khen na ni hong tun ma'n, kham tui, u leh nau aw e, sian deih it na tawh, gual zo hi peuh leng, tak sa, pum pi'n thuak ding a, lei-ah tuang nua ih sia zong, ih lau kha, sian mang gam nuam van, mi siang pawl, zo ding hi ngaih teng aw e.

191. (a) Aw, A tui luang suk, a lam nih ka gawm mai ni e gawm, mai ni e, ih sung iin-ah khai mai ni e tui a lim nga tang khua khal, e, huhi khi la'ng e lui luang pal va zem lah tang, e.

(b) E, Gam mawng sing ka'n tul ta nem un phual va no e phual, va no e, ih khua zo tui phual va no hi lai khun khat-ah ban, ki khap pih, lung deih von za tam ih tawi pih ih kawi nem zong kei tui hi ta e.

192. * Zawl Cing nang lo mai mawng e, Ngam Bawm kei kia-awi mawng e, Zawl Cing nang lo mai mawng e, Ngam Bawm kei kia awi mawng e.

(a) Aw Zawl Cing, nang na zuan leh gual ang hi a kei ka zuan leh sian mun muang, suih lung leng e zawl, Cing, Ngam Bawm suih lung muang zawng e, Zawl Cing Ngam Bawm lung, zuan, na khual aw.

(b) Leng van tuang tun muang zo maw, zai tha nem lo thang van-ah, awi khawm khat a sian, tual-ah e, lai kuang khat a um, ding, zo diam ngaih aw e.

(Zawl Cing leh Ngam Bawm, liang vai lua sa'ng e, le'n a tang nah, silh puan in nei e, sian).

193. (a) Aw, Gam lei aw, lung ngai aw, van lai ta te lung ngai aw, sian bawl sa, sing cin pal, sil sial te-et lawm sa'ng e, sian sin thu pha a khawl na, zo gam a nuam e, phat na zai deih awi khawm in, it na pak bang tawi siam leng, ei lau kha, khual khawm ve ni e.

(b) E, Mim bang pian, na, van a ka pa gam nuam aw, sian sin thu pha ngai te-in, thang van, pak sil a lo ding, sian mang tuang lam nih in ka, a pha lam zaw zui siam in, tawn tung nun na-ih, pa, siang lam zong leng e.

194. (a) Aw, Zo lawk ta te a tau na, gam hui va te a khuan na, zo lei, ei mau zun ding, le'n mual ki sung dim diam te'n zong, hai bang hong ngak hi e, gual ang kawi sa-a-a, ngai a mim bang na thum zong in, hem lam mai mit hong suan ken cia, lai duang kuai-in, zai tha na nem ding hi, e.

(b) E, Tang ni sat kat sawl, bang na hul ding hi, lim belh tul lim liap-ah hong khawl ve aw, Siangsawn mang pa-awi loh, khang sawn tuk suan bang a meng zo diam, pian ngei tawh lawm lo luan ih ging zo diam, ei mau, sian sin thu tawh, luang khawm in, leng van tual-ah, lau kha hual khawm leng e, ngaih aw.

195. (a) Aw, Mun, khem peuh aw, gam khem peuh khua na tuah maw khua leh tui aw, van-ah mang, pa'n, an bang ki-it un, tong nem sang bel tawi, kim ciat un, zo lei, kaih tuam a thang sa te zong, kham khua-ah mang lo ding hi ka ta te ci, e.

(b) E, Lung na ngai, ei khan pian, dang ding hiam gual aw, tung, phual ngo bang, kai tuam lo ding hi ei mau, thuak ding hi, ih nun na, sian lau kha tawh paai bang kop, kei hong zuan, kim hen aw ci e.

196. (a) Kham, tui ta aw, khua ngai aw, sin thu a pha tuah siam aw, a mi pal, heu, na ding a hei khial mi te, ei nun na, hong nei pa, thang van mang pa'n awi diam aw, sin thu a pha ngai te-in, ang lai pom, tuam nei lo, sin thu, za tam khual thei e.

(b) Lung, hei un la, khang sawn, za tam khual ve aw, sian lim bel ei Siangsawn ta te zong, sin thu, luan ging ngai leng e, a mi pal lai hul na ding, siam sil bawl te zong, khang sawn za tam, ham bang vaih lawh ding hi e, zo tui, aw lung ngai ve-aw.

197. (a) Aw, Ei mau, sian sin thu a lam kham tui von tawi, u leh nau, ki khual un aw lung ngai-un, ih pu pa, khan lai a sin thu, tual lum mei bang zing, van sin nuai-ah ham bang vai, lai ung e, ei ma sin thu zui siam ni e-e-e, ang lai-ah, pal va lo leng e.

(b) E, Ngai un, hen kol khai, van nuai mi tul za tam pi, leng van, a sang a mang pa'n, hong hon e, sin thu pha zuih siam ni e ban zal, khai khawm leng, van thu pha zuih siam ni e, kaw nem, van dai tui, hong luan aw sian aw.

198. (a) Aw, Gual aw va bang, ih lam khawm ding hi, zo ta'n siam bang, ih sin khawm ding hi e kham tui aw, gual hek siam lo, lai ah va bang lam lo ding Siangsawn ta te, sim lei pian dang ding hi e khua ngai ve-aw.

(b) E, Sing ta'n le'n na gam kuam-ah, sian sung khim bang zing sak e, gual a sun ni dang sak aw, sian aw e lam bang vel aw, huhi khi sem in huang lo ding hi ung hong sung ve-aw.

199. (a) Aw, Leng khawm, zai awi khawm, sian sin thu, tawi cing, cih om lo, si'ng ta hong pal e, ze dam nem, tong-dam-nem-lai ding maw, nang na thei lo maw, aw koi-ah nong hei san hiam, kei ka lung zuan hong khual aw.

(b) E, Zong khawm, sian sin thu, zong khawm, ta ni e zin-tual-ah-vai-bang-tham-lai-ding na hiam, sian tual-ah kei khawl vang e, nang, nong, zui diam aw, le'n lai pal ki sung leng e, sian awi ni bang tang ding a.

200. (a) Aw, Gual aw lung ngai aw, zo suan ta-aw lung ngai aw, zo lawk ta, a tau te, heh hong nem ve-aw, gual ngaih, na pal lai hong sung ve-aw, deih pal lai, lawh na ding, sian awi tuang lam tam tawn aw, a va, le'n, pian hong zil ve-aw, pian na, kham tui aw, phual va tawh, hai bang hong ngak ve vang e.

(b) E, Zo tui, lim belh, Siangsawn mang pa tong lel na, mi za nam cih ta lak-ah, tu-in, sian sin thu zui-un ci'n, hon pa'n tong hong kha zo a, gual ngaih, nang aw cih tuam a om lo, van nun na, pha, deih te-aw, Siangsawn mang pa, ang lai ah zal khawm leng e.

201. (a) Aw, Ka tun nem, aw, zo tui a ka tun nem aw, leng van khua pheih tual nuam-ah, sian gim ih nam, zo diam aw, zo tui a ka tun nem aw.

(b) E, Ka zua nem, aw, zo tui a ka zua nem aw, leng van khua pheih tual nuam-ah, sian gim ih nam, zo diam aw, zo tui a ka zua nem aw.

202. (a) Aw, Tul ta lim, ih khual na, ih gam lei aw pal, na ding hi van nuai nam cih, aw, va bang pil na tui ciim na gah, lo-ing e, phung, lun te aw, a sing bang hiang zau, kha kei aw, tuan a pu pa khang ma sa te'n zong, kai, tui bang na zawl e.

(b) E, A va, zuang kha ding hi kum khua, ki vei ding hi, sian aw e nong awi nam aw, huih khi, la'n a dang ta, ka gual aw tong na nem in, ei mau tual sung ei lim sung, sian awi le'n puan, khat in zawng leng e.

203. (a) Aw, En aw lawm, sing cin pal, sen lai mom, no, hin tui-in luan hing dim dem, gam lei tun nu lung tai e, (sian von tawi)², von sen mom, no, it na ngaih na luan dung zui, hon pa ka zua lung tai e.

(b) Aw-aw-aw, Lung ngai aw, lai zom, u nau te aw e, sin lai siang tho lung nem siam, ve ni e, a hiang zau-ah a siang pak nam tui, pal den ding hi e, pal sawn ding hi e.

204. (A) Aw, Tawn tung, thang van aw, ki-it theih na pak sil, tom kal nung sung bek, ka ngah, thei diam aw, le'n na, sim lei hoih, it na tawh zem in, lai nat luan khi te, dai dam, sak ve ni, van a eng dil dial nuai-ah, nuih khum lak mai ki tai, ciat ve ni.

(b) E, Ka ngaih, nah neu, tang khua khal sung-ah, hul zel a, ciam, pel tuan lo, ngo mei kai tawh dam, tui luan ciang, hong, hing dim dem, hong, pal zel zel, e, nah neu ban sam hiang ne'n ah, nih gel phual va it, na a-a-a, zai awi.

(c) E, Van, a eng dil dial nuai-ah, van, a eng dil dail nuai-ah, van, a eng dil dial nuai-ah it na aw khum, zai awi khit ciang in, vang lian ki ci si'ng zaw om lo sian zua pa siang nuam, hi-hi-hi, zai awi.

205. (a) Aw, Zin bang, lin na, a om leh, pal bang, hong nang, hon pa, ka pa hi, sung gil kial na a om leh, nun khum hong, muam, ka nu hi, ei zua pa-in a sa'ng bel a sian mang hi, ei tun nu-in sim lei tung-ah tun leh zua, teh theih om lo thu pha nak tui hong luan ding, ih paai, Pasian hi.

(b) Ei, Von teng ho lung tuak leng maw, kham khua pi khat piang ding a, do lal ki sai, lo ve ni aw, nak tui khat pan, luang khawm hi hang e, nung a von, mai ah ta, dei, na om tuan, lo, lung ngai siam aw ei zua pa-in a sa'ng bel-ah sian mang hi.

206. (a) Aw, Tun ka suah pih ni, kha, ak si te, pal na dawn kui, sang-ah liap, tawi khin ve'n, huih khua sat in, mau thei ta, lung pil na, tung vum van-ah, min sial, lo ta e, thang mual dawn a zam Siangsawn, khai ci hi, thul guah hong luang, aw, lim hong, sung ve aw, pal ki din kim in, sial khat tawh, luan ngei zil nuam, ing e.

(b) E, Ka sin, ka lung, lai-ah na sa'ng e, nuai nen khuh sing bang ka, thuak, se lung, mawl na hiam, dam tui bang luang ton lo, zin leng sawl na hiam, van pan piang buang, van thu ngai ni, sian leh ni kha, bei tuan lo, ding, it na tawi-in, ih pa, min phat khawm ni e.

207. (a) Aw, Pian na ka tun nu aw e zo mi a hi, kei zong e zo mi'n ka si ding hi, aw-aw, ih suan zo diam aw ci'ng e, ih kal zo diam, lung tup leng van sang-ah kai ding in, zo suan, ih ki muang nam aw.

(b) E, Van, lai a kia, thu pha sa'n hun e sa'n hun, aw-aw, a tui leh luan zui a pai pai te, gam, hai thei bang a hut ding hi, bawh-al khuan siam tong dawng a, tak a sin thu sut a pai pai te, sang gah a len liang dai a dam, zong, silh puan a zawn e.

208. (a) Aw, Phak sap a tul sing a pal zong, zo lei gam hui va na zuang lo aw, ei lawh ding sim lei thu pha, tun leh zua duang-ah ki ba'ng zo e, pham nua lau kha a ding zong, van mi te le'n na tawn tung nun nop, Siangsawn nun nuam, pak sil lo ding, sian tong ciam sa ei duang-ah ba'ng e.

(b) E, Mal gam a phui gua phung pha, sim gam sim sing gil no tawh, zang gam a dal kep min thang, lai-ah tui bang a gawm ding zo suan mi za ma zap, sak leh khang sim leh mal tui bang gawm ding, pian dang sin thu tawh ma ih hial zo diam, gam lei a piang sian sin thu sul bang zui-in, zo tui kuam bang gawm ding hi hang e.

209. (a) Aw, Sim lei tung ah, va bang pil lel khua va ngai leng, pian gam lei lo le'n tual khia, kil bang khang hi e-e-e, gam min thang ci e, zo tui tun zua awi, sian sung khat ve ni.

(b) E, Zing ciang thai ciang lung ngai kei vua tu-in, tu mah mah in, sian sin thu, sang sul bang zui leng, an bang it na kil bang khang, phuh bang kho bel dia, ut leng ut ta kei leng tong ciam sa, zo tui sun ni bang lun ding.

210. (a) Aw, Sian mang awi-in, gua bang hing te gual in, nelh siah, nuai siah zo lo e, zin awi, sin lai pom te deih lo, ut lo, duang a ba'ng, lung lai, gel siam ni, nun nop sung, ho va dial sian ang, mah ih ngai, e.

(b) E, Ciam ni, han lung, ciam ni pal lawh ding, zo tui-ah hong lang zo e, tong nem sin lai nang bang diah duai gual duang ba'ng kim aw, do, lal pang zong, sian lung ngai, na ziat ne'n-ah, ma hong pi ding phual va hong khawl ding.

211. (a) Aw, Sian mang, sin thu sum bang a nial tuang lam pel te, aw, pu Khaw Cin khan na en ve, aw, lung lai khau bang ih hual ciang, zo tui ta ding pian dang om lo lam bang tang pen ei sian sung hi ngaih aw e.

(b) E, U leh nau aw hong pai-un, bei ni thu pha khua vak bel kim ni, sei niam sei sang cih cm lo, sian deih tham bang zawt, sul bang zui mi te, nun nop tawn tung hin na sian ang lung muang e.

212. (a) Aw, Mi vom, mi kang, ci tuan lo, mi khem peuh, mi khem peuh, mim, bang pian na, sian mang siang, hi khin zo, hi khin zo.

(b) E, Sim, lei mi cih, sian von tawi, ih hi zong, van, leh lei ah, khau bang, ki zom, sian mang in, khai, ci bang teng, khai, ci bang teng, tuam hi e, tuam hi e.

213. (a) Aw, Vang tang khin zo tong, khak gam lei-ah lawm, lung ngai vua zo zam, pian na zo tui tun, nu von luang oih na, luan khi nul, a va ham peuh beng ngat lo,

tai khua, val e bawh-al khuang, khang thei, lawh zuang thawh hun e, gam lei.

(b) E, Gam vang la pan phung, ih khual na, ning bang pe'ng sak thel, bang hong leng, zo, hei sa'n zil thei lo, sian, sin thu pha, pak, bang tawi ni, ka'n, sang tung tuang, pu pa gam-ah pal, ki tawi sawn, a ne'n-ah, gua bang po khawm ni, zo tang.

214. အို..လူသားတို့ရေ ... သစ္စာတရား၊ မေတ္တာတရား ထားကြပါ..
 အဖ Pasian ရဲ့နှုတ်ကပတ် ကယ်တင်ရှင်ရဲ့ ဗြာဒိတ်တော် သစ္စာတရား၊
 မေတ္တာတရား...
 အပြာရောင်ခြယ်တဲ့မိုးကောင်းကင်... သစ္စာ၊ မေတ္တာအရောင်လွမ်းနေ...
 ဟို...အောက်ချင်းငှက်မှောင်နဲ့နှစ်ဖော်... ချစ်ချင်းမေတ္တာတေးသီနေ
 ရောင်ပြန်ဟပ်တဲ့မေတ္တာ... ရန်သူလည်းမရှိတော့ပါ သံမဏိတောင်အရည်
 ပျော်သွားမယ်...
 အဖြူရောင်ရှင်းသန့်သံယောဇဉ်... ရေလိုအေး၍ပန်းလိုမွှေး
 အိုမင်းသော်လည်း သေဆုံးသော်လည်း ပျိုရွယ်နေဆဲ... ရှင်သန်နေဆဲ
 ဒီဝိညာဉ်လည်း Siangsawn ဘုံပဲ...
 အစဉ်မွေ့ပျော်မယ့် ထာဝရ သစ္စာ၊ မေတ္တာ...

12. NAMDANG BIAKNA THUTE, A SAN HUAI LOHNA LEH LAIPIAN PASIAN THU, UPZAWK, MUANZAWKNA, LATE

215. (a) Lun mang von tawi, kang tui tong dam sa'ng, pian na gam lei, Laipian sian mang, tong zawi kaih siam a, ngai zaw'ng e ngai, zaw'ng e ngai zaw'ng e.
 (b) Ngai zaw'ng e ngai, zaw'ng e ngai zaw'ng e, tang bang dam leh, sian mang ang-ah, zal na ding in zong, muang zaw'ng e muang, zaw'ng e muang zaw'ng e.

216. (a) Sian mang sin thu, pian dang mel hoih, ngai kei vua, ning leh ai-lah, ki dawn kim lo, zang sam gi bang, ki khen thei a, u leh nau mel, ki mak na hi e.

(b) U leh nau tha'ng, bang ki veh na, zo lei tang bang, ih dam na-aw, gam gui khau bang, ih ki zop na, ih Laipian sin, thu mah nuam pen e.

217. (a) Gam lei, ei ma sian sung, kil bang khan na ding, sian sin thu pat, bang a sai te'n e, siam sin mom no, va bang pil te aw, Laipian tong sa'n na, zu bang mawl huai, aw na cih, do lal a pang, tuan pu pa khan lai, sung kial om lai, pi-in na vei a, al bang dah, tui, luan khi-in luang e.

(b) Pil un, ei gam lei lo, gual biak tong sa'n na, gam lei-ah dal, bang ki sai dim dim, hai zu zawn lai, kuang ki um mawh a, zai tha tui bang gawm, cih om lo, sin lai paai bang kop, cih om lo, sian awi loh thal, bang ih zang ngei diam, sian piak tong khap sa, le'n puan bang, ta'n ding na sa'ng e.

218. (a) Gual biak, kang tui sian sin thu, paai bang pom a, tuang lam pel te aw, lau kha gen loh, sim lei a ding zong, gual lai nun nop, cih om lo, va bang pil na, ka'n a sa'n ciang in, van nuai do lal, a pian na hi e, gam lei khim, khua, a zin na hi e.

(b) Zin biak, dam tui bang siang sa, kai tui bang zawl, mun a muang te aw, khang sawn ah tu, bang ciin ding, kial pi tun lai, kham kha vei lai-in, pu pa-al bang, a man na hi e, tong lel tuk tang, bang a pal no tawh, sian tong nau, bang, sa'n ding a lawm e.

219. (a) Sian mang sin thu, za tam lai-ah, ih duang suah lah, vuk bang pak lo a, ih be sam lah, buh bel suan bang, vom na lai, sian mang sin thu, ei a ding, koi zaw hi diam aw.

(b) Gel dih aw lawm, se lung khuam sing, bang gel aw, ei a ding a, sian tong sang pi pa, vom lah vom lo, kang lah kang lo, Laipian pa, duang ih zil a lawm.

220. (a) Lung lelh pal, bang, en va nang leng, e, pian na gam lei min lun Laipian, khang dam tui bang luang zo a, kang tui kham kha-al bang mang mawh e, sa bang taai khial, lai zom ngaih teng tawh, hai zu le'n puan, bang ki zawng mawh e, ih sin thu lah, ho luang ton mawh e.

(b) Ban zal pheii, phung, khat in khai leng, e, ho dam tui bang luan mawh na, dia, mel mak kang tui sian sin thu, bang ding nau bang ih sang se hiam aw, pu pa gual gen, vai va-ak zong, gual duang pal zil, nuam na ven, lai lung zu bang, ih mawl man hi e.

221. (a) Zo lei suan, ci a piang, von tawi teng, tong kup ban sam, kai tuam ken aw, tang gual le'n pih, ze dam gi bang, khen nop man a, tong luan dam tui, hem sin thu tawh, luan siam na ven, tak sin thu tawh, gual lai paai bang, nang na pom diam aw.

(b) Pian sian min, lo-in kai, ki zawl thei lo a, lung tup sian min, gil na phut aw lawm, sa'n sa tual-ah, na khiat ding, lawm na sa nam aw, gual von tawi-in, la'ng lam tam leh, phung cing nah nim, suan mawng lim bel a, phual va no in, tun duang Laipian, zil e lawm, zo suan von tawi teng, sin thu pian ngei, kai ki dang lo a, nang aw gual gen, kah bia na hiam aw.

222. (a) Mel a muh loh, tung Pasian in, ciin leh tuai tem, bang ki deih leh, lai ki zawng, len liang dai dam, silh puan zawn ding leh, gam hai thei min, kim khen lung ngai e.

(b) Thuk tung buh bel, suan ban sam, dam bang tau leh, lai khun tung-ah, om lai do lun, sik tui duh leh, len liang gam tha'ng, bang hong veh teng aw, na Pasian ang, kul lai hong zuan aw.

223. (a) Aw, Zo lei lawk, ta'n hong tau, ve ning e, sin, thu a pian, dang aw e, leh lam hual khau kho khih zong, tong, sa'n loh ding, zang, ni suah dang tuan lo, e.

(b) E, Zing vai hawm, khau bang nok, e, zang, ni suah do kawm kal-ah e, lum, bang sung ding, nua, leh ka ma, huih, khi ta'n pei bang le'n, e.

224. (a) Aw, Ka tong tawl e na tong tawl ven cia, zo lei leng the gil bawh-al, aw, si bang nuih ni a om lo, lai lung dam ni a om lo, pu, pa gam zang, zo tui-ih gam zang lum aw.

(b) E, Von sen al bang ih tah tah zong lai kuang um cing cih om lo, khang to to khim khua a zing, e, (gual, bawl sin thu, tun aw mel na mu nam aw)².

225. (a) Aw-aw-aw-aw, Thal bang khat lo sa'n, mun ih muan na, a luang, ton lo, zo tui-ih gam aw, a huang, ton lo, zo zam, pak aw, sin lai-ah leng kel ki bang leh vial, tuk lu sam a gi bang khen, tui bang ciim mawh zo tui lai-ah na, va bang pil mawh (*Lia/Tang*) ka duang hong zen, mui khua zin kuan a leng va dai dam.

(b) Aw-aw-aw-aw, Sol kha lel-ah phial, va bang le'n na, ma ciang, suan khawm, ni e (*Lia/Tang*) aw, pheiphung, suan khawm ni e (*Lia/Tang*)aw, zo tui mi za tang lo bang phong ding, thel bang tho vua lia le tang, kek ta suih lung lal hen aw, lum suang nuai a tul ta aw, sun ni lel a sin thu pha, sang bang zuh ding tong kum lo.

226. (a) Aw, Sang gah ih bang len liang ih bang u aw nau aw ki en ni, sawl na lo a vaih na lo a ih vai e, na ka sak man, siang-ah zing vai, bang hong lam ing e.

(b) E, Ka gil khang a bawh-al aw e, a tong dawng thei leng, tui bang ciim mawh na ding hi lo va bang pil lah na ding hi lo e, vom tui kang tui nuai siah mawh na ding hi lo, kham tui ta'n e, (tung, mu van lai, si'ng mawh, na ding hi lo e)².

227. (a) Aw, Zo lei suan, zo tui na hih mel thei aw, zo la khuang tawi mei thei aw, kul a lam puan ka zawn pih, zo tui hon pa mel thei aw, Siangsawn zo tui, pal lai lo ding, al va lah lawm, nai kei e sian aw.

(b) E, Al va ci leng, zuan na dang diam, pal va ci leng, zo tui na gim theng tah e lai, ah na sa'ng, zo tui gam mawng, khat a po, a nah nim suan, mawng lim-ah, pal va nam cin, va za ta'n luai e, tui zum zang phual, ngo no lung ngai e.

228. (a) Aw, A suang man pha nu sia-in, lum suang ci peuh va bang ih man tui, bang ih la, mel muh ci peuh hoih ih sa, ei mau pian mel ih lai e, ei zai deih tuang nung-ah sia, gual zai deih tawh va bang ih lam e, gual aw, zo tui, ih lo ngam diam aw.

(b) E, Lui tui luang peuh ih dawn man, ih duang pat puan bang sia e, gual lel ci peuh thu-ih sa, sian sung um tui, bang ki khuai e, van al si beng-ah ih bat nop man, khang sawn a lai lawh ding om lo e.

229. (a) Aw, Zai la ka oih, gual ka dem na, hi lo a, ih u phual ngo, ih ngaih man hi e, Siangsawn mi za, lai hong leng aw, ka u phual, ngo.

(b) E, Lam lam ta cia lam ta cia, huih khi sem in lam ta cia, kei ka lam a, sian sin thu tai, khua ka val e, pal hoih aw e.

230. (a) Aw, Leng, van lai kuang, ih um zaw ding hi, si'ng phung le'n puan bang kawm te, van, sin nuai-ah e, gial tui bang khing ding, sang tam kap leh lal tam hen, zong, le'n tual khia al bang mang ta, e.

(b) E, Tang khua khal, thel nah bang na leng, lai ding hi, na than khua dai-in dam sa'ng, e, nam, cih tui bang la a, kham tui ta, ih sian sung-ah, tang lo bang phong ve ni e.

231. (a) Aw, Ka sung inn a zin tun nu, lum suang ne'n a zin zua pa, mi za sung nek in nei a, ning zu, khum no, tawh va bia, bia, ta kei leng e ai sa tawh va bia, bia, ta kei leng.

(b) E, Ka zua sau mang sian sau mang, ka zai tha aw sian zai tha, ka suih lung aw sian mang min, mual lum suang bang a po sa, vom leh kang tui mi za lai-ah e, lai lung, muan dang, tung sun ni bang tang lo e, sim lei-ah mim bang, ci a piang lo.

232. *Nam dang pai lo it, na, puan kong khun khin zo, tui mi za, zo gam hon pa ei, hon pa hi, e.

(a) Thang van vang lian sin thu piak, lam bang zuih kim na ding in, e, sian sin thu, nak tui luan na ma bang pan, lei leh van, dawng kong hong pi pa, sin thu luan, na, lung ngai ma sa-un.

(b) Nam dang, vang lian za tam zong, sian zua pa'n, lam bang zuih ding phal lo e, ka ta-aw, sian sin thu-in, lei leh van bawl ka teel pa, tung, ka khun sa, sin thu siang tho tu-in, lam bang zui un ci'n, zo tui aw, ei hong kun hi e.

(c) Kham tui, u leh nau aw e, sian zua pa, teel, tong sang lian pi pa a hi e, zo gam hon pa ei ma hon pa ci'n, nau bang ih sang kim ding a, zo gam kham vang khua nuam-ah, zo lau kha, te, pal lun ding hi e.

233. *(Aw, Hem lam huhi khi, mawh kai ding in, ai kuang tawi-in, kal-leh kal-ah, hong sem hong sem, huang kei ve vang, sian dawng hong pa, luan zil zaw vang, sian gim sil sial, mu bang ngai zaw'ng.)²

(a) Zawl hel tui, pawh, tung mang ka phung vawh, ding, ka phal lo, phal lo phal lo, mi siang mang sawn za nem tawi tuam von, a lel ah lun zo, a lun zo, tawi no sian piak thel, gual lai-ah, hil nuam, ing e.

(b) Siangsawn mun dawn a sang sawn mun, mei bang zam lun zai la awi, nung, sian aw, sen khan am vua zo leng the aw, pal lawh, hun lai, zing vai dawh suang ngil ta vua, guai, nun eng zang ni, zua ciam sol kha, aw-aw, hong, tang e.

234. (a) Aw, Sin thu thel nah gawm ding, mi vom mi kang lai-ah hong leng a, hui va khuan dang na ding mang, bang hong sel, mit phial hong, tuam duang-ah, cih tak na tawh sian mang tong dam, ka ko a, gam vah khuai bang kai tuam ing, sian ang ah zal, ning ci-in, nam dang hon pa, ka hon pa aw ci'n, sap ding hong phal lo.

(b) E-e-e, Sian mang, Pasian, sian mang, Pasian, ki cin na gam, muh theih muh mawh te, lau kha kem, sen pan mom no kil bang khan dong, pham nua ciang lau kha ding zong, ki cin na ka hi, deih na sap na tung-ah, guah tui bang hong luan, dawh kuang sap na ki cing dong in, ka ban zal in hong lam ning, ka min lian tawh hong tawi ning, sap na-aw, nget na thu tung-ah, ciam pel lo, hai bang, na ngak ve, aw, e.

235. (a) Aw, Pal lawh ding ka hawi sa, sing nam cin lai-ah, hul ngei lo phung, sei, sang pen pen, sian tawh paai bang ki kop ing e, si'ng vang khua pan a piang lo no ka eng lo e, zo gam ki ci gam lei ki cin na, gam a ding, ka khut siak na puan sia khat zong, man pha, tui bang, cing hi ven.

(b) E-e-e, Ngo mei hong ne, hun leh ni hong dawn, nun na khua tel lo pal, hul ah ne'n-ah suak, a them a neng in leng, thel nah zong, vang tang gah duh in mual ah guam ah, suang hum bel in leng the bang khuang, ma hong zawt, mim bang pian na.

236. (a) Aw, Ei ma lum suang, ei ma pal hoih, hi zo a, kei mah lo in, Laipian lo-in, ngia hon lak-ah tu no ki khah bang lel huih khi bang sem, thel nah keu leng, bang lel, khua, na ngai aw, van, lei nuai thel bang tho un, siam sil min lian, suan ni e.

(b) E, Kua ma nun nop ka ngai lo, sian mang, nun nop ka ngai zaw, mung bang ka muan loh-in, tui hual lak a gun kuang gam mang, bang ding hi'ng a, tuan a phung leh vai, sia-in sawng hen na ci zong, bawh-al hong khuang ciai ciai, lo ding hi, aw tong, na ngai aw.

237. (a) Aw, Sim lei tung ah, nam zui, sian in, nun na a pia e, ka sum, tual tung, ah, hul lo, pak nam, tui ngai hi, sim lei, khua zel e, sim lei, thang van, nun na tung nung bel, hem a, za mi, hong pai un, a thei, mi aw, sang sul bang zui-un, a lian, bel li, tui bang cing ve aw, kei aw, ki-ang na veng e.

(b) E, Thang van, kum pi, sian mang, tawh gui, khau bang zom, zua Hau, tong awi, khua ngai leng, ka ne'n, pan piang, sin thu lo deih lo, si'ng dang, eng a, zil ding a phal lo, sa bang, tat na, eng in, sang sul bang zui, ai bang zek ding deih tuan lo, e, sim lei, mi cih, bual, nop na, zo dam, tui-ah, bual khawm ni ngaih aw.

238. (a) Aw, Phual va no tawh lung hual khawm ding cih lai-ah, zin, dawh ai tawh, zo tui nau bang kap kap za tam ta, gam lei a va te aw hong leng aw, sian, dawh ai tawh, va bang lam khawm ni, ka paai sian sin thu, sum bang nial a do lal a pang mi, zin in nek e ham bang vai, luan khi tawh niang cing hi e.

(b) E, Pu pa sat sa gam zang tung-ah lau kha om lai vei aw na ngai vua, Dimtui tual pan a mi lun aw te sing seng, zin gam lei leh sian gam zang, sian in lam bang a lak zo, koi zaw koi zaw cih om lo, gil bawh-al khuan tong dawng aw, sin thu pha-in tuang lam to ding pen hi e.

239. (a) Aw, Kek ta in ka mang ci e, lei do in hang pal, bang ka nang, tung ka tuan na-aw, pha tuang lam ka zui, sian sin thu, leng, bang ka zawl, sim lei leh sian gam nun nuam, khuam bang ka luah phung in cing zaw e.

(b) E, Gam lei liap sak mawng, bang kaw i sa, thu pha ka'n, kong ka'n lo, sau mang nuai tun leh zua-awi, pak bang tawi sian mang tong ciam, lau kha mun muang sim lei nun nuam lai ah bual kim leng, lung lai ni bang tang, kim ding a, ih than in si'ng khua zel ding, a gah min lun khang sawn te'n hai thei bang lo, ding.

240. (a) Aw, Gual biak lam, bang, ki eng nawn lo, sian sin thu, lam man ih nei zo tui lai zom aw, sian sin thu dik thal bang tang, mun muang siang-ah hong khawl ta ve aw, a thei lo mi sul, bang kan vua, va bang a pil tong lel na ngai aw, ka ma nawh nawh sian vang sung, nun nop nam cin lim hong lak, tong khap tong ciam na mun hi, e.

(b) E, Sim lei tung thang e, van-ah tung nung e, lau kha tuang tun nang, mun muang veng, a va lung zuang aw, pu pa mual sang dawn-ah gam mawng min lun a

lel-ah, sung nek lai kuang um ding hong kun e, hual khau bang hek ma, ciang suan ni, zang khai lo kul thuk, sian ang sung, zung zam puh bang a kho te, mun khem peuh-ah nun-nuam va bang tuang sak e.

241. (a) Aw, Tu hun lai a, pian pih gual te'n, sian sin thu pha koi-ah om ci'n, se sum min thang bang zong zong e, mun leh gam zui thu pha tan tuam a luan na-aw, mi za tam te'n cian ki tel mawh sa'ng e.

(b) Sim lei nun nop sa'n na, tun leh zua duang-ah sian in puan bang ba'ng, zo e, sian sin thu lung ngai siam in, sawl bang hei leng, lung awi thu pha sang-in, gual tung va bang ih tuang ding aw.

242. (a) Aw, Ei, zua lo peuh, zua, aw ci leng, sin lai tui bang ki gawm thei lo, leh lam-ah luang, e, nam dang hon pa a mau hon pa, ei hong, hon, ding, sian in si'ng tawi hong pia lo e, zo suan, von tawi aw.

(b) E, Ei hong hon pa Laipian pa, gual sin lai a kawm, lo, a zek pa, deih leng deih ta kei leng ei hon pa, ei hon pa, tong sang lak pan ka'n sang tung nung bel pa hon pa-aw, ih cih, ih sa'n, kim ni ciang, zo, gam pal lun ding aw.

243. (a) Aw, Ih zuih ding, sin thu siang tho vang lian bel, sian in, tong sang pi pa tung hong pia, nam dang te a ding in zong, nam dang tong sang tung ki pia, tong sang nam cih te lak pan, ei hon pa, Laipian pa, a lian bel hi e.

(b) E, Sian piak sin thu siang tho zui, sian mang lai lung a tai hi, tawn tung, nun na gam nuam, ei a hi, Laipian pa dawng kong hon na, sian mang gam, nuam ka pham nua ciang, a sang bel, Siangsawn gam, nuam, ka nei zo hi e.

244. (a) Aw, Sian sin thu na zuih a leh, sian mang lai lung na muan leh, tawn tung nun nuam, a sang bel, sian mang gam nuam zong, khuam, bang na luah nop leh.

(b) E, Nam dang sin thu zuih kul lo, tong sang lian bel sian, tong sang pa, ei hon pa tung-ah ki pia, sian sin thu, ih zuih loh buang, van a, Siangsawn gam tun na'ng, lam pi, a dang om lo, (van-ah Siangmang gam luah nang, lam pi, a dang a dang, om lo)².

245. (a) Aw, Sian tong sang za tam sa'ng e, mun muang sian va'ng ih lawh na, ih gam lei-ah a gah mawng min lun, phual va no in bawm e gual aw e.

(b) E, Va bang pil te'n sawn leh von khan na khual leh, ih lawh ding zo hei sa pal heu lo, lo khawm ve ni nah min suan mawng, lim-ah khawl khawm ni e gual aw e.

13. LUNGNEMNA, KINIAMKHIATNA, LATE

246. (a) Ei, Ih sin lai se lung a mawl zong in, Laipian sian mang, pa na nem ma sa ee, al bang dah nun, nuam a khen, thei, sian mang ei paai paai, pa'n na khen hi e.
 (b) Sian vang muang a, tang bang dam lai, hei-ih hi zong in, mim va bang thum, thum kei leng, ih tong suah zu, bang sia a, ho tong tui, bang ih luang lah zong, Laipian sian mang, pa na nem ma sa, e, ei zong, nem ding a lawm e.
247. (a) Thang Ho, Lian Do te u nau-in e, sang, sa a vaih leh, sang gial pial lai-ah nga, vang, khua gual in lam, bang a eng e, a deih teng la in ang, lai-ah sia, e.
 (b) E, U nau nih te aw na nem e, tong sia zin bang kha lo e, tong a nem a nuai-ah tual, kia a om lo e.
248. (a) Aw, Tu lai zo tui om dan aw, tual ih kiat mah ding hi e, sian sin thu ci'n a pawl a pawl ki khen e, a pha tuang lam zui tawm e, tuan a pu pa hoih na zuang na diai diai e.
 (b) E, Sian deih sian awi hei, ni, tong a nem te tual khia lo aw, tong khum tat hoih hek siam leng, pian na sian mang tun leh zua, lung tai e, lung tai tha man, khang sawn dong ah, nah lawh pek cing sak hi e.

14. LAIPIANPA PIANZIA, KIPHUAHLATE

249. (a) Ih pa Laipian, sian tong nau bang, a sa'n cil, phung nih thum leh, hau ta lun mang, paai bang kop-in, gawl pal bang, nang hi sen gual aw.

(b) Gawl pal bang nang, Pu Khua Cin leh, hau lun mang, sian in-ni bang, a awi lo a, sian in vai mui, bang a pei hi e.

250. (a) Ih pa Laipian, sian tong nau bang, a sa'n cil, phung nih thum leh, a tam gual te'n, sin lai mawl tui, bang siang lo ci e.

(b) Lel tam ban-ah, pian pih a phung, lun mang te'n, phuan cil tawh ne'n, bang nil a, thah in mung lo, bang tum lai hi e.

251. (a) Aw, Tel ni, hun ta, vei ni, hun e, sian, zot hun ta, nuai sim lei-ah lun, ta te aw, na kaih za tam gil al bang mang ding hi e, tul lel, van mi siang te'n zai awi, thang van, dawng ki hong.

(b) E, Kei ma tang a thuak, ka pa-aw, tei leh lam tui a kal a pa aw na tang, nang leh, kei a ding in hon pa, khua ngaih, sak un ka pa thuak na, van nuai lung ngai aw.

252. (a) Zo, dam sun ni, tum, ding hi leh, u leh a nau nam cih gual lel-in, sian, mang tapa, tum khin ding hi e, so na ving veng so na ving veng e, ka tung sun ni so ving veng, e, ei vang khual na'n zo lei lawk, ta tau hi e.

(b) A, tam gual te'n, phuan, cil a paih, thah in mung lo bang a tum hi e, nem na dil dial nem na dil dial e, ka tung sun ni nem dil dial, e, tung a mu van lai le'n a si'ng, e.

253. (a) Aw, Lai nat kham kha'n vei, mah ni cia, mi za ta, hon pa na thuak na, phuan cil hong paih ngal liam sang vaih lun tual lai, sian teel khat guak sing, bang na po e, aw, liang aw e, sian mang, sawl sang, pa-aw e.

(b) E, Sei niam sei sang a dei lo, ka paai sian, leh hon pa it na lian, kum giat ciam na ciam pel lo, zin hen kol sut van, mi siang tho pa, a deih, mi te-aw, tak sa lau kha sian tel sang un la, hon pa, thuak na, hon pa, luan khi, sin lai, ngilh loh, sin lai, phawng den aw.

15. LAIPIANPASIAN THU, THUMAN THUTANG TAKPI AHIHLAM MU-IN, SANG AA, PASIAN SUNG AH, KI KHELNA, LATE

254. (a) Zo hei sa, bang a pal, ka lawh sian min, Laipian pa, tong sa'n na hi e, sian sin thu ci'n, tong dam leh luan, huih khi bang tham la'n, mun muang sawl bang, a hei sa, na sawn mom no teng, khang gawl bang puk, zang sam gi bang, a ki khen liang a, na-awi maw tat na, sian aw Siangsawn, va bang a tuang diam aw.

(b) Hong siam, sian zua pa, aw na sa'n na, na sin thu, na zai la lo-in, lau kha thang van, a sang bel, dawng ki hong lo dia, ma nawh ding a, na lel sin thu, ngai-ing e ngai, mung bang muang veng e, gam khu van lim, sawl a belh bang, na lim tul hiang, kai-ah luai vang e, min thang Siangsawn, ah va bang tuang hang e.

255. (a) Aw, Za ta lung tup tak a mel, muh, van thu pha tui bang sian na, hong lel nuam sing ta'n hong lel, hen, van nuai ci peuh, Siangsawn ei ka'n, kong hi zo ta e.

(b) E, Sian tong nial te, kham kha le'n kum, khua ki vei zo a, ei bang ning niang, si'ng ta gen, loh, tui zum mang pa'n zong, ze dam sin thu, lel e tong nem e.

256. * Tun aw zua-aw, zuang tho ve-aw, gah liang luan khi ka nul lai, na von tawi ta, se lung mawl te, dai dam luan khi hong nul aw.

(a) Sin, thu a pian dang ta, nah neu zong dawn, lai ki hek, mawng bang ka'n ni, ka sial na neu lua, kah na leh ha gawi na, hul, sawl ne'n-ah, na von tawi ta le'n, puan hong khun ding in, aw tua it na, lung muang sawl bang ka hei ta e.

(b) E-e-e, San si sang man pha zaw lim nga dam tui, kua ta'n tawi kim ding hiam, nung sul hong hei aw, kua khan hai bang, ngak na hiam, pak pa bang tawi hun ta e, dai dam ing e, sin lai nem veng, lai-ah, pham ding ci a thel bang hong phong, khun, la'n ka lawh, aw tua-in, zo gam hon pa, sian tel tei, pak hi e.

257. (a) Kei aw, sin lai ling gu vei khial in, hiam pal san si ngai, muh mawh kaih khau nawk khial-in, kham kha'n vei lawh hul lawh ka om lai, bil ah cim ci khuang ciai ciai, sian aw luan tong sap na aw khum e-e-e, tawn tung khua vak gil khang va pal aw hong pau, e.

(b) E, Zem zawh pak hoih hi lo a, duang suah lim lian pak hoih nam tui siang, hi e, tawi, tawi cim lo, dawn,

suang cim lo, tawn tung nun na pal, pal pha pal, sung nek ka lai lung, gulh, zua sian lung tai na, lel a tung nung thang, van sin nuai tuang tung tung tuang, bat mawh pak hi lo, sian piak heh pih it na pal am ve, aw.

258. (a) Aw, Zo tui, tun leh zua-aw e, nun khum hong muam aw, pak bang hong tawi aw, lim, bang ka belh, Laipian sin thu, tawi sang siam ding, lam hong lak ve-aw.

(b) E, Mung, bang ka muan, Laipian sian mang, tem, bang ka deih, hon, pa tong nem, lau, kha-a ding, buai, na om lo, lai lung, ka muang e, han, lung ciam ding, lung, lawp ing e, hong tawi aw, zo tui tun leh zua.

259. * Sun ni vang in tang na hiam?

* Sol kha vang in tang na hiam?

* Hon pa vang in tang na hiam?

* A kua vang tawh tang ding ih ki lawm hiam?

* A kua vang tawh tang ih hi hiam?

(a) Sol kha zong sun ni, vang hong tang, ei, zo gam zong hon pa vang in hong tang e, kham tui kham mual, hon pa mual, si'ng dang gam dang, na leng zong zo gam san si a dang lo, guh leh tang a dang lo sian mang it na a dang lo, lei tung bei zong, sian mang vang, tang tung-ah lam bang ka tawn ding.

(b) E, Lum suang khem peuh man pha lo, man pha lum suang buan niim cim in zong khu'm zo lo, sin thu man te tei khut khun lo tul sing sang lua huhi khi'n sem, huhi sia huhi pha nan lah om lo zin leng dawh ai ba'ng tuan lo, phung hah paai bang ka pom sian mang

in, it na, sap na aw luan gin ciang, gam lei kil bang khang e, sim lei nun sung ei a ding, in, phal na ni a hong tung e.

16. MAWHNA PAN KI SIKKIĀ AA, PASIAN HOTKHIAT
NGAHNA, LATE

260. (a) Pu pa khan a, sin thu ki lel, sian sin thu zek, Cin Za Lian, a duang suah sia, sian min lawh na, se sum sung nek, in nei a, om lai in vei, pheih phung pat bang, nem hi a ci e.

(b) Pat puan bang nem, om lai vei pa, zua Hau mun mim, va bang thum a, sa bang a luai, hul lawh pheih phung, tung Pasian in, om lai vei tui, bang a siang sak e.

261. (a) Laipian, sin thu sian sin thu, tong lel tuk tang bang a pal no tawh, an bang nong it na, hum tang ci bang tel lo ka maw sian, lam bang khialh na bat lei bang, hong map sak aw ci'n, sin lai zin bang ling, liang in thum veng e, sian min hai thei bang ih lawh, na nuam no aw e.

(b) Sian min, Laipian sian min lawh, tong dawng ding a min ih lawh tong dawng, khat tang ci bang tel tuam hi lo a, van sin nuai a mi nam cin, von tawi ding a piang, sim lei tung pan ka sin thu, phiek tang bang phah-in, lim nga kul thuk lai zot bang, kul thuk ka ang, lai zuan aw ci e.

17. PASIAN PHATNA LEH, PASIAN Kiang-AH THUMNALATE

262. (a) Hong sung aw, hong sung aw sian mang, sim lei tung van sin nuai-ah, na sawn mom no mim bang thum ung e, hong sung aw, sian mang hong sung aw.

(b) Hong luan aw, hong luan aw sian aw, tang bang dam tui hong luan aw, gua bang hin na ding in e, hong luan aw sian aw, tang-bang-dam-na-tui, ngai-nang e.

263. (a) Sian aw na lim, bel in muang veng e, sin lai gel cing, na deih lam gia, bang zun siam ding in, hin lo dam lo, tui-in hong luan aw, zu bang sia ngaih, khua ka tuah a leh, ne'n-ah ham bang, hong nil sak aw sian, ka sak luang leh, ka lau kha no, na siang sung nuam, luah nuam na veng e.

(b) Gam nuam siang sung, luah nuam na veng e, na sin thu tawh, sim lei mi za, khang thei lawh na ding, muan tui bang ciim, lung lai khuam sing, bang hong phuh sak in, aw, sian sung khang zing, vai hong hawm sak aw, sawl bang hei na peuh, pheih phung suan ban, zal ka khai na, sian aw na sin, thu hi na sang aw.

264. (a) Aw ka sa'n, nem, nang na khawl, lai dih aw sa'n nem, thang, van, sian, tong ki dawng, e, lel leng, na ut maw, lel dih ni e sa'n, nem, nuai, sim lei-ah, len liang, von, tawi ta te, mai, mit taw-in, khel a bai, lai, te aw e, ka tul hing, nah sing lim, hong bel un, ban sap gam zang pan, lo no hing sil sial, hong zuan un, aw, von sen sang gah aw, sik tui duh mim bang na thum leh, hin lo tui hong dawn dih aw, hin na sawt, khan na sawt, ka ne'n pan, khang dam tui bang luang, e.

(b) Kei, ka mai mit a khim khua zing, pheiphung suan na ka khel bai na lai, lai, e, sun ni tung a ka sian mang aw, khim khua zing tai khua hong val sak aw, pheiphung suan na ka khel bai hong dam sak aw, gam min thang hong piang sak aw, sang gah ka len liang, si bang nui sak aw, ka lim belh aw.

265. (a) Aw, Sian, mang na vang ka ngaih man leh, lau, kha a ding, lai lung ka hual ciang, zin ang pan ki hei-ing e, hau, ta lun mang, in ka po lah zong, um, bang kholh pih, gual, ngaih teng tawh, ho, luang ton-in, hong siam aw sian aw.

(b) Sang gah, kil bang khan na ding, sian, mang nang sin, thu hi va ci'ng e, pheiphung suan tuang, lam ka khialh leh, hin, lo dam tui, hong luan aw sian aw, ka, sian sung-ah, na vang ni bang, hong ta'n aw sian aw, tang, bang dam tui, ngai, ngai-ing e, ka khan, le'n kum khua sau, sak aw sian aw e.

266. (a) Aw, Sian na sin thu aw, sim lei tung ah thang hen la sian na thel nah aw van nuai, kuam zel hen, sian na zai la-aw khua mual thawn hen, gam min thang tuam tuam te'n zong siam bang, sin hen aw.

(b) E, Thang van mi siang hong tel mi te, gam leh lei khual na mi nam it na, a mi tul za khual na sin lai tu bang ci'ng hen aw, kum khua sawt lo, zo gam ni bang tang ding hi.

267. (a) Aw, Tung Pasian hawm siam lawm lawm, zin ang lai pan puan bang hong sawp e, sun ni sol kha a bawl sa, van nuai kuam teng hong ta'n e, a tang nuai-ah mi za'n cian tel nau bang sang un aw, zo hei sa bang pal na ding, ka phung lai-ah sian aw hong phung vuh ta-aw.

(b) E, Tu a tong luang na za maw zo tui, sin lai phawng bel sian ii tong dam luan, nam cih ta'n sial lum in tawi ta hen, lai lung muang in hai bang ngak ung e, mawng nel kai bang na nu'n-ah, luai ung e, sim lei thang van a kal-ah, na pal si'ng zo om lo e.

268. (a) It na mang pa, lau kha siang tho, sim lei tual hong, kum aw sian, sian sung the bang, hawm ta lua e, khim zi'n sol kha'n, hong ta'n aw, sian sung zing vai, bang hong hawm in, sian sung nuam, aw ngai-ing e.

(b) Tang bang dam ding, ka ngaih man in, Siangsawn dam tui, ka dawn a, gua bang hin sung, nun nop khan kum, sawt hen la, lang lam li, bang cing sak aw.

269. (a) Sian, Sian zua pa, ka ngaih man in e, tong sang sian von tawi, ka ngaih man in e, hei na peuh, ma lam bang hong kaih, thang van mi siang leh, ni cin, nau bang hong kem, van tung gal kap te, ngaih man in, sian na sin thu leh na zai la pha, ka ngaih man in e, sin lai nem tawh na-ang lai ah hong, ki-ap ing, nau bang hong, sang aw sian, aw.

(b) Sau siang, sung zing, vai hong hawm aw sian, tang bang dam tui hong luan aw, hin sawt, pal na dam tui hong luan aw, khan ki zom, sawn ki zom pal hong luan aw, pham nua lau kha na gam nuam, luah ding in zong siam khawm in, van nuai-ah na min, pak bang tawi zo bel ding in, sin lai dawng, hon aw sian, kham, tui mi za, tui bang luang khawm na ding dawng hong hon, sak aw sian, aw.

270. (a) Aw, Pu pa, gam zang, dawh nem, gi sing hawi, na, sian awi, Siangsawn, hi ta, hen la, hin lo, tui tawh, hong sawp, aw sian, gah liang tual lum mei, a kai hi, kei hong hon aw pa-aw, kua tum dang ding hi ding hi, it leh ngaih, khua leh tui aw e.

(b) E, Sang gah lai, ah hong leng ing e, pa-aw, pu pa, khan lai, zin leng sul a sang, min, lal mun ah a thang, siang-ah tham te aw, hin lo aw hong sian aw, dam lo tui aw hong sian aw, von pal, lawh na ding, sawn pal, lawh na ding, tang-bang-dam-na, tui aw ngai-nang e.

271. (a) Aw, Thang van, kum pi pa, it na sang pen pa a hi, a, man pha pen, vai mang, siam sil, va bang pil na, kham, khua pi-ah, li bang cin-na, van mi te'n, hong hon aw.

(b) E, Gam lei sing, cin pal te, sang pen pa-aw na ban zal, silh puan, cing zo dam, tui luan na pel lo, gam khi sa'n zong a tat na'ng, kuam kua na khual e.

272. (a) Aw, Tang khua khal le'n mui, kai nuai-ah, lung zuan man sun ni nuai ah sawl bang hul veng, aw, thang van sang a za ta lim belh pal va zem ngo bang hong lang, e, khua van nuai aw lung na ngai un, kua ta, vang lian zaw, dang om lo e muang zaw'ng e.

(b) E, Lau, kha zai tha, nem a kei nam aw, ka tak sa zai tha phel bang khauh zo, lo-e, lau kha sung tui hong dip sak aw sian, tang bang dam tui hong luan aw, gua bang hin na ding in e, li bang cin na, thang van a mang pa-aw e.

273. (a) Aw, Leng van sang kham khua pi-ah, vang lian tung nung bel pal hoih sian zua pa-aw, na hoih na pal lo nuam ung, min thang tung mu van lai hi leng, na siang ah va bang le'n pih, nuam si'ng maw ngaih teng, lung sim leh luan mi za tam te sin lai, tang lo bang hong phong aw leh, sim lei leh thang van kal ah, nang lo, thang zaw, thang zaw, lian zaw, lian zaw, pal zaw, dang om lo e muang zaw'ng e.

(b) E, Sian aw nang lo hi sim lei ka nun sung, ka tat na sun ni nuai ah, ka le'n na sol kha nuai-ah, pham nua lau kha a ding zong, nang lo, sun ni loh mui khua zin sung na lua.

274. (a) Aw, Van nuai, tong dam nem a zai, tha se sum, li bang ih cing mah zong in, za ta, heh luat ki nem zo lo a, nam cih ko liang kim na ding, sian ih zua pa'n e, tong dam, nem no tawh, kei hong paai aw ci, kham tui aw, mi za tang bang dam na ding in e, ei lawh ding gah nun, tual hong niam bawl e.

(b) E, Zo ta, sian mel theih na-aw e, ka hon pa, nang vang-in, gam dai dam sa thuk bang lum, a kum khua sawt om lai vei a dam bang tau, sian mun, mim bang na thum man, tang bang dam tui hong luan a, le'n mual man pha, vang a, luan ging dam tui aw, lam gial kiat na sol kha bang ta'n na hi e.

275. (a) Aw, Teh pih theih om lo, kim pih gual om lo, tang sap na, om lo, ka pa, hoih na, vang let na te, van nuai mi za'n, muh tel theih na'ng, in, lam dang vang lian, hoih na man pha, hong luan ta-aw.

(b) E, Ka tak sa, pum pi, ka lau kha, pum pi, se lung ciim nun, nop, tang bang dam awi, a kul bang ban zal, in, hong zang den ta, aw.

276. (a) Gam, gam khi sa, dam tui dawn a pan ta ding hi'ng e, thang, van zawl a, al si nel kai, zawl, zawng, te u nau aw e, sian na sin thu pha, van nuai nam cih lam kil zawl, zawng, te bang ki zawng hen.

(b) Aw, Tuan a, tuan a, pi pu te a man lai-in, tang a, ling lang te bang a, dai kaih ken-ah kia kha vang aw e, ka lau man, sian na siang-ah mim va bang thum veng, a lai-ah, kei ka lam, mi za'n tai khua val lawh na'n nei e.

(c) E, Pa-aw, pa-aw, hong pia-aw, von khan, gui ki zom a, sawn khan, gui ki zom a, hauh na leh, pil na man pha kha nun na, hong pia-aw, hin lo tui hong luan ve teh, dam lo tui hong luan aw sian, gawm tuah khual ngei vung nam niang, hu lem tawng gun khai-in kei, le'n pih aw.

277. (a) Aw, Tul lim, ngaih aw, sian mang ngaih aw e, heh luat, sun nau bang ki awi, a nuam e, hauh na leh, pil na leh, ka nun na, pa aw, zuang in, lawk bang ka tau e.

(b) E, Pal aw zo tui aw gual duang zen ding hong pal, aw sian aw, na vang lo-in tai ni a om lo e sang gah, tawi sawn ding na vang hong sun aw, von teng ka tau den e.

278. (a) Aw, Vang ngaih, pak nam tui aw e, na min lawh nuam e, na gim si lah theng mawh hen, aw, ni cin ni sim hong hon khia pa-aw, khan, kum sawt in, tum, bang huai dong, it luat, luai nau bang hong kem, aw.

(b) E, Van lai, al si tang, zing dam sol no aw, hong suak aw, ka sau, sian sung-ah sang gah nih thum, tual, pat puan in, hong huai aw, hong hon khia pa-aw, it na dai mun pak aw e, hong pal aw mu bng ngai si'ng.

279. (a) Lia nu pal lai, tang pal le'n ngaih, mim bang ih thum sa'ng, lau kha hin na nei, a bawl sa mi te, sian in an bang, hong it na lian, lia nem tang pal, tong ki luan sa'ng zong, hul lawh lai zaw'ng e.

(b) Kum khua khal zong, mu bang ngai ding a, sian aw na sau mang-khua ka tuah ciang in, an bang nong it, sen kong leh lah liang, zong, pham a luang lum, nong bawl ka lau kha, sen pian luai nau bang, sian aw hong sang aw.

280. (a) Aw, Van sang a mang pa-aw, nun na dam tui hong luan aw, tang bang dam na ngai ung e, sian aw, hin tui hong luan aw, van thu pha, tawh, ka nun na hong kem ve aw, nang sin thu tawh lau kha no, lung muan na ding in, mi za lai-ah zo tui hon pa'n, gam nuam hong vel e.

(b) E, Gual lai-ah, lung muang ung, sian aw na gam zang, sim lei luah ding mi, a om lo, van nuai mi za ta, nun na puan bang nong kop man, van ah, ka pa-aw na min thang hen, aw, tong ciam gam nuam-ah, sin lai tawl dam na hi e, van nun na-aw, kei duang-ah ba'ng aw.

281. (a) Aw, A pal lai, tung sun ni aw e hong ta'n, khim zin sung, khua mial mi te hong ta'n aw, van lai pan, thul, guah luang aw hong luan aw, hin lo tui, a hul kung tung hong luan aw.

(b) E, Sin thu dawng kong zai la dawng kong it na dawng kong hong hon aw, huih khi nem aw Siangsawn gim si zam zil zial in hong no aw, (van lai va te aw ka hiang ne'n ah, hong khawl aw)².

282. (a) Aw-aw, Hong tawi aw, kei hong tawi, tung sian mang aw e, ka nun tak na lam et na, dam dial zun nem aw, van sin nuai ah na bawl sa, sin thu zek ding lei pak ci nong paw, a tui luan dung zuih siam in, a ciim bel dam, tui pi lian sung, lim nga bang nun nuam in hong tawi aw sian aw.

(b) E-e-e, Siang tho phual va kek ta zong, sian awi dawh nem tung tuang e, sian mang nang lung tai le cin, thu pha nam cin luang, sim lei ka'n sang, thang van

ka'n sang, tawn tung thu pha, a luan na bul, a zong mi te, a zuan mi te, sim lei nun nop, thang van nun nop, a tang tawn tung vang tang khua vak sung, gim si theu ngei lo ding hi, e.

283. (a) Aw, Sian aw nong it na lian, von teng nong huai na lian, nun tak na heh pih na, hot khiat na tawh ki dim, vang liat na a lian bel, a sang bel van mang sian, pa leh ta pa na min thang hen aw.

(b) Sun ni, a hong tang sak, thul guah, a luang sak sian, pham mawh dam tui hong luan aw, gah liang luan khi hong nul aw, nam kim thu pha zai tha, hong luan aw ka Pasian, van mi siang te'n ka siang-ah hong sung aw.

(c) Muh mawh do lal za tam, hong nil sak aw sian, hei na peuh kuam zai, dawng kong hong hon aw, sim lei thang van ah, sian deih sin thu tawh, tai khua val den ding, (luan a kang lo kei, ka nun na tui, sian)²

284. (a) Aw, Lung lau, lo aw, tun nu, zo gam, ei hong siam van a ih pa in hong kem, e, sian na von tawi ta te lai, ah, van lau kha te lai hong leng, sun nau bang hong kem, e, thu pha luan aw, pal na luan aw, hoih na ki suang sawn sak aw.

(b) E, Ka nun na sian dam tui hi, ka pal na sian nang vang hi, sian na thu pha nong luan a, tang bang dam in, na min pak bang kong tawi uh, e, sang gah liang vai za tam te, hau lun mang in hong siam aw, thu pha luan aw, pal na luan aw, hoih na ki suang sawn sak aw.

18. PASIAN THU, A TANGTUNNA LEH PASIAN THU A
SANHUAINA, LATE

285. (a) Lum e lum, sim lei'thag van, lum ding a, mual
min thang kaih, min a luang liang ding, tuuk leh mau
ta'm, zuan tam ih sial na.

(b) Gual gam lei leh, pu pa gam lei, mei bang khang
khawm a, sian tong sang tu, bang ciing no teng, gam
cin sa bang, tai kha va ci'ng, khan pian hong zil, lai aw
ka zua-aw.

286. (a) Mi za lum sun, tong lel tuk tang, bang tung e,
khang thei lo mawh, gual aw e, khua na pil nai maw,
zuan huai e, tu-in zuan huai e.

(b) Tong lel za tam, muan mawh gen loh, zang ni
suah dang, kum ki khen, thul guah in khen e, om lai
vei dang, sik tui san si, in zel gual aw e.

287. (a) Gam lei, tong ciam a khap, khua na tuah maw
sian, a hawm sin thu hi, vom leh kang zong, leng van
tuang lam, in nei zo a ci, ma kong pi siam, do lal bang
na sai, al bang man na, zin mang hin lo, tui hong luan
diai e.

(b) Sang un, Laipian tong ciam na, ne'n bang nil a,
pu pa gual gen, sim lei ken liang, min a luang, tuuk leh
mau ta'm, san si-in luang, dam tui kai, ih zawl ngam
diam aw, tawn tung nun na, puan bang ta'n lo-in, om
lai do lun, luan hong zil ma-in, sian piak Siangsawn,
sin thu na sang aw.

288. (a) Aw, Sian awi tuang lam man hoih tawn, sian awi tuang lam man hoih tawn, phial va le'n zil sol kha in tang bang, pian ki khek ding phung lun tun siang a ba'n na, Siangsawn dial pak khim in zawng khawm leng e, zo zam aw.

(b) Ei gam, aw a vang, tang, sian tong ciam sa, zeu tui ging bang khawl lo tuang tung e, thang van tei pak ne'n, a bual mawh mun a, tuk leh, mau tam in, huih khi sem in a zuan huai sau mang lim-ah, om lai vei sung gil, kial, lawk ta no hui bang mau e.

289. (a) Aw, Et lawm sa'ng e, sian ban zal a piang, zo lei le'n mual ki tawi aw, kaih min luang ding na hiam, kaih min luang ding na hiam, thual guah luang, huih khi la'ng aw na nem in, van lau kha'n hong sung ve-aw, le'n mual, hoih aw khua tua'ng e.

(b) E, A va ci peuh tong luan a dang zong, zo lawk ta, tau, kai ki dang lo e, gil a bawh-al pau ma sa'n, aw-aw-aw, zo tui min sial e, khun, la'n khang thei lo un, zo tui lai zom aw.

290. (a) Aw, Thang van kuam hui bang mau in, lum nih lum thum in hong lum leh e, van lo mei teng kam mei hong suak leh, e, Laipian sian mang aw nang lo kuan hong kem diam, aw, sim lei teng lawk bang tau in, lum nih lum thum in lei do zin bang ling dim dim leh, zo tui aw e, koi mun koi kuam ah ih hei diam aw, Laipian sian mang aw gal khua hong don dih ve-aw.

(b) E, A mual min thang teng kaih min, in luang leh, sol kha suah hong dang leh e, Laipian sian mang aw nau bang hong kem, aw, tua teng thu mim bang hong piang khin leh, tuuk hong ta'm ding mau, hong ta'm ding, ih, gam kuam-ah, om lai vei leh sung gil kial tawh mai mit luan khi-in zel a, ham bang vai sik tui duh mim, bang thum leng, sik tui san si-in zel a, a mi za kim sol kha bang liap ven, nua ciang-ah, Laipian sian mang lo tang bang dam na om nawn lo e.

291. * Hun leh ni te ki hei ciang

(a) Lei ling, in, gam kuam hong vuk, huhi khi pei leng in khua hong mang sak, tui pi, cim vang in gam gi hong khen, (Heih!), zuih khialh sin thu, khang sawn, khua mial, mei, vak suk mit bang hi, kho kei kip kei, lei tung up na, ka ngaih sun a, aw, hon pa lo-in, Laipian hon pa lo-in zo gam, ka hon pa lo-in, sim lei lung ka muang lo e.

(b) E-e, Pum pi'n hong thuak, a, lau kha ta'n lawh, aw, gui zuih phung keu, sau mang ka nung, sia in bawm om lai, me'ng, zo lo e, duang-ah gui khau ki awh, hei sa pal lo khial mi, te hang in, sim lei pian ki khek, mun leh gam, dang ta, aw, nun na nei mi te, van lau, kha ding, zo gam ka hon pa lo-in, dawng, kong ki hong lo e.

19. PIAN LEH KHAN KI KHEK AA, MAILAMA PIANG DING
THUTE GENKHOLHNA, LATE

292. (a) Tuan a pu pa, gual tung va bang, a tuan na, lal
thah sang kap, tuk lu vai dial, kel sawn gia, a hi a
lawm, lawm aw a hi e.

(b) Ih khan puan bang, ki khek a, sian mang sin
thu, pak bang tawi a, mei bang khang sak te, mi za
lai-ah, a min lun e, lawm aw a lun e.

293. (a) A lian bel, zo tui sian zua pa, van tung kum pi'n,
a ma sin thu a, sim lei ta pak, bang hong tawi ciang in,
al si bang leng, in a tang, sol kha nel kai tu, kil bang
khang to, gam lei min than na, zai tha tawi cing, hi
tuan lo, sin lai tui bang ciim, hi tuan lo, sian zua pa'n
al, bang tah in, ma bang pat zing, vai ka hawm, na hi a
ci e.

(b) Van tung, kum pi lian bel pa'n, gam sim zawng
teng, pam ah pai hi lo, tu in ei pak, bang hong tawi,
tong ciam tui bang, luan pel ding hi lo, siang tho, van
tung sin thu pha hong piak, paai bang pom han, lung
ih ciam a leh, kil bang khang to gam min thang, ei a
ding, zing, vai a hawm hi e.

294. (a) Zing a, tai khua, val ding, gil khang bawh-al
khuang ciai ciai, e, zo tui a min, a than na ding a, gam
lei thu pha buak, van pan thul guah, bang hong luan
ciang in, hawm siam Laipian, sin thu tawh, van nuai
nam ci, tai khua val ding a, lung tup tui bang, tung ta
ding hi e.

(b) Sang un, zua pa tong ciam sa, pel lo ding hi, e, ban zal a khun, siam sil bawl siam maw, mui bang ki pei, Engine zai tha tawh, thang van a leng, zo tui Lyzinpion, sim lei a tai, Laipian Motor car, piang sawn mom no, ei khan-ah, tuang hong tun na ding, khang dam tui bang, a tong ciam, luan ih ngak hi e.

295. (a) Zan, ki kim khen a, van lai a leng, leng te aw e, na khu'n van lai nang nong khup a maw, lui, luang zui leng e, a va zem mel, muh a bang e, thang van mang pa'n, tong dam hong kha, vom leh kang zong ka hilh man in, van lai zawl-ah leng thei te hi e, ci e, zo tui ka ta-aw na lung ngai aw.

(b) Aw, Vom leh kang tui, a mawh om lo, zo tui ka ta va bang pil aw, gual hem lawh na, gu bang gui a, thal bang zam na, pu pa le'n mual et a lawm, lo e, gam tul ta bang suan a me'ng diam aw.

296. (a) Pian, ki dang ding hi, zo tui ka ta-aw na lung ngai aw, tui pi lian in, luan a pel ding, sian siam tung khai mu-in le'n pih ding hi, zo tui ta, nam cih ko liang tan bang kim ding hi e.

(b) Aw, Nang leh kei, van lai zawl-ah, mi te bang a leng thei te hi ding, gam dawh nem-ah, a sing za buang, mi za'n tuan-na khua hong zong ding hi e, zo tui ta, pian na tual-ah nun a nuam ding hi e.

297. (a) Aw, Hong ki dang ding hi zo tui aw e, hun leh ni mual, a liap ding a, thul guah luang khuam bang ki do ding hi, heh luat ki nem, zo lo a, sak leh khang zong, gial tui bang khing ding, gam, khem peuh aw, a tui luang suk bang a siang, lo ding hi e siang, lo ding hi e.

(b) E, Sak a mang aw khang a mang aw e, dam dial in e, hong hei aw, nam, tem tawi lo zo tui-ah ngal liam hi'ng e, sian ban zal a kei aw e, suih lung sawl bang dam lai-ing.

298. (a) Aw, Ih ki-awi, leh, ki tawi ve ni e, zo, tui aw e, sun, ni lai-ah van nuai khua ta'n, zawl, sing bang in e, a tang hi e, van lai a kia, ngaih aw e sil pak na deih a leh, sim lei, tual lum aw, ei, khua lum aw.

(b) E, Tah ai sa'n, thei, mang man thei te-aw, zo, tui aw e, kua, tum dang ding hiam aw, pian, ki dang ding hi, van nuai nam cih, phung bang ki kalh na om ding hi, lai-ah, ei lun ding, zo, tui ah lai lun ding.

299. * Sak leh khang tong hong tam ding hi, zo tui aw va bang pil un, lai-ah nam tem ki kham ding hi zo tui lung ngai, aw.

(a) Pian ki dang ding hi, e, nam cih zin bang ling ding a, gual, ze dam tawh, gam kuam khing ding a, lai, zom nih thum, nun nop nga bang, le'n cih om lo ding, van, nuai nam cih, luan khi tui-in, zel kim ding hi e, aw, tua ni ciang kua zaw heh luat ki nem ding hiam, kua zaw, pat puan bang nem diam.

* Kek tui lun mang va bang pil a zo tui mi za'n hul na'n nei, gam lei khim khua a zing e, gil khang bawh-al, pau dih aw.

(b) Pu pa gam, zang, mual ki tawi tung-ah, pu pa khan min lawh ngam loh, phung lai dai-in dam sa'ng e, ka pial lai-aw ki val mawh, zin aw, na sau siang, zot hun ta e zin aw e.

300. (a) Aw, Hong leng aw van mi siang tho, zan ki kim khen, gil bawh-al in, tang lo bang phong, e, phual va mei bang, ki tuah ta ni, sian ang lai-ah, van lai ta te-aw lung ngai, hun ki khen ding hi.

(b) Khua, a hun ta, e hun ta, e lai zom kham tui gam, hong ki tawi ding hi, sun ni le'n puan in ei ta'n ding a, nam cih gual lai hong ki zawng ding hi, a sang bel-ah zo tui ta kaih dial ki khai ding hi.

301. (a) Thang, van a mang ka Pasian aw, Laipian ka pa lel sa bang in, cian dal, zam luang le'n sial ki, tum siam ing oih siam ing e, cih om lo, khang sawn, khua mual-ih suah pih ding leh, ei mau hong tawi ei mau hong sung ding te-aw, ging, aw na ngai ve-aw.

(b) E, Ei deih, kaih tuang tun na lai lun hi lo a, sian ka zua pa'n siam sil a bawl, na hi e, tai khua val ding mual nun nuam ki sem, van lai al si za tam ki zawng te zong, sian kha vang tawh a vang zang ni hong suak van, nuai, nam cih a ta'n kim ta e.

(c) E, Lei leh, van a mang pa-aw sian piak sin thu, lam bang tang khawm a tong ciam, tui bang tun na tu bang ciin siam mi pil za tam te'n, sian piak thel nah na tawi te, van sin nuai, sin lai kul thuk na phawn na lian e, pak bang ki tawi sil sial gam, lei, khua mual tawh lawm khawm sa'ng e.

302. (a) Aw, Lai lun ding in pal, lawh hun ta e sian piak sin thu aw, lel cil-in in kham tui ta'n e, tem bang deih huai sian sin thu nau bang a sang, deih ci bang tawm zong, a va pal za'n bawm e, nun nuam lum bang ki, sung, tul ta pal lim lian, min lun e khang sawn lung na ngai ta e.

(b) E, Kum ki vei, khan sawt zong a sin lai gel siam za tam leh, tu bang ciin siam za tam ten, lim belh ei sung, ka, Pasian, tong hong kha, tu-in tui bang tung ta e, vom tui kang tui tawh ko liang, ki kim na, sian piak, sin thu thel nah ih tawi teng, mi pil te'n, sang sul bang kan ta, sin lai phawng kik veh e ngaih aw e.

20. HONG-UK KUMPITE PAHTAWINA, LATE

303. (a) Min thang kum pi'n, tong hong lel ven, pian na gam lei, mun tek-ah, na biak sian min, phuh bang kho, kho hen hong ci e.

(b) Tu-a mi pau, ka zak aw, sim zawng mom no, tawi na ding in, nam cih tang lo, bang phong e, phong e guai aw e.

304. (a) Ih pa Laipian, thal bang zan lai, a nun sung, kua ta'n khua tuah, lung sial lo ding aw, lung zuan li tui, bang vei lua sa'ng e.

(b) Min lun e, tu-in min lun e, lung zuan kum vei, luan khi tuang tun na, mi za lai-ah, lun mang hawm, sin thu a lun e.

21. PASIAN VANGLIATNA, KI PHUAH LATE

305. (a) Aw, Sim lei thang van, kuam zai sung-ah, pal, za tam e, lun, za tam e, mel muh, vang lian, muh mawh vang lian, vang lian nam kim a mang e, vang lian a mang, nam kim, ka'n a sa'ng, vang lian mang kum pi pa ki ci, khat bek, vang lian bel, nam cih ta-aw, van awng thawl lai pan, khua, ngai aw.

(b) E, Tual niam tual sang, a siam pan, pal lai, hul sak thei, hul lai, pak in siam, teh pih ding a dang om lo, a dang vang lian zaw om lo, siam loh, nei lo, mit phiat kal sung, zawh loh nei lo, vai kal a hawm, Pasian, ki cin na ki dim na nun tak heh pih hot khiat pal na-aw, sian, tong sang lian bel, von Hau aw ci, a tel pa, sian mang.

306. (a) Aw, A man pha bel Siangsawn, sian na sin thu aw van nuai ta ding, thul guah bang hong luang e, tong sang pi pa tung tawn, kei-aw lam bang pak ing e, sim lei a ding, sian thu pha hong luang.

(b) E, Mun muang in sawl bang hei-ing e, cian tel lo te'n, nuih ciam lel nan cia, sian piak sin thu pha, nau bang sang kim ni, gual khan khup ding tong hong ciam, om lai lung lelh tual khia pa, sian mang tong dam hi.

307. (a) Aw, Vang, hong tang, vang, hong tang, leng van pan in vang, hong tang, zo tui ta ding a lian bel, sian mang hong lang ta, sim lei thang van mun khem peuh, a sin thu tawh mei bang tuam cip e, a bawl loh, mi om

lo, zin leng kaih tam nuh pam-ah pai pa, lung ngai cian tel aw zo tui.

(b) E, Sian mang a man na gam Siangsawn mun dong thang van-ah, dawl dawl in koih e, a dawl a dawl a bawl te-aw, mi nam zui vang lian, te na mang sak e, zo tui vang lian pa-in, nam cih vang lian te, tung a mang, Laipian sian mang hi, e.

22. PASIAN PAAINA SANGINN, KIPUAHLATE

308. (a) Aw, Hong leng aw hong leng, van mi siang tho aw, hong luan aw sian, na dawh ai tui hong luan aw, na sau mang nuai-ah, siang-ah ngo thel, bang ki sia ung e, na hawm sin thu'n sian aw na sau dawng kong hong ung e.

(b) Sian aw, na sau hi e sian nong hawm loh-in, van mi siang tho, te-aw kuang nong um loh-in, na suan zang, ni a ta'n loh-in, silh puan pha bang, hong sawp aw sian, na ang lai-ah, von khat nih thum aw lung ngai ung e.

309. (a) Aw, Ban zal zai tha, ho tong tui tawh, paai na ih sau mang hong pal ta e, ma bang pat zing vai na hawm, siam aw deih pal lai, von khan khual na'n, zun loh in pa'n kai, sak kei aw sian aw.

(b) Aw, Lim lian gam mawng, a nel kai lim-ah, va za ta sang bang ki no, a ni cin a, kum cin sung tui a lawh na hi e, paai na sau siang, hin sawt van thu pha tham na laai, ni, deih tawh lai tan, von nih thum ma, ciang na suan ve aw.

310. (a) Aw, Sian sin thu leh sin lai zai la, zai tha tui bang ki gawm na, gal in don leng et lawm e, paai na sau mang aw, tu-in, dawng kong ki hong e, kum tul za tam pi, lo bang tul mawh hen, aw.

(b) E, Van mi siang te-aw, hong leng aw, paai na sau siang sung, hon pa lim bel-in, hong khawl aw, mal bang koh na sin thu pha te, leng van sang-ah, sian zua pa tong na ko ve, aw.

311. (a) Aw, Sian mang lim bel a, mung bang muan, sian siang, mim bang ih thum a, sian awi tui bang luan khop na, sian sau lim nuam, sian mang sau lim, tu-in, dawng kong ki hong ta.

(b) A, kum za tam, phuh bang kho hen la, a mi za, tam, lim, belh, deih pal lawh na hi ta, aw, sian thu pha li bang cin na, sin thu pha ngah na sa'n na, sian sau, lim nuam hi ta-aw.

312. (a) Aw, Ka nun na lau kha puan bang nong kawm, sian, an bang nong it man, na von tawi ta ding, ka zua tong dam nong kha-a, kai tui bang in ih zawl a, zai tha se sum ma bang nong pang a, zing vai nong hawm, na sau mang aw dawng kong hong ta ung, e.

(b) E, Mi tul za tam hong pai vua, ut huai si e lung lawp si'ng, van a sian sau mang lim lian nuai-ah, ei aw ih khawl na lung sial bei, e, sim lei leh sian gam nuam-ah, nun nop puan bang ih silh na-aw e.

(c) E, Mi lun mi lian a pian na'ng sau mang nuai pan, na von tawi te'n mim bang hong thum hong thum

ung, li bang cin na hong pia in, lau kha mang thang za tam te, vui tang bang khawm sian, na sau mang hi hen aw.

23. INNTHAK HUUTNA, LATE

313. (a) Aw, A va zong giah na ding in, tul ta lim sawl bang, bel e, von deih a tah a-a-a, ei zong e u leh nau aw, sian, ban zal a, ih sum tual-ah pal va zem ki sung, e-e-e.

(b) E, Ngai un, sian za leng te aw ngai, un, ih pa sau, mang, dong ki hong aw, bawh-al aw, dawng hong in, sih mu aw, lim hong sung, van mi te leh hin lo tui-in hong sawp aw sian aw.

24. PASIAN SUMPI LATE

314. (a) Sun, khua ta leh zan, khua ta leh, kei hong pel lo e, hin, tui luan ven, sian piak la'ng lam, lung ta a ka sa'n, kei hong it na, min phat in tawi ning, pia ning, pia ning, lung dit pen pen, se sum thang pia ning, sian aw min pha tawh, nau bang hong sang aw.

(b) Nua, en-ing e ma, zong ing e, khua ngai ngai ing e, al, bang mang ding, khua mual suak mawh, vai bang tham ding teng, sian aw se sum, ma hong van sak aw, dawng hon na khua, mual-ah e, ka suah pih ding in, vai bang dawn, hong tuah, se sum hi ta hen aw.

315. (a) Aw, Se sum lau, kha aw e, ka phung hong bel ve, aw, van a lau, kha-aw e, ka duang hong zun ve, aw, hawm cim maw'ng e sian na siang sung, khu va bang, lai hong leng, aw, van lau kha leh se sum min, thang aw e.

(b) E, Van lau kha aw ngai-ing e, se sum lau, kha-aw ngai-ing e, e, sian na lau kha lim lian maw, na gam zang a lim lian maw, kuam, bang zai mawh, ih cih man hi e, gual aw e, ban zal hawm tan ih zek ding, se sum min, thang aw e, ngai-ing, van lau kha te'n lum bang hong sun ding, ngai-ing, tui bang luang khat ding ih deih, man hi e. (Gual...aw... e..)

316. (a) Aw, Leng van, sang sawn a, ka pa-aw, ka tong dam, nau bang na sang aw, nong, piak sin thu, mung bang ka muan man hi e, na sin thu pha, ka zuih zawh na ding, se sum tawh na ang lai-ah hong ki ap ung.

(b) E, Gual lel min thang, se sum, pal ka lawh na ding, sian aw, dawng kong hon sak aw, ka hon pa, lim bel-in, lum bang sung in la, pil na leh hauh na, pal na dam tui hong luan aw, se sum min lian tawh, tong kong koh na te, sian aw phuh, bang kho sak ve-aw.

25. PASIAN SIAMPI SUAHA, MUA KNA LATE

317. (a) Sian, sin thu siang, ki dong ung e, na-ang lai-ah von tawi teng, git bang hong ding in, nam cih suih lung, tai ung e, lam et tung sun ni hi e, na hawm sin thu'n khua van nuai lian e, na-ang lai-ah, sial zin bang, hong kha ung e, mi za lai lung muang ung e.

(b) Aw, Na sul zui nung e-e, na ban zal-ah, mom bang luai nung e, sian dam tui a, a sang bel pa-aw, sian in silh puan, lum hong zawn hen, nam cih ang lai-ah sia aw, thang van silh puan, bang hong kawm thei aw.

26. ZOMITE CIIN', TANGTHUTE TUNGTAWN AA, THU KIHILHNA, LATE

318. (a) Pal zaw si'ng phung, kawm leng lawm diam, zo tui suan gual, zang phual ngo zong, kawi kha kia leh, pal dang kawi ding, lai lung gel lo, leng van pan thel, bang va kia a, kawi tawh pham khawm, lai hi a ci e.

(b) Ih lawm sam diam, gual phung kawm ding, pu pa gual lel, zo tui ta leh, zang phual ngo in, ih phung nam an, bang a it lian, a cih sin thu, khaih ning bang pe'ng, sak kei leng ci'ng e.

319. (a) Lung hual siam leng, pu pa gual lel, nu tun nung sul, mel ma a, zo lei al van, mal gam va tong, duang pal zil, va tong in ne'n, bang nil a, zo lei al van, a zil zo lo, a pal zo lo e.

(b) Tung leng va lai, kei zong kui zil, tawh ka leng a ci, gam sang sa lai, nun khum tawh von, sen ka tah a ci, gual lai ze zum, zan khang kim a, sung lawh sang bang vai, tung leng bak bang, ka lai zom aw, zin khua mial sung, khuai bang na tum, ding aw na sa'ng e.

320. (a) Aw, Tang aw lung ngai aw, sin lai hual siam aw, ei ma sin thu zai la awi, lo, si'ng, phung vang in la, Pu Ngam Tawn aw, kawi lia nu'n om lai vei-ing, tang, bang dam na tui, va zong aw tang, aw.

(b) Vang, va zong ing e, sang nam cin sum bang va bia ing e, na, dam na tui bang luang zo, lo, Pu Ngam Tawn, sun ni hong dang ta, kaw i lia nu'n siang lam zong ta, kham, tui mi za-aw, ei ki-it na phual van hong langh ta e.

27. PASIAN IN, A MAA THUSIANGTHO, ZUIDING AA, HONGSAPNA, LATE

321. (a) Aw, Mau ki bang leng ding hi hang ni khat ni ciang ngaih aw e, tung khai mu bang thang van-ah lam ding hi hang ni khat ni ciang sa'n nem aw, vom leh kang tui nuai siah in leng ding hi hang ngaih aw e, van thu pha bel zuih siam leng e, sin thu siang tho sang leng e-e-e.

(b) E, Sol kha bang tang ding hi hang ni khat ni ciang ngaih aw e, phial va bang leng ding hi hang sol kha suah ni khat ni ciang sa'n nem aw, vom leh kang tui zong siam sil ka hilh man in, phual, va bang leng, a, van, nuai kuam-ah kham tui ta-aw, ka tong sang un ci'n hong kun e-e-e.

28. PASIAN TAPA, LAIPIANPA LAMHKIATNA KIPHUAH LATE

322. (a) Hong lang ei mel, a deih aw, thang van lah mei, tang bang e lawm aw et lawm, Dimtui vang khua-aw, e, vuk bang in pak e et lawm, e, sian tong sang pa, lam gial kiat, na mah di'n lawm e.

(b) Tul kung se vau, pak bang e lawm aw Dimtui, deih teng tui bang, tung hen la, a sing pal hen aw nam cih pal hen aw.

323. (a) Ciim nuai von tawi, za tam gual gen, mi lun mi lian, mim bang pian na, min lun vang khua, te dim dim aw e.

(b) Gal in don leng, et lawm sa'ng e, van al si bang, te sing seng a, sian tong sang pa, lam gial kiat na, Dimtui vang khua, te dim dim aw e.

324. (a) Aw, Pal lai hei sa, nun eng no zong, thul guah luang ban, sam leh zuang, ding aw, zai tha khek ding, nuh me'ng no aw, sial sial no tawh, thul guah luang, e, hong khang me'ng aw, sei niam sei sang, hong tawi-aw, khim zin lah mei, hong det aw.

(b) Sang pen pil, leh siam na phung bul tung sian mang-in, pak pa ma zam, tang ni sat kat lim hong, sung e, van mang ta pa, lam kiat khua phual kum tul za tam tul lo mual suang, za ta belh ding tul lo sau phung dawng kong tu-in, (ki hong ta)².

29. KUMKHEN PAWI LEH LAIPIANPANI, MUAKNALATE

325. (a) Aw, Ngo mei zam zil zial thang van lum dil dil, thul guah luang sial sial, e, tuk leh khal ki khen na ding, nun lui hun te, huhi khi ta'n sem e.

(b) E, Nun lui hun te'n, le'n mual za tam khum, ta a, sin lai le'n puan a thak tawh e mi za lai-ah hei, siam aw ngaih aw e, dam tui luang suk sian, mang dawh ai tawh e, kum le'n thak sung buang, sian aw e mi za hong sung aw, nun nuam no tawh e le'n zil ding kum e hai bang ngak sak aw.

326. (a) Aw, Kum ki khen ding, huih in thel nah hong sem, e, hun lui ni te, al si bang in le'n mual, kheng na diai diai e, kum cin a va khuang na ngel ngel, se-al le'n mual ah kheng sa, huih khi-in sem e thel nah bang kia e.

(b) E, Kum thak hong tung, silh puan hoih tawh, se-al bang vam, pal na sil sial, pak huan siang tawh, lawm te ki bang e, kum le'n thak tawh pal na sil sial, le'n pak bang in lawh huai sa'ng e, kum thak zing ni sang khat-in, huih in le'n pak hoih te sem na diai diai e.

327. (a) Aw, Gam lei pal na ih ma nawh ding sun ni bang tang e, ka khua zo tui lawm lawm liang, pal na kan sang sawn, sul bang zui nuam lo, ih zil ding zil leng, khua tuah ding tuah leng, sian, tong ciam hi si'ng ta, gam lei thu pha nam cin hong dawn lel ding lawm.

(b) E, Tuan a ka'n sang si'ng dang mai mit suan leng lawm, a nam a nam a mun zil in kum cin nei ciat e, kawt tui en leng sik tui buak tawh kum le'n thak aw na muak e, ka khua zo tui kum le'n thak ni mual hong suak, a zo ding in kuan khia ni, nun lui mual liap thu sia bei ta-aw, sian aw na dawh ai tui dawn ung e, van a na thu pha, hong luan aw.

328. (a) Aw, Phual, va zun nem, sian vang, mun muang teng, thei, khat lawng khat, tui, pi khan zil, khang, thei lo vawi, kum, cin zai deih, sut, vawi-awi vawi, sin, lai le'n puan, siang, tho thak suah, hong ki huai nawn aw.

(b) E, Sol kha lik a vang, tang kim ta, e, kum, cin le'n khuang, aw, thum dim dim, luang, dil dil e, tun ning sak khum ih dawn, kim ciat nam, zua hawm ai sa-ih sang, kim ciat nam, phual va sum tual-ah, lam kim ciat ta ni, deih pal lawh, ki cin na, kum le'n thak ta e.

329. (a) Aw, Zo tui ta ding hon pa hong suak zo, tong sang, dang tawh, gam hiang sing bang kai lo aw gam lei, muh mawh zin leng za tam ang lai pan, om lai nam cih tui bang siang sak pa a-a, Laipian pa hi e.

(b) E, Tung thang van leh sim lei zilh, za, sian mang na gam lei hi e, na hawm siam, zam sawn hen, na tong dam in phung cih khau bang zom, tun sung suah pih gel cing sak, sian von tawi duang zil-ih mu e.

330. (a) Aw, Sim lei thang van mai mit sot a muh leh muh loh, siam, sil ci bang piang sak, vang lian pa, sian mang, aw, zo tui ta ding thu pha ka'n sang, tong sang lian bel ka ngah aw, kei ka gual lai-ah ki-ang veng e.

(b) Aw ka hon pa, Laipian zua Hau nang vang in, sui-in zai la awi-ing, zin hen kol bulh khau bang sut, aw ka hon, pa, Dimtui tual-ah sen ngek pa hong suak, lai lung dam ing sian, pak sil a tawi aw, ei duang-ah ba'ng kim hen aw.

331. (a) Aw, Za lun lung deih, bang, bang bang a zo, a zo, phuh bang kho bel lung, ka muang, sau siang lo siang suah na, sian piak thel nah, dawn, bang ka suang, sian, hin lo tui, dawn in tui bang siang ing e.

(b) Si'ng ta mun muan, na, sang zong ka'n sang, zaw, pal zaw sa'n ding, Laipian khan gui, zop na hi e, zop na hi e, zo suan von tawi, lia leh tang, aw, kum ki khen, kum le'n thak tawh, sen, leh khawm ta ni e.

30. LAIPIAN DIAL KI PHUH LATE

332. (a) Pai un, pheih phung khai ton leng, e, lung lai-ah ta gam lei Laipian, min ih suang ciat a, a lel sin thu, lung ih muang ciat a, sim lei mi za, tuang tun na ding in, gam nuam min thang, pu pa lung lelh, san si a biak, zin kaih tam khiat na, thang van tei pi, kham khua dawng hon na, nin siang gi a khen, sian aw na min, kong lawh na hi, min thang Laipian, dial in ki khai e.

(b) Kaih dial, phial va bang lam, a eng sing seng a, ei mau ma nawh, ding a sian gam, a lah na hi e, gam lei sian min, suang hong phuh sak dia, tong ka dot phung, lun mang hawm sin, thu pha tawh, ho ki tuak pheih, phung ki khai ton ni, sian lel sa hi, lam bng pel lo aw.

333. (a) Mim bang, pian na, tung sian mang pa'n gam lei nam cih tang bang phong, a, lum mei bang tuah na ding zong, sian sawl tong sang sin thu a, gial dim dim khai dial min thang te tawh, Laipian khai dial va bang lam, khawm, za ta lung deih kui lel ah, pal hei sa'n gam lei hong zil sak e, sim-lei-tung-pian, sian hawm sa bang ih gual na, mual lum suang bang ih phuh na hi e.

(b) Mi za, van nuai nam cih aw, tai khua val dawng ih hon na, dia, kui lel khai dial dot siam vua, hing sil sial in gam lei tang bang phong, san si, luan sung ah, zin-biak-tual-khia, sian ang lai phuh tei pi-in, Siangsawn mi za lam tang bang kai e, pai ni, ka'n kong sian dawng hon sung-ah, khai dial va bang man in ma ciang suan diam diam ni e.

31. LAIPIAN PA-IN, PASIAN THU ASAN ZAWH KUM (100) LEH (150) CINNALATE

334. (a) Sian in, zo tung, mi za-an bang hong it man a, zin hen kol bulh khim khua zing, tu-in ni bang tang zo a, kum ki vei za a cin na, lam bang pak hang e, nuam un nuam un, zo tui ta aw e.

(b) Pai un, pai ni, lia leh tang, vang tang hui hiau tong hong khap, sa, gam nuam sian mun-ah, nang a ding leh kei a ding, sim lei mi za ta a ding, nang na mu maw lawm, mang muh na sung, zin-leng-gam-lei, le'n tual khia, gam nuam dawng kong, va hong zo ta e.

335. (a) Laipian pa, mim bang pian na sin thu sa'n cil na, zo tung gam lei Tedim khua, Lailui khua pan sian sin thu nong zek, Mualbem khua-ah sian gam na zuan a, sian tong na sa'n tu-in kum, za khat cing ta, e.

(b) Ngai-ing e, zo tui luan khi nong nul na, mel muh sawl bang sul nong hei lo zong, gam kuam zilh za na mui si'n zel a, khang ciang vai mang lai khun-ah, sam bang na zal lai, ban zal lim sun zuang nong tho, ding bang liang veng, e.

336. (a) Aw, Sun ni sol kha no suak e, hun leh ni luang dam tui luang, lai lung lah zuang bang si'ng e, lai lung lah dam lua si'ng e, pak pak, lam bang pak, khim zin kham tui tai khua val, lei leh van dawng hong pi pa, le'n kum cing ta za leh sawm nga, pak pak, lam bang pak, khim zin kham tui tai khua val, lei leh van dawng hong pi pa, sian mang sawl sang tong sa'n kum, za leh sawm thum le'n kum cing.

(b) E, Hin lo, dam tui tawi pa, min lawh nop sian zun thel nah, ip theih hi lo, sel theih hi lo, hong lang hong lang sin thu gui khau awh khi bang khil, tuuk, leh mau ta'm, ip theih hi lo, sel theih hi lo, kial nat tun ma, mual min cip ma, nak tui nun na gu hong suak ma'n, a, hun om lai, (Tu in, tu in, zui un, tong sang pi pa sian tong sa'n) lei nun van nun lawh cing nun nop, thu pha, thu pha hi.

32. AD, KUM (2000) TAWH KIPAWL, LATE

337. (a) Aw, Tang khua khal huhi khi, hong la'ng e, ih, et lawm mual kuam pu, pa gam zang, le'n, khua mui-in na zel, e, hui va khuan siam zil, zo tui suan lia nu a pal, na ding in, thang van kim, ciang ah e, zang, phial va-aw, hong lam aw, hong lam aw.

(b) Kum, AD kum tul nih, tuang, hong tun ciang, dawh tam sim lei al bang a, mang diam aw, va bang pil na ka'n a sa'ng, Digree nei te'n, sim lei mi za tang bang dam, ta ding ci, sian sin thu tawh gam kim dai dam ta ding a, Siangsawn zo tui, sing, lel hei sa'n na pal, aw.

338. (a) Aw, AD kum tul nih hong cing, ta, ka u phual ngo aw, koi ah na om, koi ah na om, cik mah ciang, a bei lo ding, cik mah ciang, tul lo ding, khim zin lai tual a zawt te aw, ka u phual ngo, na mu lo maw.

(b) E, A mual ci peuh-ah hong zong ing e, hong zong ing e, (ei ma siam sil, kuan a bawl diam, ei ma sun ni, kuan a awi diam aw, ni khat ni ciang, Jawdan gun a kang ding a, ih zo dam mei tei gun aw, kang ngei lo ding.)²

339. (a) Aw, Thang dai e, be sam mang pa thang dai e, kek tui mang pa thang dai e, AD kum tul nih, thang dai e, va bang pil te'n a zu kha'n kha'n, lai hen ka zua-aw.

(b) E, Thang dai lo pa Laipian pa-aw, Siangsawn mang pa-aw, van mi siang te'n lum bang hong sung a, tung khai mu bang Siangsawn ta te-ei hong sang lam e.

33. ZUTHU, KIPHUAHLATE

340. (a) Sian, lim belh na, tong sa'n pian dang, zo tui von tawi, ih lai zom te'n, ning pe'ng a mom, bang a luai te, zin tun nu gim, nam hi ci buang a, One bottle khai, One drinking, aw ki ci, e, ning zu suan hang, zin tun nu gim, nam a ba'ng, diam, sian mang gen loh, zang kawl mang pa'n zong, ning zu suan hang, dawn kei aw ci, lung lai khuai bang, lal na hi ci e.

(b) Tuan, pu pa khan, sen pan sung nek, a ih neih, kawl mang gen loh, tung sian mang in zong, zo tui ta-aw, ning zu khum leh, ai sa kuang tawh, zin tun nu

sum, bang na bia, nawn kei vua, ning pe'ng dawn ding, lam bang kong khak, kei hi e hong ci, sian mun mim va, bang ih thum, na, tut vum kholh ning, pe'ng a ciam, zai deih khiang mawng, bang ki kaw, pian ngei ih zil, na hi e nuam e.

34. SIAMSIN SANGNAUPANGTE LEH PILNA SANGINN KIPHUAH LATE

341. (a) Aw, A mi hong pal ding nam cin hong pal ding, a, gam lei sun ni'n hong sung ding hi e, gam lei hong pal ding sing cin hong pal ding hi e, sol kha lim nuai-ah zo ta pal sawn ding hi, zo ta pal sawn ding hi, e.

(b) E, Khim zin nuai-ah sol kha suah ding hai bang ngak hang e, lai zom, zan khang kim leh sun ni suah ding hai bang ngak hang e, zo tui, gam, kuam kil bang, a khan mawh, leh, Siangsawn siam sin te, (zo, tun nu'n e, mung bang muang e.)²

342. (a) Aw, Zo tui, ka vang khua lai lung, dam ding in, tun nu zo gam, kil bang khang va bang pil na, za tam pi pian na ding, sak leh, khang ki sung, pu, pa khan a mel a muh loh, ei zo duang-ah, sang pi hong thang e.

(b) Zo gam, sun ni mual-ah hong suak e, et lawm zo hei, sa, a pal ni bang in, lim belh sun ni mang aw, et lawm sa'ng, gual lai va bang ih tuan na, phual va nam cin, kai bang ki gawm, hawm siam, va bang a pil te'n zong, et a lawm, zo gam, pak sil bang tawi ta e.

343. (a) Aw, Sin lai, tang lo bang phong ma bang hong pan tah, tun, nu sang pi nam cih za tam tui bang gawm na, va bang pil siam bang sin na, te dim dim, Dimtui vang khua tun nu sang pi-aw, kum sawm nga cin Jubilee ih zo kim nam, si bang nui-in nun, nuam, lam bang pak khawm a nuam e.

(b) E, Sak leh, khang mi cih om lo ciim nuai a piang, zo suan u leh nau aw e, ma lo bang pang khawm ni e, pu leh pa mal bang kan-in, ih khang dum puan zawng khawm ni e zo, mi khang sawn, ei mau sin thu ei mau tong luan tawh, tom khuang beng in ei, mau, zai la-awi khawm ta ni e.

344. (a) Aw, A va bang in mel hoih e, Dimtui vang khua, pil na siam na, ka sin na sang pi, pal za nam cin in zem e, et lawm Cherry, pa'n in tawi sawn e.

(b) Sin lai, siang tho va bang pil, mi lun mi lian, B.A, M.A, a pian na Dimtui sang pi, thang van lai vang, tang in e, sung hen la, zo lei hei sa'n, ban zal kha hen aw.

345. (a) Aw, Sian siam sa, ngaih sut na, lung ngaih na, khing khai na, pil na siam na, ciim na, sin lai dawng kong hong hon aw, gam mei kang bang gam gul vial bang leh luan sin thu peuh, buan bang a nil ni ciang, tui bang a sian ni ciang, ngun leh kham tawh pal, ki zem-in, sian sung pal lun ding.

(b) E, Von tawi, ci bang a tawm zong in, sin lai tui bang ciim kim hen, aw, sian in, tong, a luan sa, ka hon

pa-aw, sim lei leh van vai bang ki kawm na, van pi ken lei van pi dawng kong nong hon siam, lai lung dam na sik mul ling tho e, lung vai lung ia'ng om nawnlo, tong sang lian bel hon pa ka hon pa, sim lei leh van vai bang ki kawm na, van pi ken lei van pi dawng kong nong hon siam, lai lung dam na sik mul ling tho e.

346. (a) Aw, Sian aw, kei, ka hih leh, ka san sin thu tawh, pham nua, lau kha a ding, lai lung ka muang khin zo a, sim lei nun nop, pal, ka lawh ding in sam lai, pil na siam na nam cin duang ah, mu bang ka ngai hi e.

(b) E, Dai dam thel bang, tho sak aw, gam lei zun ding, siam sil bawl ding, deih na man pha, lua hi ven, pal lai ni ka sun ni, sian deih na tuang, hong tun aw, kham tui gam lei, a ding in.

347. (a) Aw, Zo gam leh, ei hon pa, mi nam leh ngei na, pil na leh khang no, khang thak, pum, khat lawng khat, thel nah khat in tawi khawm ni, phung lun lai-ah va lam in, suan leh muan bel, tong dot kaih siam bel, nang mah leh kei, aw hong it Pasian, aw ka hon pa ngai mah si'ng maw, sian mang tuang, lam hong, hih, hi e.

(b) E, Sim lei, thang van ih thang zo, mi vom, mi kang phu vang gau bang a lel te, lung le'n va zuang lo bang ah tul ding te, it na leh pham mawh na dam tui tawh sawp siang, lam man tawn dung zui ni e, sian ang, ma bang kaih siam ni, mom no, khang thak, tu bang ciin nop, huai he ven, pham zong lau kha nun nuam ding.

35. LAIPIAN PA, HONG VAI-KHAKNA, KI PHUAH LATE

348. (a) Ih pa Laipian, pham kuan mim bang thum, tong dam a lel, sin thu pha tang, bang thang ding a, mang mawh al bang, po ding a ci e.

(b) Tong lel tuk tang, bang hong tung a, mom no han lung, a ciam na, sin thu pha leh, sian zai la'n, a tui pheh luan, zil e guai, guai aw zil hi e.

349. (a) Ih pa Laipian, pham kuan tong dam lel, ka kung pan piang, sin thu pha no, gui khau bang na, kan in la, sul bang na zuih, siam aw a ci e.

(b) Sian tong hi lo, mi za lai-ah, tong dam na lel leh, na sak luang leh, na lau kha ding in, lung in lau huai e guai aw, lung ngai aw ci'n, Laipian ih pa'n, tong a lel hi e.

350. (a) Tung Pasian in, a sin thu pha, kuang tui bang nin, ding a awi lo a, sian tong sang pa'n, kholh pih gual lai, tong dam a lel leh, ning zu-ai sa, lawh na niang nop leh, Pa Pau Cin Hau aw, ka se sul sang, bang zui aw ci e.

(b) Sian tong sang pa'n, kham tui mi za, zin ang zal ding, an bang it man a, tong kup ban sam, gam vah khuai bang, na kai tuam a, nin leh siang gi, bang na khen, khat tang lung zuang, ni cin sun nau, bang awi ngel ngel e.

36. LAIPIAN PASIAN THU, A KHANTOHNA KIPHUAH, LATE

351. (a) Sian tong sang pa, luan khi tawh gal, khua dak e, tong kup ban sam, lawk ta tawh tong, luang khawm e ngaih aw.

(b) Tu-in Laipian, ni bang tang ta, ih pa Laipian, zuang tho thei leh, si bang nui-in, lung ki pak ve'n cia.

352. (a) Aw, Sim leh zo-ah, Sian sin thu'n e, le'n mual kal ding, a lawm lo a, sak a sin lai, a nem zong a, khang a sin lai, a nem zong e, thul guah luang e, khawl theih om lo, tang ni sa e, khawl theih om lo, sian sin thu'n e, tui bang luang khawm, li bang cing khawm, ni e zo tui aw ki nem aw.

(b) E, Ih tong dam aw, le'n mual kal hen, ih zai la-aw, sian tong lel ve-aw, zo tui mi za tam lai-ah e, ih tong dam aw, gual na zawl aw, van nuai mi za, sian ang lai-ah zal khawm hen aw, gam mual a li tui aw e, van-ah tui bang ki gawm nawn aw.

353. (a) Aw, Khua mual thawm e gam lei thawm e zo lei thawm, mah lah bang mah tah lawh lo, mi za sin lai ah zin bang ling zong, sian tong sang pa-aw zin bang ling lo dawn bang huang lo e-e, mang mawh a hei e.

(b) E, Sim lei le'n dang e zu ham dang e va ham dang e, mah lah tong dam dang tuan lo, mi za sin lai-ah a hei dang lo, sun ni le'n puan tawh va bang hong lam khawm a-a-a, sa'n siam lau kha lai lung muang, e.

37. NGAIHSUT KIPIAK NA, LATE

354. (a) Van nuai, si'ng za buang lim-ah, na hawm sin thu, tum bang huai lawh, tuk lu be sam, kang liang a, na hawm sin thu in, van thu pha hong luang, pan, zaw veh aw, phung teng, si'ng dang om lo tuan dang om, lo, ih paai sian awi, ih ho tong tui, in a sam lai e.

(b) E, Sian sin thu buang le'n pal bang ki nang kei leng, man tung pak pa zong, sun ni vei sawt, a pal zo lo a, sing lel hei sa, a pal den maw, lung ngaih aw lel aw.

355. * Mun in gam lo a pha zong in, kua ta vang ki, sung lo leng, sung in bem tang ih dim ding hiam, gual aw e.

(a) Ih sung inn-ah, khan na ding, dai dam kil bang khan na ding in e, vai mui zang lua silh puan a cing zo lo, zang, a hui sai, dam dial a hei zong, kua ta'n, a pha lo, e, phung leh gual aw lung ngai un, dai phui gua zong tul ta vang a dawn a suang, dawh, kuang tui-ah e vang ki sung leng e.

* Tung nung bel ah le'n na ding a, phual ngo a kha beng lo-in, nah nuai a sang a let leh maw, a mah tang a, lian hi e.

(b) Ki ngai un ki ngai, un, sawm sial ki ngai sih khuk-ah ki liak, khawh lo tul sa'n lai zom aw ci lai, zu, leh va zong e lawm leh gual nei e, tuan a pu pa khan lai a, lal kop hen a hi, Cin Thang Tuai Zam a han khua mual suah loh zong si pham khawm e lawm ta te zong e kul si'n khat-ah tang hi e.

38. NULEH PA IT NADING, ZAHTAK NADING LATE

356. (a) Aw, Pian na na tun, hong en aw von teng, kil bang na khan na aw e, ang lai ka nun khum lah guai zo e, ham bang kong huai na, zai tha ka ban, zal lah tul kuan e, zal mut suak paai, bang kong kuah, na, ka duang zang gu, bang zen e, ban zal kha tong, sia lawh ding, ka lawm lai nam aw.

(b) E, Na zua a la'ng lam aw e, ih sau mang en vua, sim sing lung deih ko liang ah ba'ng kim hi e, von teng na mawl lai om e, na zua ko liang, va bang na tuan lai om e, lai tan ka von, teng aw lung ngai aw.

357. (a) Aw, Deih pal, lo nuam hang e ngaih aw, koi mun, koi kuam, ih zong zaw diam aw ngaih, nih gel lung tuak in, sian deih tuang lam zui khawm in, ih pian, na, tun leh zua, kil bang khan na tun leh zua, a ding in, sian kiang-ah, sin thu pha, nam cin tong ko khawm ve ni, ih pa, deih na-a hi e.

(b) E, Hem lam, tong, dam na zak leh ngaih aw, sin, lai gel siam ve-aw, sang gah, von nih thum te'n zong, pian na, tun leh zua, mu, bang ngai-in, nau bang kap zel a, tang a, Thang Ho leh Lian Do te'n zong, pian na, tun leh zua seel zong, mel, ma tuan lo e zo tui aw khua ngai ve-aw.

358. (a) (Ka tun vang aw e, ka zua vang aw e) mawng nel kai bang sian nun-ah luai ba'ng nuam ing e sian mang ka tun nu-aw e, pal na nop na kung tung ah vang lim

hong sun aw sian mang ka zua pa-aw e, sim sing bang gil lung sial om lo tut vum-ah hong mang, sak ve aw, ka tun vang aw e, ka zua vang aw e.

(b) (Ka tun ka tun, ka zua vang aw e) tung a al si sawm sial tha-in ka, sial zo zong, tun leh zua leh sian nong it na sial ka zo lo sa'n ka ci'm lo e, sun ni tai khua-a val lai, tung ciang sol kha-a ta'n lai, it na dam tui zeu tui kai a kang ngei lo, ka tun vang aw e, ka zua vang aw e.

359. (a) Aw, Mel muh theih Pasian, zong, lung ah ngilh huai lo e lawm, mel muh loh tung Pasian in, tong dam ei hong luan hi e, tun leh zua ka'n dang om lo, tai khua val na dang om lo, sim lei tung Pasian, tun leh zua.

(b) E, Sim lei nun zo lo-in, leng van sian gim nam zo lo, phung leh zung hiang om lo-in, gah leh pak te lawh theih loh, paai leh nam tem bang kop in, sim lei nun na van nun na, a tawi siam te pal, pal sawn ding.

360. (a) Aw, Thu pha koi pan ki sang, thu pha koi pan hong luang, sik tui, dawn, pan na lung ngai aw, sian mang min lawh koi pan ci bang piang, tham bang hong zawt ta dih aw.

(b) E, Tuan a pu pa sian awi khuam bang a luah te'n, sawn pha a tawi e, von pha a tawi e, tu-in thu pha nak tui, luan na lung ki ngai lo, a va bang in, tul sing min peuh bawm in leng, lum suang tuk tuk, tul pa'n a kai lo, lung ngai cian tel, khang sawn aw thu pha.

39. NUPASUAHNA (MOPAWI) LATE

361. (a) Aw, Tun leh ka zua nung sia a, ma kong nawh na-aw, ka kawi tang pa-aw na nem, aw, ka tong ning hai, zu bang hong leh aw.

(b) E, Zan khang kim khen nga bang kong le'n lai . om e kawi aw, na tun lah tun aw ci'ng, na zua lah zua aw ci'ng, e, tual khawi se-ui zuan lawh liang, ven, kei zong ka tun zong om e, tong a nem no tawh, tun aw ci, aw, ka zua lah zua aw ci, aw, ih paai sian mang, sin thu hi e na sang aw.

362. (a) Aw, Tu lai lia, pal za tam, tang gual te'n mai mit suan e, lia nu'n lung ngai siam in la, zo tui, Siangsawn tang pa lim bel aw, sian awi sin thu, a pha ih zuih khop na-in, van gam nun nuam tuang ih tun ni ciang-dong-ding, ih khual man hi e.

(b) E, Hei na, khat ni e Siangsawn lia pal, phual va, sin lai hong zil den ve-aw, na duang, suah, mel et lawm, tul hiang kai a ba'ng ding phal lo, hi hang e, ei a ding, a, van gam nuam hang in, leng van mi, te-ih kung tung-ah hong tuang, zo, e.

363. (a) Aw, Tang aw kawi ding in, kua na zong diam aw, lia nu lim belh ding, kua na zong diam aw, sian ang-ah, hong khawl aw, zo hei sa bang pal na ding, pa leh hon pa tawh, paai bang kop ve ni, gual aw, lung na ngai aw.

(b) E, Si'ng dang ang-ah, vai, bang tham te-aw, ka paai sian ang hong zuan aw, ih sian sung-ah, ih hei na, nun in nuam ding a, lung lau lo-aw, gual aw e, sian sin thu pha zuih siam leng, van-ah, sian gam zot ciang in, phual va nu pa bang in leng, ding. (Lia leh Tang aw e, na lung ngai aw.)

364. (a) Aw, Ngaih tawh zal hen nong cih leh, ka paai sian mang aw, lum, bang sung aw, nih gel lui tui bang hong gawm aw sian, aw.

(b) It, na kho hen, sih na lo-in khen kei hen, ka paai sian mang aw, nam, tem pha bang, ka paai-ah e kuah nuam nang e sian, aw.

365. (a) Ngaih, aw nong hei ding sa'ng e nong leng ding sa'ng, sin lai ah gil bang nong giak, koi-ah sawl bang na hei hiam, aw, tang khua khal khang dam tui luan, zil in, e maw.

(b) Kei ngaih, bang in e nong ngaih leh, ngaih aw e, pian na ih gam lei aw khual khawm leng, ih tung Pasian hawm siam hen, zo dam sik tui tawh hong sawp hen la, pal na dam tui-in hong luan hen aw.

366. (a) Aw, Ka ngaih aw zo tang, bang ih dam leh, sin thu khat-in, tun sin thu tawh, luang ton leng e, nah pi pha lo khawm leng e.

(b) Ngaih, sian dam tui tawh, ki ciam ni e, tung thang van-ah, ngaih lau kha-aw, tung sih mu bang, lam khawm ni e, lung zuan om nawn, lo, om lai-in sa bang pial e.

367. (a) Aw, Kong kawi kawi nuam e, ngaih no aw, kong kawi kawi nuam e, nang bang a pal a om lo, van, sin nuai-ah, kong kawi kawi nuam e.

(b) E, Kong lawh lawh nuam e, ngaih pal aw, kong lawh lawh nuam e, nang bang sing dang ngaih om lo, tong nem aw, kong lawh lawh nuam e.

(c) Sian hawm sin thu a, ki ngaih na lian e, lung deih von za tam tawi in, sian siam kum sawt lo bang tul khawm ve ni e.

368. (a) Aw, Sian siam nih gel kai tui bang gawm e, li tui bang cing e, phual va nu pa bang, ma mo nih gel aw, khan kum sawt phuh bang kho hen, sawn pha von pha tawi ta hen, aw.

(b) E, Mi za lia tang pal ki lawh ding, lai lung tup hi e, duang pal ki lo aw, sa bang na tat tong luang aw, ih tun ih zua pak bang tawi ta hen, gam kuam a hu tung mu va'n lai bang, sian sung zing vai hawm, gel cing hen, ma lam bang kaih siam hen, sian aw na sung aw.

369. (a) Aw, Siang tho, tui bang gawm, sum bang ki tuah na, ciam na ka'n sang phuh bang kho bel hen, sian sa ih zek sian, hin lo dam lo tui, dawn khawm ma mo nih gel aw, sian dam tui tawh ciam vang in, van nuai mi za lim sung zo hen aw.

(b) E, Zin in nek lo sian tawi-in, thu pha sang, tong dot mi lun mi lian piang hen aw, tat na kuam zai sawn, leh von khan, kung sang pal hoih gui bang ki zom hen, aw.

370. (a) Aw, Zo nu duang ah zo zam pal e zo nu duang-ah pal, zo pa ban zal dam tui luang e, zo nu hing sing seng, lau kha dong e pum khat suak ta-a siang tho it na, kei-a ding nang nang a ding kei mawng sing hiang ki kawi.

(b) E, Tang, ni sa e, thul, guah luang e, zo nu zo pa lak, mai tai leng, mui, khua zing e, tai, khua val zong, mawng sing ban zal-ah, hiang ki kawi.

(c) E, Gam va'ng la, mual ki tawi e, lui tui ki zawl, li bang cing e, tuang lam tung-ah, a-ah, sol kha ta'n ni, pheiphung zai tha tawl, dam-it na.

40. LAM KHIAL MITE, SAPKIKNA LATE

371. (a) Khua van nuai, lian, sa bang tat na teng, khawh lo bang tul, pat puan bang sia hiam, gual dawh ai tawh, pian na pu pa khat, tun sung lai zom khat, sak leh khang khua, do lal bang ki sai, pham leng lau kha, thang van-ah, nun nop zo ding-in, sian tel von tawi ci, bang tawm ding hi e.

(b) Pat puan bang, sia, hi bang tat, na, sian in tong hong khap hi lo, ei ma sin lai, zu bang sia hi a, zin hen kol pan, sul hong hei kik ven, pu pa pat loh, ih ~~to~~ pa don ni, zo tui mi nam, a teel tuam te-aw e.

372. (a) Maw ka sang, gam, sa'n lai lung ta-aw, pal sawn ngai-in, pheiphung suan ka'n sang, lung na gel nai maw, nang na sa'n lai-in, gam se gul aw, nang aw mual tan suan, ka ne'n-ah mim, bang nong thum zong

in, nau bang sang kiang e, ka ne'n pan nung, sul va hei, aw ci va'ng ci e.

(b) Sim zawng tual, niam, sang gah sum bang nial, na ma nawh te'n, khawh ma a hial na, sian do lal phawng ding, a ni tong ciām, tuang hong tun ciang in, leng van pan kua, tual hong kum lo dia, a si thel bang, tho lo lai ding aw, lung na sial ma-in, tang bang pal sul-ah hong hei kik aw, ka sa'n lung ta-aw.

373. (a) Aw, Hun leh ni te'n a mual za tam liap, ta e, tui bang luang sa sun ni aw ken hong ngai-ing, Siangsawn pah tang-ah gal khua ken hong don ing, e, al bang mang sa zo tui, sol kha muak sa khim zin nuai-ah, ken hong zong ing e, zo tui ka lai zawn, aw.

(b) E, Lai zom aw e koi-ah sawl bang na, hei hiam aw, sol kha bang a tang sa-aw koi-ah hei ding, sian lim bel in na min thei bang hong, lo-ing e, ih kholh na zo lei dai dam, hei na mun pan sul hei lung ngai kik dih aw, zo tui ka lai zawn, aw.

374. (a) Kei ngaih no aw, e, mel hoih Utong, duang ih zil a, ni cin si'ng tong, dam na sang a, pian na Utong, tun ih vai maw, phual ngo no aw, e, zan ciang mai mit, ken na sing maw'ng, pian na na tun, mel nong mu nam aw, nam zu no aw e.

(b) Se lung khuam sing, bang gel thei aw, Siangsawn mom no, va bang hong lam-ung, phual ngo tun nu, dung zil ung e, a sing hi leng, phung khat a po, khawm ding a, (sul hong hei kik aw, kei ngaih no aw e)².

375. (a) Aw, Nang leh kei, hon pa duang-ah sin thu khun, ngai-un, zo dam sun ni mual, a liap ma'n, ei nun, na tui, hon pa deih na lo-in, aw gam, nuam, khau bang, ciah, kik lo ding, ham bang vai lai mi, van nuai, sun ni aw, mual a liap ma'n, sul hong hei, khun la'n khang thei, lo ve aw, mui, khua zing leh, nua ciang si pham tho lo, kha-nun na zuan huai.

(b) E, Hong hei aw, sawl bang hong hei aw, ma lam bang kaih, pu pa, khan lai, tong nem, mei bang theng, lo, al bang mang lo zo tui ta, pham nua lau kha a ding, pian na, gam lei, tha'ng bang veh ding in, a tui, luan, zil awi siam, va bang leng khawm ding, ni khat ni ciang, kha nun na pal, zaw, nun nop, ka lo ding hi.

376. (a) Aw, Leng van tual-ah ih lau kha, dawn bang tuah, ding ih ci zong a, tui bang ciim mawh lai-ah na, va bang pil mawh lai-ah na, lam et na, nei, lo bang a, lum, bang hong sung ding, lai, zom teng leh, phung teng ciam pel dang ta e.

(b) E, Min thang kei tui na dawn a, zo tui kam kei-in hong la'ng, e, huhi khi la'ng aw na nem in, kawt tui ka, gam lei sian sung-ah, sim lei pian ki dang ding hi, zang ni suah ki dang ding hi, min than na, lian, piang ding a, ka ta mang thang aw, sul hong hei kik in, pu pa gam zang dawh nem ah, pian na gam lei khual khawm leng, leng van tual-ah lau kha dawn bang tuah ni e.

377. (a) Aw, Tang khua hong, khal ding, zo lei leng the khuang, gam tul ta zong thel nah dawn, suang ta, zo lei lawk ta tau, zong, ki dang e, khun la'n khang thei lawh, hun ta e, sin lai zang va bang, pil hun ta e lia nem aw.

(b) E, Tual khawi gam sang sa lah hi lo a, thul guah luang ding thang, van mau e, van lai zawl-ah lum, mei ki sung, pian na gam lei gia, bang zun ding-in, zo tui-ah, khau bang hong ciah aw, tang nem aw.

378. (a) Aw, Siang lam zong ding tul lel a hui, va-aw e, koi-ah vai bang tham ta na hiam aw, pu pa, le'n mual-ah, thul, guah luang, e, zo tui tun nu'n na vang ngai, e, ih sau, lim nuai-ah, nang hong sial na'n lak mai luan khi-in zel e, hei na mun pan sul hong hei kik ve, aw.

(b) E, Ham bang huai ding sim lei hon pi, pa, tual pat puan bang duang-ah ba'ng zo e, a ma, sin thu pha, tawn tung nun na thang, van tual-ah, sian mang gam nuam kuam bang luah ding, in, pian na tual-ah siang lam hong zong aw, tong nem bel tawh tun, nu luan khi hong nul ve-aw.

379. (a) Aw, Lam lam, lam kil zawl-ah lam lam, Lam Lil zong, a ki puah na ding lo e-e-e, si'ng dang gual ngaih eng lo, gual ngaih dang ka eng, lo, phual aw e, ciim nuai hong zong aw.

(b) E, Hai, bang ngak hang, pal lawh ding hai bang ngak hang, zo suan, ko liang-ah ba'ng hi-hi-hi, gual ngaih gim si dang lo, zo hei sa nang nong, pal, ka-ang hi, phual ngo-aw ih mo va pi, siang-ah hong tut-aw.

380. (a) Aw, Le'n mual za tam a liap khin sa hun leh ni te, sul hong, hei kik ding, lah hi nawn lo a, khai ci man pha vawh pa ei te hon pa, van, nuai aw e, sian sin thu siang tho sul, bang zui-un, tun na lung sim hong ki khel in a hun om lai, e.

(b) E, A pal ma sa sing cin pal te pal den lo a, khua hun, te zui-in, hong pal sil sial hi a, a man pha pen sian sin thu pha nau bang sang ni, ih, sian sung-ah, van lau kha siang te hong, leng ding a, vang let na tawh zo gam hong pal ding hi, e.

381. (a) Ngai, ngai dih aw ngaih, ngai dih aw ngaih ka tong hong dawng, aw, tang khua khal ding huhi khi'n sem e ngaih ih gam lei hong, khual ve-aw, lung lai hual siam aw ngaih no, na vang mu bang ngai-ing e, nang kong sial ciang lak mai luan, khi-in zel, e.

(b) E, Tai khua val ding, gil a bawh-al hong khuang e ngaih, pian na tual zo lei nun nuam gam dawh nem-ah khawl khawm ve ni, lai lun aw, nang a ding a khai ci vawh pa hong pai zo hi, hot khiat, sa, mi siang tho te'n, van a ih pa deih na, bang zui un.

382. (a) Aw, Kham, tui gam lei, ei ma hon pa tong lel na, mi za tang bang dam na ding, Siangsawn-ah li bang cing e, kham tui mi za'n hong zuan aw.

(b) E, A hoih na te-ei a ding, hon pa duang-ah ki ba'ng e, von deih aw va bang pil-in, vang lian ci peuh kai tui bang zawl tam ta e.

383. * It na, lung sit lo, sul leh, kik ve-aw.

(a) Kei, duang hong zen, ka lai zom, sa'n nem, koi-ah hei, na tong, na duang, na luan zia, tuang lam, pel lo-in, sian ang, hong zuan aw, ei, ma hon pa, lung, ngilh lo-in, sian min phat, hon pa min phat lai nuam, ka lai zom, aw, sul hong hei aw, siang, sung en aw, the bang hawm, na lai-ah.

* It na, lung sit lo, sul leh, kik ve-aw.

(b) Mim leh sawm tang ih lawh na, ei phung dal gua-ih hah kul, it na, tun nu in, it na, pak sil tawi, it na, luan khi tawh, it na, le'n kung pan, hong ngak, ngeu ngeu e.

* It na, lung sit lo, sul leh, kik ve-aw.

384. (a) Aw, Van, kuam a leng, al, si nel kai, kei hong nem aw maw, dam dial a hei a tui luang, luan ngei, in luang aw, ken hong it, mah hi veng, hong ngai, mah hi veng, gim si a dang zo, zam, no-aw.

(b) Gim si a dang zo, zam, no-aw, phung gua hah lo gam gua hah, lawm diam, sian phung puh lim nem, dil dial e, ken hong it, mah hi veng, hong ngai, mah hi veng, zo zam gim si mah, ngai si'ng maw, Siangsawn gim si mah, ngai si'ng maw.

385. (a) Aw, Sa'n nuam pai pom, phual lum sing lel, van a lel-ah, pal ding, hi ta e, gam a tul ta, mam lo na suan, tau tau, kha diai e, kai na pel-lo na kul hei na, mual nuai, a liap ma'n, sun ni vang tang ma na zawt ve-aw.

(b) E, Van nuam li tui a tui cing sung, pal, vum vung e, ciau lum suang lun, a san sing seng, pa muan phuh mung, sing, lel a pal, sing, lel a pal, vel vel cim mawh deih, ka lung tai sian na ne'n-ah mui khua veng tang e.

386. (a) Aw, Sian, ih ngaih na, tan bang kim lo, vang, ki ngaih na tan bang kim diam, sang, zing, thawh zia, thal bang khat lo, zan, ciang sol kha'n, sim lei kuam zel, a ta'n kim diam, sian lun mang, pah tang tung tuang, zang ni suah pal, lo mei bang bawm, van lai-ah kia, hau sian sin thu, mu bang ngai veng, e.

(b) E, Tun huai, siam leng, zua huai siam leng, sian tel dawn meng, a hul sam diam, koi mun koi, kuam, hei lai nam aw, sen ngaih, gim si, vang ngaih pal-in, hong sam hong sam, sian lun mang, pah tang tung tuan, zang ni suah pal, lo mei bang bawm, van lai-ah kia, hau sian sin thu, mu bang ngai veng, aw.

387. (a) Aw, Neu sen, kholh pih, ngaih luat, na-e, si'ng ta, nem lo, lung zuan, kei zuan na e, zua pa, awi loh, sin thu zai la thel nah, tun awi, loh a, ngaih, na zem khialh ei khen na-aw e.

(b) Mel muh kik ding sian, in siam hen, kei ka thum, na, mel muh kik ciang ut loh sum tual ei than na-aw e, lung zuan man in zan ciang al si mal, bang sial ing, sun kim van nuai lim sawl nuai-ah kei na nem ing e, van-ah, thu khen na, zawh na, pak sil, kei duang, ah hong zam, ngaih aw ka kiang-ah hong pal kik ve-aw.

388. (a) Van, sin nuai a mi za ta-aw, sian tong nau bang na sang aw, gual dang paai dang na pom zong, ih nun na sian zua pa hi e, lung ngai un aw, zo tui aw, si'ng dang le'n puan kawm lo aw, om lai vei lawh liang sang-in, sian von deih, pak bang tawi khawm in, ni cin sian min phat ve ni.

(b) Tun, lung ngai un aw, zo tui aw, ei khan pian tum dang ding a, na, tak sa-aw, sawl bang hei siam ve aw, pian na ih zua pa'n, na nun na tual niam mah zong, kei lo nun, na dang om lo, sian in, sin thu hong lel te, nau bang, sa'n siam ni ngaih aw.

389. (a) Aw Gam lei, bang ding lang lam vung thei lo, ih tun ih zua awi, bang zawt lo, ih sum tual ah nun eng no, mu thei lo, zo tui za tam e, sau mang a piang sian sin thu sul bang zui lo, tun sung pian pih lai zom za tam te, zin awi do lal-ah pang ta uh e.

(b) E, Hong hei hong khawl ta dih aw, van a-al si beng ah bat khawm ve ni e, sim lei thang van tang sap om lo e, ih zai tha leh tu bang ciin na sin lai kul thuk tawh, a sem a bawl mi te-in, sawn leh von khan duang-ah ki pel thei lo e, vang lian sian mang tong dam ciam, nun nop thu pha sawl bang ba'ng, phuh bang kho hi e.

390. (a) Aw, Gam lei om, lai lung lelh, tual-ah khia mawh lung ngai leng, nam zui sian, tong sang tung, tawn a sin, thu hong luang, hei sa pal, bah beng a bat duang-ah ba'ng mawh zo tui za tam e, sum tual lam gui lak mai zak, pian gam lei pan siang mawng bang, pe'm te aw, sian ang, tuang lam sa bang pial hi e.

(b) E, Lung gim na-a bei, sian mang ang-ah hong zal aw, a mang thang lau kha, aw hong khawl hong khawl, zin ang pan sian ang, hong zuan kik, aw, pu pa gam zang dawh nem tung ah, gam mawng min lun va za'n bawm ta e, lung sial bei na hong sam hong sam zo ta aw, sin lai kul thuk lung lai tak tawh sian ang sung khuai bang tum te, ih mawh na te mel cik nawn lo tui bang siang sak e.

391. (a) Aw, Lam bang kheng sa hun bei te, pam maih lung na sial ma-in, a hun om lai gel siam-aw, ei a ding in, siang tho tuang lam pi om zo, sin lai gel siam-aw, hin lo om na tuang lam zui ve-aw.

(b) Pian gam lei a sian sin thu lo buang, kawid ding pian dang mel hoih om lo e, sin thu siang pen Siangsawn pak hoih in zem e, a mel hoih dan, gual tawh kim lo ka'n sang e, ka luah ka khawl na-aw mel hoih e.

392. (a) Aw, Van, nuai, mi, aw, sian gim nam na hong hei aw, gil bawh-al khuan na zak leh, ih zuih ih san ding, thu pha, nak in lung ngai aw, sawn leh, von-ah, nun nop sa'n na ka paai sian mang bek, hi e.

(b) E, Ni pi suak, kha pi suak bang lung lai vak e ih paai sian sung aw, na hun om lai sang ve-aw, mai lam piang ding mel thei lo, tu mah mah in sang aw, sian sin thu sang in zui ni, nam dang a sa'ng gui cing zaw, nun nop dawng ki hong ding aw zo gam, aw.

393. (a) Aw, Mual ii hem a huhi khi la'ng aw khawl ta-aw, tun sung khat hi hang, tuang lam sing hei sa kai na, lam bang a pial za tam e, zin leng mang in hen kol khau bang khih zo e, khua tuah aw, kha kiak na ding pheih phung phel gua pek in zong, tul kung na zuan e.

(b) E, Sian mang tuang lam nih in ka, pian pih zo tui khua ngai vua, nam zu tun in von lia kawi ding sang bang a vai e, sun ni vang lian a pat a ban in, va dong e, tem bang a deih sing dang mu lo e, lo bang a hial von lia kawi ding a, nam zu no hi e.

(c) E, Sih sial bang hong zuan dihi vua, u leh ka nau ei a ding hi e, leng van pan va ham zo e, ih tun tawi ni-ih zua tawi ni aw gam lei, a va tong awi sul bang zui ciat leng, kil bang khang ding mual sing bang sang ding, ih lau kha no lung muang in, sian mang siang-ah a tawn tung, pal za nam cin Siangsawn sian gam nem dil dial, khuam bang luah ding tong hong ciam hi e.

41. PASIAN IN GAM LEH MINAM ZUI AA, KAMSAANG (HONPA) HONGPIAKNA, LATE

394. (a) Zo tui mi za, pu pa kul tui, mim bang piang, tun sung khat lai, gui ki zom, ih phung nam cin, ze dam gi bang, ki khen a, ih tong suah luan, a dang zong, sian sin thu a, zo tui ta ki hei, ih bul en leng, kul tui suan zo, tui ta hi lai e.

(b) Sim lei mi za, gam nam cin gi, tuam tek-ah, sian in na khen a, pian na gam lei, mun zil in, a biak sian

min lawh, na, Sen leh Japan, a ding in, Confucius leh Shinto, a hi a, Judah te leh, India te a ding in, Jehovah leh Hindu, hi na lai, kawl te vang lian, a biak leh, Mosolman te, a ding in zong, Buddha leh Allah, vang lian a biak na, ei zo tui ta, a ding-in, ih biak sian mang, ka pa Pasian, aw ih ci a, ei gam lei lo, sian sin thu lawh, ciang bang kawm ding, sian in awi diam aw.

395. (a) Aw, Van nuai, tong dot, thang van sang bel-ah, sian a sin thu pha, mun leh gam ciat-ah, vang lian sian min a lawh na, Judah ta ding Judaism, India ta ding Hindu, Shwe Myanmar Shwe Myanmar ta ding, Gautama Buddha, lung deih gia bang zun siam a, gam lei-ah, min lun e.

(b) E, Sian aw na sin thu, hon pa tong lel na, sim lei tung, van sin nuai, mi za dawng kong hong ding-in, Siangsawn tong sang lai tual hong leng e, na gam nuam, lau kha lung muan na ding-in, van thu pha, tui, bang sian na, ci bang siang tho tel, tuam, zo tui vang khua-aw.

396. (a) Aw, Mun leh gam zil in, tong sang, khat kim sin thu a khun sa, gual bawl in hei ta kei leng, sian teel tuam ei zo, gam, sian deih mi siang pian na ding, ei, zo gam kham vang khua.

(b) E, Gual sin, thu a lam te-aw, pian na gam, zang, sul hei kik dih aw, ei mau zo tong luan tawh laai, ni, sian min phat khawm diam diam, te ban zal a tawi, sian piak sin thu'n ei mau hong, sung, ding hi muang zaw'ng e.

397. (a) Nun na kung pi, vang lian sian mang in, ei pian tawh lawm kul sak e, tong sang pi pa tung tawn, tu bang ci'n ding sin, thu hong khun tuam e.

(b) E, Lung, ngai ngai leng, ni leh kha leh al si ki dang e, gua leh sing zong ki dang e, dam tui lim nga'n lam khawm ni, a mun a gam zui-in, sian in, nun na-a pia e.

42. MIDANGTE HONG NOPNEHNA LATE

398. (a) Zing zin sing phung, puan bang kawm te'n, tong hong lel ciang, na biak sian mang, Sattan ci'n na lel, zo gam Laipian, sian tong sang pa'n, zin leng nam cih, tual ah khiat sa, koi pan Sattan, zing hong zin hiam aw.

(b) Lel sawn a luai, mi za tam te'n, lau kha siang nuam, na tun na ding, na piang thak nai maw ci se, gam lei sian min, lawh nun nuam no, Siangsawn ka tuan leh, hen kol tual khia, piang thak zo tang e.

399. (a) Sian sin thu, a, Bochoh Aungsan ih pa Laipian, sin thu pha, hual khau bang ki hek, zo tui u leh nau, phung pi lun mang, siah tang kai, a, a mi teng khawi, a ki nei, nuai zin lung lelh, ih pa Laipian, zua Hau in, nuai le'n tual-ah khia, ei a ding, sian, dawng ki hong ta e.

(b) En aw sen, gual, ngaih no teng, awh khi dum puan lai san zem no duang-ah ba'ng zong in, zin leng dawh ai, a ba'ng tuan lo, va bang tuan na, pah tang cial suan, en aw lawm, tuan a pu pa'n, tom khuang

be'ng a, sang leh lal mang, a lap na, lam dal kaw
 ciang zam luang le'n sial ki a sai, na, zin leng dawh ai,
 a ba'ng tuan lo, om lai vei lawh, na ding hi lo e.

400. (a) Sen a ngaih no, pham nua lau kha, ngaih khua
 tuah aw, gual ze dam luan, a kul thuk ven, tuang tun
 mun pan, Siangsung nun nuam, hawm ta'n ding a,
 khang gawl leh kawm, pal a kal-ah, na lau kha vai,
 bang th'am ding ci e.

(b) Ta zen lai sawn, lep siam sin thu, lel kei ve ni,
 thai leh kiang von, mom no leh, ih sawn ngaih no
 teng, pal bang ki nang, pat bang ki sai, na ding in,
 nam tem hiam tawi-in, lai tual kong leng, e a ci, cian
 na tel nam, Gentle lai zom aw.

401. (a) Aw, Al bang mang mawh dai a po, lia nu'n lai
 hong nat lawh veng, se gul bang li ding hi leng, kum
 sawt, lia nu ka tai lo.

(b) E, Ka pal lai na kuaih nop man, na ze dam duang-
 ah nong ba'ng, va pai-in siang va zong in, mang aw,
 na pal tual-ah kia.

402. (a) Thang, van sang-ah, tung sun ni tang e, le'n hei
 sa pal aw, kong lawh na ding in, zua pa-in sang e-e-e,
 sim lei leh thang van kal-ah, ka lung le'n, a dang lo,
 kung tung khim khua-a zing zong, sian von tawi hi'ng
 e, ci-a, lung hi mawh in pah tang tung, gal khua a dak
 leh, luan khi aw-aw-aw, dam tui-in luang e.

(b) Sim, lei tung-ah, tai khua hong val e, sim zawng sang gah kil, bang a khan na ding, sian mang in khen e-e-e, mual dawn huih, khi hong la'ng, kek tui na gim si hi khong, ka ze dam ngian a lian lua, ka nam tem na mu, ci-a, u leh nau leh pa ta khat, mel ki muh mawh na, (kek tui mang, pa-aw, zal mang pha man aw)².

403. (a) Dawh ai siam sin, sian mang lim bel a, vang la gual siang, kawm a thang te sa'ng, zin in mim bang, a bawl mawh om lo, tuan a pu pa siam, Thang Ho Lian Do, te'ng khawi pi sei zong, gam se gul leh, tui zum phial va, tung mu van lai e.

(b) Khang lui Gal Ngam, dawh ai siam sin na, phil lei lawn leh, git va-in leng a, peh sik lawn leh, khai mu-in lam a, huih khi la'ng leh, thul guah luang, ban zal in kha'm a, pu pa dawh ai, vang la gual siang kawm, te sa'ng thang zaw e.

404. (a) Kek, tui, mang pa-aw, na ki awi, maw, si'ng kawm kal-ah e, zuang, hong tho-aw, nga bang na le'n, lai-in e, ze dam ngian nang nei bawl a, ngaih in gu bang a gui e, phung lai lui khau, bang a nok zong, sut ta leng e, cih om lo, kang tui bawl a gual aw lung ngai aw.

(b) Aw ih pu, pa, khan lai-in, gawh, za tam e, ton mung lo a thang om lo, sang, sul zui e, sang za mal neu a thang lo, ka, ta no aw, lung hi mawh, ken, sang gah len liang, ih hi zong, van lai zawl-ah, leng thei te hi hang, lung, lau kei-in, lim a lian, gam, mawng sing in ei sel ding hi. (Sel ding hi).

405. (a) Aw, Khua van nuai a kang tui von tawi te'n, pat bang hong sai-al bang dah veng, gil bawh-al in khen zo lo, zang sam gi bang khen thei lo, vang tang tei pak in hong khen zo e.

(b) E, Mel mak kang tui ze dam lian lua mang pa-aw, deih loh kei tui dawn na hiam, sin lai khuai bang hang ta lua, na nam tem tawi na kawl ciang tawi tual hong khia dih aw.

406. (a) Aw, Tong sia ki lawh na lo a pat bang ki sai na lo-in, sian hawm ka'n in sang thei diam, guh ling bang do, kang tui ta lai hong le'n leh, Siangsawn ei sin, lai aw phal si'ng e.

(b) E, Pian pih zo tui kul a piang, ka lai zom, Siangsawn ta sin, lai hong kuai a, duang tham lai nat na, van mi siang tho, ih lau kha-aw phal si'ng e.

407. * Na sa'n lawm pa Dim aw e, sih na kul sin nam zo hi, kei tawh gam gul bang ki viai, ta ni e.

(a) Ka-u, Lul Thang, ka-u Lul Thang e koi-ah, sin lai kaw i a ling bang do, te, a, ki mang lo, ze dam ngian a, hong bawl vang, khua gual aw e na ngai-un, ka, hoih na leh, ka lawm na te kong phal lo e.

* Aw, lung hi mawh kei-in.

(b) Van, pi ki hong, lei leh van khua pi ki hong a dawng, te, buai na om nawn lo, tua, van gam nuam, nun na, sin lai lung tawl dam na hi, sai lian e, Lul Thang hi'ng, na za nam aw Dim aw e.

408. (a) Aw, Sih mu a va lam zel zong ka buai nawn lo, thang van mau thul guah luang zong ka buai nawn lo, ei lim sung ding vang lian bel, sian zua pa'n, a vang lim hong sun zo e-e.

(b) E, Sian lim sun sa lim nuai-ah, sian phung lim bel va bang lam, ban zal ziat pan ki kawi-in, nop na tak tawh va bang lam, hong neh kha ken zin aw e, sian mang za leng khuai bang hang, kei hong kem hi e.

409. (a) Aw, Bawh-al, tun nu, lung sial, za tam a lum lum e, ka von tawi teng, sih mu-in, koi-ah a le'n pih hiam aw, ci'ng, ki awi ve cia sih mu aw, ka siang sung, the bang hawm ta e.

(b) E, It na, um, tui bang na khuai, sih mu aw, lai zom teng, gi bang, ki khen ta, nang deih bang a sian a hei, ding a maw, vang lian kum pi pa, sian zua pa, deih na bek, tawh, ei-ih hei, ding hi zaw, cian na tel nam aw.

410. (a) Zo tui mi za, lim bang ih belh, ih pian sian sin thu, an bang it na ding, lung lai hual siam min lun sian mang in, lung deih von tawi ci a teel, tong dam a luan a, pian na gam lei pan, tuang nua sia hi e.

(b) Lai lung hual vua, မုဒ္ဒဝါဒ ငြိမ်းနာ က္ခါး bang sut leng e, sian mang von tawi, za tam e, lawm, tong kaih zawl siam, Zawtah von tawi in Buddha tong dam, na sang a, pian na gam lei mel ma e, tuang nua sia hi e.

411. (a) Min lawh loh sian, ang zal mawh na'ng, dam tui vung lai, mim bang bual lo, lam bang khialh na, muan tui bang sian, mawh na ding liang, sian mang von tawi, na ci liang zong, nun khum lo kil, bang khang ei maw, duang khaih cing sa'n, leng van pan tual, a hong kum hiam aw.

(b) Duang khaih cing sa'n, le'n tual hong kum, nuam na lai-ah, thei sen lai tan, Zawtah von tawi, tun nu Mazih, nun khum a kil, bang a khang, a ma pian ngei, sum bang a nial man, pham na ding tul, hiang ka lai-ah, lam dal bang ki khai, pham lo tun tawh, sa bang tai, (Srinlager vang khua-ah e, sim lei kul zuan e)².

412. (a) Ih pa Laipian, om lai vei sial, bang lian lua a, pham ta ning ci'n, kawl ciang va tawi, sian in deih ci, bang a teel, a sin thu pha, pheh tang bang phah ding, tong sang pa duang, muan lei suak ding, gam khi sa tawh, deih ci bang kheh a, sang pal lo-in, tun siang zong sak e.

(b) Min thang le'n mual, Calvary ah, lep siam tul ta, pham na ding ban, zal kham pan, ning bang dawn ding, sik tui hai tawh, lam bang hong ki, pelh sak aw sian, ci-in mim bang, a thum ciang, pham lo gam khi, sa bang tai, vom tui gam lei, sih sial bang zuan e.

413. (a) Hai zu zawn pih, ka lawm it te'n, tong hong lel ven, Holy Bible, nang na sang nai maw, tun sung mim bang, ih pian lim lim in, mawh na si bang, a san sa hi, Calvary mual, ah hong ki khai, Yashuah min tawh, dam tui kul-ah, Baptaiz aw ci e.

(b) Tuan a pu pa, a khan lai-in, thah leh mat tawh, tong ki ciam, sin thu kai bang, ki zawl thei lo a, sian in an bang, hong it man, sang leh lal tual, ah hong khia, zin tun nu sang, bang hong nawh sak a, pham nua lau kha, a ding zong, Siangsawn dam tui-in, ei ma tual sung, zo tui Baptaiz, Laipian pa hi e.

414. (a) Aw lawm, Tul sing ih hi ta zong in, lam teh in po, nuam khang e, lawm aw, kum ki vei lo, thang van tei, pi, suak ding a, lai nat lawh ngel ding, ma taw lawm, aw.

(b) En, Dih aw lawm, Calvary mual-ah, a mawh bang zah a khial bang zah mawh na nei, bang zah, a lai-in e, zo tui ta hen kol, khai khem, awi nang e, a ma mawh na hang in, tul kung-ah khai e.

415. * Mi pa khat in.

(a) (*Pasal*, Kei mah, Kei mah), (*Numei*, Kha siang tho, Kha siang tho) lo in, kua mah, pa kiang tung lo ding a ci, na sang khial kha diai, a ma pian ma, BC kum 400, Egypt gam-ah, Isreal mi pawl, a mang thang tu te, a zong ding, kang tui do lal, ih nawh lah Kharih, zo tui leng van, a kai pih ding in, a mah kha siang tho, kua in sawl hiam aw.

* Kam sang khat in.

(b) (*Pasal*, Lung hi, mawh kei-un), (*Numei*, No te, a ding) thang van, dawng ka hong a ci, a ma khan lai, zo tui vang khua, zin hen kol bulh, a it huai mi te, Siangsawn gam nuam, tuang a tun na ding, ning zu-ai sa, a-ih biak, kum giat tong ciam, nuai zin tual-ah khia, sian mang sawl mi pa, lawm aw na sang aw.

416. (a) Sing phung le'n puan, bang ih kawm na liang, tong dam khing an, bang ih kum mawh na, a mual ki tawi, Calvary lian leh, a tui luang suk, Jawdan piau ne'n-ah, tut vum kholh mim, bang ih gal bual bual, se, ih kholh mun lah, zo nun pel lo a, na lua e ngaih, duang tham lai zen e.

(b) Gel thei leng, maw, mim bang pian sa, bang ih tat na nuam, e, a tui luang suk, mei tei gun dung leh, le'n mual ki tawi, tha'ng mual kai ne'n-ah, sian von tawi-in, tang bang dam sawl, bang ih hei nun nuam, pan, pham leng lau kha, sian ang pel lo dia, sa'n nem aw lai, lung na phawng sak aw.

43. NAMDANG BIAKNA THUZUITE, HONG NOPNEH NA HANGAA, KIPHUAK LATE

417. (a) Zaw tah von tawi, tun nu Marih sung a piang, sim lei gual tung te lak-ah (Pa ka hi, ta pa ka hi, kha siang tho hi'ng) ci-in Jesus tong a lel, nau bang sang kei ni, lai lung mawl kei ni, sian tong nau bang, cik in sang hiam aw.

(b) Sian sin thu, ci'n, Buddha siam bang va sin a, sian tong sa'n na cih om lo, thang van dawng kong hong lo na pi a, (Kei lo-in, nang in pa kiang na tung kei ding) ci-in, Jesus a ciam zong, gua bang hah kei ni, hawm in ta'n kei ni, ei a ding in, Laipian pa hi e.

418. (a) Ih pa Laipian, sian in tong ciam a khap sa, kang tui kek ta'n bat phu th'am na bang in hong bawl a, pian pih zo tui lai zom aw, (To pa Jesus kha siang tho, ei te hong it gum pa hi) ci-in paai bang na pom zong, zo tung sian mang lung a tai sam diam, tak in lai lung, ih muang ngam diam aw.

(b) Laipian sian, mang, van tung kum pi vang lian bel, sim lei nam cih mi za ta bawl a, sian mang tong sang te lak-ah, (Jesus sim loh a dang om lo, Jesus bek lam pi hi) ci-in tong na ciam zong a, a mi za tam te lak-ah, vom leh kang tui ta lak-ah, ci bang teel a Laipian pa, vang lian bel hi e.

419. (a) Mi a pian, cil, sian in mim bang a bawl cil, 9080 kum hong cing zo a, (Adam pian cil, Laisiangtho sung) 5985, kum cin tu bang cing ciat a, Adam pian, cil, khua sawt nai lo e.

(b) Ih pian kum, sawt, tuan a khang ma sa te'n zong, va bang pil siam sil a bawl, kum 7000 cing zo a, (Adam ih pu, Eva ih pi) ci-a, min na lawh, luai ciang nau, bang, sa'n theih om lo e.

420. (a) Sim lei a, piang, sang nam cin leh tul sing zong, a mi gen loh lim nga sa te'n zong, sim lei kuam bang luah tuam om lo a, (Mi hing te, sih na thu-in, Adam leh Eva mawh na ih thuak, na hi) na cih tuam, sian gam nuam pan kei ka piang, thang van mi ci siang tho a, mawh na phu, bang, ka th'am sam diam aw.

(b) Sian gam nuam, kei a ding, Jesus kei a ding sam lo, siang tho, kei ka pian cil thang van pan, tun sung-ah khau bang hong ba'ng suk a, (Mi khem peuh, mawh nei sa hi, Jesus in si san luang in hong tan, khia hi) ci kei ni, bat lei ba'ng lo hi leh pawh, sim lei kuam, bang, luah ta ding hi e.

44. ZIN TUN, ZIN DAWNNA LATE

421. (a) A mi nam cih, lam bang pak ding, mel ka muh loh, Laipian ih pa'n, lung lai ta sian, tong dam hong sang, nong sial lo zong, nun nuam vang khua, tuang hong tung ung e, lo suan tang bang, ih dam kim nam aw.

(b) Mel muh ma bang, kong pat na hi, a ni sim sun, sawm dong khawl ni, kholh kha sim zan, sawm dong khawl ni e, lung cim luai nau, bang ki vei, bang ki-awi ni e.

422. (a) Hawm siam Laipian, a min thang lawm lawm, a ni zan kal, tam liang a, zang tui vang khua, siang lam bang nong zon, ka duang ai sa, in ki zek thei leh, ai sa kuang tawh, sung tui hong dim, nuam nang e ngaih aw.

(b) Sian sin thu a, lam tang bang ki kai, lau kha sian sung, ngaih man a, phal bi zing dai kai, lim ki sung nuai-ah, bawh-al tui ta, liang nong bang nam aw.

423. (a) Zing ih zin ciang, si'ng vang khua-ah, sung gil kial leh, pheiphung niang, lun mang zing zin, te bang a, tong dam nem ning, khum no tawh, tuang tung na hiam, khawl dih aw ci e.

(b) Tong dam nem tawh, gual kong ho lah zong, lia leh tang pheih, phung ki khai diam diam, zai la sak tong, dam ki sang diam diam, na lel sian sin, thu pha tawh, zang tui vang khua, sang gah tang lo, bang hong phong ve-aw.

424. (a) Aw, A tui luang, e, mei tei gun dung ah, va bang pil te'n, mim bang pian na, a suk in dam tui a luang, e, zo lei le'n mual ki tawi aw, thang ne'n huih khi siang no tawh, sian tong kum a, diam diam e zai la-awi e.

(b) Ei zong, huih ki dam sem, zo lei gual aw, mu bang ngai hang e, ei zong, gam hui va leh, leng the no tawh, khuan siam leng e, luang ton nuam hang e, sian tong gen loh, zo lei ngaih teng, mel mu nuam hang e, zo tui aw, e, tang bang ih dam, kim hiam aw ci'ng e.

425. (a) Tang, bang kholh na, vang, khua khat lo, mel, muh loh zong, a kum luang sawt e, zo le'n thal bang, khat a lai zom, suan mawng nel lim, liap a khawl mual, Dimtui vang khua-ih suak kim hiam leh, tang bang ih dam, kim hiam ci'ng, e.

(b) Aw-aw, Tang bang ih dam kim hiam aw, Dimtui vang khua-aw, gua bang ih hing kim hiam aw, thal bang khat a, ka sian lai zom teng aw e-e-e, mel ki muh ma lel ding za tam e, lai zom, mel mu leng lah, bei tah e lel ding zo tui.

426. (a) Aw, Huih khi hong la'ng, hiau hiau e-e-e, hei sa gim si, hong la'ng diai diai e, ho lung kup pih, ngaih tuah vang, khua-aw, mel hoih sil sial, zo tui, vang khua-aw.

(b) E, Le'n mual za tam, ki hal lai pan, mel muh tang bang, dam na'n, a lawm, e, duang hul na zong, bei ta e, sin lai tak sa, ho ki tuak in, sian awi zai la, awi khawm, diam diam ve ni e.

427. (a) Aw, Kei zuan, hong nem ding, leh zai tha, hong tawi ding a, nang nong leng maw, na vang, mu bang, ka ngaih man, ngaih tawh, tuah ding, ka ngaih man, a hing sil sial, ngaih gim si hang, zuang tho, hi tang e.

(b) E, Lei bang, kong loh, cing lo ding, sian leh, zo tang phung, na ngaih man, nang, nong leng a, thul guah luang, tang ni sa, lim liap nuam in kong, sung zo kei, zong, kei kiang pan, hong le'n san, nawn lo aw, lai lun.

428. (a) Aw, Kum ki vei sol kha hong dang ta e, sian sin thu tawh mel ki muh ding, hai bang ka ngak ngak, tu ni'n, sian siam lung tup tui bang tung ta, mel muh tang bang ka dam tuam e, pheih phung suan, zai tha nong nem zong, sian in lum bang sung hen la, tual niam vang khua, pak bang hong, tawi ve-aw.

(b) E, Tang bang dam kim mah ih hi hiam, ban zal ziat suan ki le'n ding zong, ka ban zal aw gia bang hawm thaw'ng vang ngaih no teng, sian sung the bang hawm na lai sawn, sian siam tang bang dam peuh leng ci'ng, nua ciang lung deih li bang cin na, sian hawm sun ni, hai bang ngak, leng ci'ng e.

429. (a) Lim belh phungpi, ka siang nong tun kal, hai bang hong ngak, lah mai veng, ka mai mit-aw liang.

(b) Zan khua na hah, ni a tam ding hi, sian sung zing vai, na hawm na, kei a ding, nun nop na hi e.

430. (a) Zang ni suah in, ka pah tang lel-ah, tul ta nah neu aw, lai kiat ding, ka phal lo lai e.

(b) Ka phal lo lai, na hawm gel cing hen, Dimtui khua tual aw, hong lum aw, vang khua hong lum aw.

431. (a) Aw, Sian in sin lai a zek, phung pi sin thu hawm siam, kum cin lai sang, Dimtui vang khua-ah, a ni tuang hong tung ta e, gui khat khawl khawm, nga bang le'n pih, Siangsawn ta te ih dam kim nam, nun nop nam ki dim na sian sung-ah, zo tui zo tui, lau kha lau kha, pal lun kim hen, aw.

(b) E, Sian aw ma kong nawh nawh, hun leh ni a, na min phat in khawl khawm ung e, sin thu zek na, ham bang huai ding lung muang ung sian, na sin thu aw, sut leh sak awi na te, mi za sin lai tang bang phong zo, hong tawi aw sian, hong awi aw sian, gam lei phong hen, aw.

45. MANGPHA KHAKNALATE

432. (a) Tung sun ni zong, hong tum diai diai a, no tawh gi bang, khen ding zong, huih khi mal neu, hong la'ng hiau hiau e.

(b) Sin thu gel te'n, tong dam lel sa, lam bang pel thei lo, tung sun ni zong, tum ding a, lia gual tang gual, ngaih te tawh, gi bang khen liang ding, kum sawt lai lung, nem ding aw, nem den ding aw e.

433. (a) Tom kal nun nop, a ih khawl buang, kholh cim lo sian, in hong siam hen, khen na ding sun, ni a tum zong, khim zin tung sol, kha zong tang lai e.

(b) Ih tung sol kha, ih lawh ban-ah, bawh-al khuan ciam, zan khua sawt in, no tawh tut vum, khawl hi peuh leng, thang van al si, nel zong kai lai e.

434. (a) A mi ki khen, ih hi zong in, sian tawh gi bang, ki khen kei ni, sim lei tual-ah, ih hei lai teng, hawm siam Laipian, sin thu a, a ni siang tho, kum cin sian min, lawh na pel lo aw.

(b) Al bang dah na, tuang nua sia a, et lawm sau mang, lam ih zot ciang, tong sang pa duang, mel ih muh ciang, nun nop lam bang, ih zo na-aw, ih lel gui cing, zaw ding zo zam aw.

435. (a) Ma taw ho nuam, mu bang ngaih no teng, sian sin thu a, ih khawl khop, lung lai ka sial, a ni cing ta e.

(b) Ih ho lim lai, gi bang khen kuan, ka duang diah duai, tu bang huang sem sem, guai aw leng bang, khuan zuan lawh tang e.

436. (a) Sin thu khau bang, gui cing ih sut, tong dam kup ma, bang ki nga, sau siang dai dam, ding aw zuang nang e.

(b) No lah pai ding, gi bang khen nua ciang, gam khu va zuang, lim sawl bel bang in, sau lim dai dam, zawt zawt ve vang e.

437. (a) Ih tung sun ni, kai kuan lim ki sung, ngaih tawh khawl, khawm, ngaih tawh khawl khawm, cim tang e cih, om lo lawm aw e.

(b) En aw ngaih no, ih tung sun, ni, ih tung sun ni, mual in sung ta lawm, cim tang e cih, om lo lawm aw e.

438. (a) Ei teng li-i liai, phui gua kai gawm, zang sam gi bang, khen zong leng, ngil kei ning e, ngil kei ning aw e.

(b) Ngil kei ning e, ngil kei ning aw, khang a huan, tu, khang a huan tu, ciin bang in, ciing ning e maw, ciing ning ngaih aw e.

439. (a) Lim ka belh tuang, hong tung e kawl, va bang lam vang e, lia leh tang tem, bang ki tawi ve vua, pham sa zuang tho, mel ki mu, ding bang liang ei maw lun mang, sin lai-ang nang e, sian sin thu tang, bang hong khan, lam bang pak ung maw, sian sung khang zing, vai nong hawm, siam cia lun mang aw.

(b) Ngai tui vang khua, khang sawn teng in, tul mawh na min, lawh na ding in, sim sing bang gil, hong phuh sak aw leh, mel muh cim lo, khen ta ding a, zal mang pha sawl, bang ki paih ni e, dai te'ng phui gua, phung

suan me'ng leh, al si nel kai, na man ta-aw leh, ning nek huang gawl, bang ih kim na ding, sian sung khang zing, vai a hawm, te lah siam sa'ng e.

440. (a) Aw, Khawl khawm, leng khawm ding, a ni pal lua hun pal lua, ut loh, deih loh pi'n, zang ni hong tum diai diai e, luan khi, kiat ding, ka ngam lo, sin lai, hong kuai, na lua e, zal mang pha, khak ding, na lua e.

(b) E, Ka ngaih, ci peuh in, tuang lam hong pel san ta zong, ngaih aw, nang mah tawh, khen ding lai lung gel mawng e, ka ngaih ci peuh in, a pal hong heu san ta zong, sian aw, kei a ding, a pal hoih pen hong pal aw.

(c) Luan khi, kiat ding, ka ngam lo, sin lai, hong kuai, na lua e, zal mang pha, khak ding, na lua e, zal mang pha, khak ding, na lua zong, zal mang pha, hong kha, hi tang e.

441. (a) Aw, Ih kholh lai no lung ka ngil zo diam, tong luan kai tui zawl cim lo, sin thu gel te'n sian tong a lel na, gui cing ki sut zo lo lai, gel sa a ni cing, ding hi ta, khen na ding a bang ding sun ni, nang na tum, ta hiam lawm aw e.

(b) E, Lel lel ta le'ng zing ciang sam bang khen, ta ding a, lung sim vang gawm vang ngaih no, ki-am ve ni e, kum ki vei leh lia zong gual phung kawm thei a, tang zong gual pal lo thei a, ih lel lel ding aw, sian dawh-ai tawi zang leng nang, tum ta-aw leh sun ni tum ta-aw.

442. (a) Sian sin thu, sut cing ta e lel cing ta cih om lo, sian von tawi pal lai ngaih teng aw, sin thu zai la ho lung kum nun nuam a khawl khawm si bang nui khawm lai, khen na ding a sun ni aw, bang ding len mual kai ta na hiam aw.

(b) Zing ciang thai a ih khen zong, sian aw lau kha gi bang khen lo aw, a kum cin in sian sin thu sut khawm awi khawm kim ding in, sian na vang lim hong sung aw, hei na peuh ah sian siam zo tang bang dam kim ni e.

443. (a) Tu aa heem tong ih zaak aw, tu aa heem tong ih zaak aw, huih khi dam lan kaal ah ee, zal mang hi lo, ngaih tawh khen ding', ih hiam aw gual aw, tuang nong tun ni'n, lai lung dam na veng, gi bang ki khen ding geel zo lo, kei maa sin lai' na ee ngaih aw.

(b) Deih lai- Deih lai lii bang ki cing lo hiam aw, Zo tui vang khua, paak bang hong, tawi lai lo ding maw, na zal na, mai mit lau kha'n luai den' ding ee, na nua ciang lungngai kik dih ve aw.

(c) Hong khawl- Khawl ding awi ding, gel zo lo aa, pai ding na hih leh sin lai neem aa, sawl bang vul te zal na pan, tang lo bang phong kim in aw sian aw, siang lam zuan ding vang ngaih no teng aw zang mang pha man ni ee.

444. (a) Aw, sian sin thu, ih lel gui cing ngei lo ding, sim lei al bang a man ma, teng in e, ih lel ban sam, lai hi na cih leh, lai zom aw, tong kum khawm lai, ve ni e ih sian sin thu e.

(b) (Gi bang khen, tak pi ding, ih hih leh), zo tui lai zom aw, e, zan ciang zal mang pha, man ni e, khim zin zal mang pha, tung ah al si-a nel kai, man ni e lai, zom aw e.

** **** **

PAAINALA-I

1. Lung ka gim na Sian in hong phel aa, thang van hin' tui hong luan aa.
2. Sian dawh aii taang bang pha ee, pham ding thel bang hong phongh aw.
3. Lung ih tup bel Sian maang aw, sim lei tuu bang suan ve aw.
4. Khan' kum sawt aa tuan gen ding, pham mawh hin' tui hong luan aw.
5. Pham mawh hin' tui hong luan aw Sian aw, gua bang hin' na ding hi ee.
6. Lung ih kham na kua'n hong phel, tung aa Sian maang ahi ee.
7. Tung aa maang lian Sian maang aw, cik mah hun aa khia lo ding.
8. Ih nuai om laai a laan leh , tung aa Sian maang ih ko' ding.
9. Tung aa Sian maang tong ko' in, von tawi ham bang huai hen aw.
10. Sian maang liim ah ka khawl ee, zin hong el lo bei tah ee.
11. Hong saai zin leeng za tam ee, Sian in ham bang huai ve aw.
12. Awi in Sian mang ka ko' aa, zin leeng pal bang nang hi ee.
13. A nuam bel in kua' siang nuam, Sian maang mun mah nuam bel ee.
14. Sian sin thu taang bang pha ee, hin loo dam loo tawi hi ee.
15. Hin loo dam loo na tawi thang, paai tem bang kuah nuam ingh ee.

PAINALA-II

1. Lung ih kham na tual ah khia'ng, Sian maang lam mah a nuam ee.
2. Sian maang lam mah a nuam ee, Sian in hin loo tui luan ee.
3. Lung ih gim na a bei aa, Sian maang aang ah ka zaal ee.
4. Sian maang aang ah ka zaal aa, lung ka muan' na tam sa'ng ee.
5. Lung ka muan' na a om aa, Siang sawn dam tui kadawn ee.
6. Za lun Sian maang na dawh aii, nii pi nii khuang thu hi ee.
7. Nii pi nii khuang na tawi thang, leen puan bang kawm nuam ingh ee.
8. Nii pi nii khuang na dawh aii, pham mawh hin tui hong luan aw.
9. Thang van hin loo na tawi thang, pham mawh dam tui hong luan aw.
10. Vaan nuai tong dot Sian maang aw, lung aa ka ngaih bel hi ee.
11. Om laai lung lelh tual khiat na, tung aa Sian maang ahi ee.
12. Lung aa ngaai lo a om leh, lung aa muan' na om lo ee.
13. Lung ka muan' dang a om lo, tung aa Sian maang muang ingh ee.
14. Pham ding ci aa thel bang hong phongh, tung aa Sian maang ahi ee.
15. Lung ka ngaih bel Sian maang in, paak pa bang hong tawi tah ee.
16. Lung ka ngaih bel Sian maang aw, khan' kum sawt aa khia lo ding.
17. Sian leh Nii Khaa Vaan leh Lei, a om laai in tawp lo ding.
18. Sian maang tuang lam nih in ka, a pha lam zaw zui leeng ee.
19. A pha lam zaw zui thei leng, hin loo om na meel mu leeng.

PAAINALA-III

1. Sian tong dam taang bang pha ee, sim lei thang van a zeel ee.
2. Sian hawm siam neem dil dial ee, khua vaan nuai aang ah sia ee.
3. Sim lei nam cih a pian' na, tung aa Sian maang a hi ee.
4. A min lian bel Sian maang lian, sim lei mi za' a pian' na.
5. Sian dawh aii taang bang pha ee, hin loo dam loo tawi hi ee.
6. Taang bang dam na kua' bawl hiam, tung aa Sian maang ahi ee.
7. Sian aw ee, thang vaan na zilh za' tung pan, von tawi ham bang na huai na.
8. Sian maang na hawm a siam aa, vaan nuai nam cih na khual na.
9. Vaan nuai nam cih na khual na, sun nii taang sak Nang hi cia.
10. Sun nii taang sak Nang hi cia, thul guah luang sak Nang hi cia.
11. Sian maang a hawm a siam aa, sim lei thang van a dawh tamm.
12. Sim lei a dawh tamm tung pan, mi cih sa cih a pian' na.
13. Sian maang tawi thang a pha aa, hin loo dam loo tawi hi ee.
14. Vaan nuai taan sun nii aw ee, mi za' siam Sian maang aw ee.
15. Mi za' siam Sian maang aw ee, kum sawt ngilh loh ding aw ee.

SIANGSAWN LA

Siang sawn aa, tung aa, a saang sawn aa, mi siang tho te a om na aa, a pha tak aa om hi. A nuam a om tak aa om hi. Lung sial na a bei aa om hi. Nuai mi hing te a om na aa, lung sial na a tam tak aa om hi. Sian siang tho te in, lung ngaih na siam hi. A nuam tak sung ah om hi. Van leh lei a siat ma'n, tung Sian maang sin thu, lung ngaih na siam te, nop na sung ah a om hi.

THUPHA NGETNA LA

Vantung aa, nu leh Pa, Siaam ka pa Pasian. Van leh Lei, Van leh Lei a pian'na; Van leh Lei a pian' na. A pha bel, Ei, Siaam ka pa Pasian. Na min lian leh vaang liat na, muang ingh ee. Ami bawl aa sa bawl aa, tung Pasian mah a lian ee. Deih laai ci' bang a teel ma'n, hoo luang dil dial ngaai hi ee.

PASIAN PIAK LA

1. Sun nii tawh kim lun tawi ta'n ee, ka khan' siah taang bang dem ee.
Von tawi hui bang na mau lo aw, siah taang bang dem sam gi bang
khen ding hi'ng ee.
2. Sin lai tui bang ciim kiim hen aw, lung deih ci bang teel leeng ee.
Lung deih ci bang teel leeng ee, pham ding thel bang tho hen aw.
3. Tung thang van aa lun ka sin thu, Sian ka tong dam, loo mei bang
kaai zo lo ee.
Sian ka sin thu sut ning ci lengh, phung tawh khen' na ding ci ee.
4. Von tawi ci bang a tawm zong in, sin lai tui bang ciim kiim hen aw,
lung deih tuu bang suan leeng ee.
Lung deih tuu bang ka suan zong in, sim lei ci bang lai ta ding aw,
min thang siah bang niang' aw ee.
5. Sing za buang aa ka tuan' leh, ka sin thu'n sim lei thawng tah ee,
laam bang pak pah ding sa'ng ee.
Laam bang pak ding siah bang hong dem, leen kum khua veii dih
hen aw.
6. Sian sin thu leh lun ka sin thu'n, pham ding thel bang phongh sak
tangh ee, khua vaan nuai aang ah sia'ng ee.
Sian ka sin thu a saang lo teng, nam cih gi bang khen ta ding aa,
pat puan bang neem zo lo ee.
7. Sian ka sin thu gi bang neek teng, zin aang ah zaal ding hi ee.
Ka nial za in tam sa'ng ee, ka deih ci aa tawm aw ee.
8. Thang van aa zaal Sian ka aii tawi, zin in na eng thei diam aw.
Sim lei leh thang van kal ah ee, ka bawl loh mi om lo ee.
9. Sian ka sin thu a saang lo te'n, diim tui vaang khua za thum lai ah,
lun dawh tamm in ciing hen aw.
Tum bang huai kuan sim lei thang van kawm lah ding aa, Sian ka
sin thu aang lai ah ka zaal sak ee.

SII KHAKNA LA

1. Sian maang gam nuam na tun' na'rig, a nii tun' in cing tah ee.
2. Anii tun' in cing tah ee, Sian tawh paai tem bang kop aw.
3. A nuam bel in kua' siang nuam, Sian maang mun mah nuam bel ee.
4. Sian gam zaang leh zin gam zaang, kua sawn nuun gim nam hiam aw.
5. Zin gam lei tang nii saa ee, Sian mun zaang neem dil dial ee.
6. Thang vaan dawh tamm na tun' na'ng, tung aa Sian maang a hi ee.
7. Sian maang gam lung sial bei ee, a Siang sawn ah tung sak aw.

La zon ol na

No.

La nambat

La Thulu

(A)

1.	12	A gam min thang, kil bang khang ten.....
2.	20	Aw lawm, Bawh-al pau man pau.....
3.	30	A hul ngei lo dai nen sok nei pal, aw e...
4.	85	Aw ka pa, sian tong dam luan sa...
5.	97	A sing aw lim lian na ven e...
6.	159	A lam, dang sian vang hong lang ta...
7.	165	A hul mi, te a ding in...
8.	175	Aw lawm, tun sung lai zom lia leh tang...
9.	177	A tui luang suk, dam dial in luang e...
10.	191	A tui luang suk, a lam nih ka gawm mai ni e...
11.	228	A suang man pha nu sia-in...
12.	264	Aw ka san nem, nang na khawl...
13.	281	A pal lai, tung sun ni aw e hong tang...
14.	293	A lian bel, zo tui sian zua pa...
15.	306	A man pha bel Siangsawn...
16.	313	A va zong giah na ding in...
17.	338	AD kum 2000 hong cing ta...
18.	341	A mi hong pal ding...
19.	344	A va bang in mel hoih e...
20.	389	Aw gam lei, bang ding lang lam vung thei lo...
21.	401	Al bang mang mawh dai a po...
22.	414	Aw lawm, tul sing ih hi ta zong in...
23.	421	A mi nam cih lam bang pak ding...
24.	424	A tui luang e, mei tei gun dung aw...
25.	434	A mi ki khen ih hi zong in...
26.	443	Aw, sian sin thu...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>(B)</u>	<u>La Thulu</u>
27.	99	Bawh-al aw, bang ding pau na hiam...	
28.	309	Ban zal zai tha, ho tong tui tawh...	
29.	409	Bawh-al, tun nu, lung sial, za tam...	
		<u>(C)</u>	
30.	55	Cing Khup, leh Ngam Bawm...	
31.	323	Ciim nuai von tawi, za tam gual gen..	
		<u>(D)</u>	
32.	120	Din den, zin gam khim khua...	
33.	357	Deih pal, lo nuam hang e...	
34.	403	Dawh ai san siam sin...	
		<u>(E)</u>	
35.	19	En dih aw lawm, zo hei sa...	
36.	35	Ei mau zai la-awi khawm vawi...	
37.	46	Ei hon pa, vang liat na tawh...	
38.	47	Et lawm phui tong pak hoih te a pal lun e...	
39.	94	Ei zogam kuam, zin hen kol teng...	
40.	111	Ei a ding a, zua hau in sian, tong a sa'n na...	
41.	138	Ei aw hawi, tuam...	
42.	152	Ei lau kha, zal na ding...	
43.	169	Ei mau lau kha, ei mau lau kha...	
44.	197	Ei mau sian sin thu a lam...	
45.	203	En aw lawm, sing cin pal...	
46.	236	Ei mau, lum suang, ei ma pal hoih...	
47.	242	Ei, zua lo peuh, zua, aw ci leng...	
48.	246	Ei, ih sin lai se lung a mawl zong in...	
49.	289	Et lawm sa'ng e, sian ban zal a piang...	
50.	438	Ei teng li-i liai, phui gua kai gawm...	

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	(G) <u>La Thulu</u>
51.	13	Gual biak sin, thu'n, gim dang kei ni...
52.	14	Gual biak sin thu, sawl bang ban na...
53.	32	Gam, lei nah zu bang a puah ding...
54.	40	Gam a tul kuam hong khang e...
55.	58	Gual in sa kam kei...
56.	60	Gam lei khual, khawm leng e...
57.	64	Gal khua, dak leng, zo gam kuam aw...
58.	66	Gal khua dak leng, pian na zo lei...
59.	193	Gam lei aw, lung ngai aw...
60.	198	Gual aw va bang, ih lam khawm ding hi...
61.	200	Gual aw lung ngai aw, zo suan ta aw...
62.	217	Gam lei, ei ma sian sung...
63.	218	Gual biak, kang tui sian sin thu...
64.	240	Gual biak lam, bang, ki eng nawn lo...
65.	276	Gam, khi sa, dam tui dawn a pan...
66.	287	Gam lei, tong ciam a khap...
67.	327	Gam lei pal na ih ma nawh ding...
68.	390	Gam lei om, lai lung lelh...
(H)		
69.	7	Hong khang e lawm, sian mang sin thu...
70.	9	Hong don ve vua, sei no gual aw...
71.	23	Hei na kuam, teng ah...
72.	44	Hun leh ni mual a liap zong zo tui...
73.	78	Hot khiat sa mi siang to te...
74.	103	Hon pa-aw, Siangsawn pan...
75.	109	Hei sa, pal lai ni ka lawh nun nuam e...
76.	126	Ho nuam ve ni, Siangsawn von tawi teng...
77.	142	Ham bang vaih lawh a, a lung mang mi...
78.	178	Hawm thaw'ng, zo tui aw...
79.	179	Hui bang ka mau ni tam e...
80.	180	Huih khi hong lang, mual dawn hong tawn...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
81.	262	Hong sung aw, hong sung aw sian mang...
82.	282	Hong tawi aw, kei hong tawi...
83.	297	Hong ki dang ding hi zo tui aw e...
84.	300	Hong leng aw van mi siang tho...
85.	308	Hong leng aw hong leng....
86.	322	Hong lang e mel, a deih aw...
87.	373	Hun leh ni te'n a mual za tam liap ta e...
88.	413	Hai zu zawn pih, ka lawm it te'n...
89.	422	Hawm siam Laipian, a min thang lawm lawm...
90.	426	Huih khi hong la'ng, hiau hiau e...

(I)

91.	16	Ih pian gam lei, gual ze dam tawh....
92.	18	Ih pian gam lei, khaih ning bang dawn...
93.	36	Ih gam ih lei zun ni e...
94.	48	Ih lam tual, aw, ih khua zo tui ah...
95.	86	Ih pa Laipian, sian tong sa'n na, mel mak sin thu
96.	89	Ih pa Laipian, sian tong sa'n dan, gual dang sian tong...
97.	148	It na kiam ngei lo...
98.	174	It na zai la ka-awi awi aw...
99.	176	Ih phung en, leng...
100.	243	Ih zuih ding, sin thu siang tho...
101.	249	Ih pa Laipian, sian tong nau bang a sa'n cil, hau ta lun mang...
102.	250	Ih pa Laipian, sian tong nau bang a sa'n cil phung nih thum leh...
103.	268	It na mang pa, lau kha siang tho...
104.	298	Ih ki-awi leh, ki tawi ve ni e...
105.	304	Ih pa Laipian, thal bang zan lai...
106.	348	Ih pa Laipian, pham kuan mim bang thum...
107.	349	Ih pa Laipian, pham kuan tong dam lel...
108.	355	Ih sung inn ah, khan na ding...
109.	412	Ih pa Laipian, om lai vei sial...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
110.	418	Ih pa Laipian, sian in tong ciam a khap sa...
111.	437	Ih tung sun ni, kai kuan lim ki sung...
112.	441	Ih kholh lai no lung ka ngil zo diam...

(K)

113.	4	Kang tui tong sa'n, hem lam zawi kaih...
114.	5	Kiak lo tul ta, lum suang delh bang a...
115.	6	Kawl tui gam lei, zogam kuam ah...
116.	8	Kek ta zai la, khau bang sut lo vua...
117.	27	Kang tui lun mang, kil bang khan lai...
118.	37	Ka tun nem aw zua nem aw...
119.	39	Khua ka buah e khua, na ngai maw...
120.	42	Kham tui gi suang aw...
121.	45	Khun, lan khang thei, ih lawh mawh na e...
122.	52	Kham tui von, tawi, piang sawn mom no...
123.	57	Ka ne'n a mang tong awi aw...
124.	59	Kham tui von tawi, u leh nau aw...
125.	76	Kang tui ta'n e, sian tong a san...
126.	96	Kei hong it a, a mah vang lian...
127.	106	Kei ka lim belh ding...
128.	123	Kei aw mim, bang, ka pian na hi e...
129.	136	Ka lawm gual tawh, kai zak lo sing...
130.	139	Ka lau kha lung zuang va ci'ng...
131.	147	Kei lim, hong bel aw, pal lawh na tam pi...
132.	182	Khat nih thum ci-a, tak kheh kawi tawh...
133.	184	Kawi tawh vai, lo, kuan ing e...
134.	185	Khan kum, sawt in, nong, hung zo diam...
135.	190	Khua leh tui, leng van...
136.	196	Kham, tui ta-aw, khua ngai aw...
137.	201	Ka tun nem aw, zo tui a ka tun nem aw...
138.	224	Ka tong tawl e na tong tawl ven cia...
139.	231	Ka sung inn a zin tun nu...
140.	239	Kek ta in ka mang ci e...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
141.	257	Kei aw, sin lai ling gu vei khial in...
142.	312	Ka nun na lau kha puan bang nong kawm, sian...
143.	326	Kum ki khen ding, huih in thel nah hong sem, e
144.	353	Khua mual thawm e gam lei thawm...
145.	358	Ka tun vang aw e, ka zua vang aw e...
146.	366	Ka ngaih aw zo tang, bang ih dam leh...
147.	367	Kong kawi kawi nuam e, ngaih no aw...
148.	371	Khua van nuai, lian, sa bang tat na teng...
149.	374	Kei ngaih no aw, e...
150.	382	Kham, tui gam lei, ei ma hon pa tong lel na
151.	383	Kei duang hong zen, ka lai zom...
152.	404	Kek tui mang pa-aw, na ki awi, maw...
153.	405	Khua van nuai a kang tui von tawi te'n...
154.	407	Ka-u, lul thang, ka-u lul thang e koi-ah...
155.	427	Kei zuan, hong nem ding, leh...
156.	428	Kum ki vei sol kha hong dang ta e...
157.	440	Khawl khawm, leng khawm ding...

(L)

158.	68	Lung nuam na veng ci'n...
159.	69	Le'n mual, ki sung aw...
160.	77	Lawm lawm, zo tui aw lawm lawm...
161.	82	Lung zuan mal, zin, bang kha ta ni e
162.	83	Leng, van pan piang sim lei, pak mi te...
163.	84	Leng van vang khua, sat pa...
164.	90	Laipian pa'n, sian tong a san...
165.	91	Luai, nau bang hong sang-ing e...
166.	112	Lung lau lo aw, lak mai luan khi...
167.	115	Lian e, thang van sian aw a lian e...
168.	117	Lak mai tai, khua, val, mawh na ding...
169.	119	Lawm aw, lau kha-a ding, na gel tak pi leh...
170.	145	Leng van tuang lam, za in tam sa'ng...
171.	146	Lei leh van ah min than na...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
172.	168	Leng van kham, khua, dawng ki hong ciat...
173.	199	Leng khawm, zai awi khawm...
174.	215	Lun mang von tawi...
175.	220	Lung lelh pal, bang, en va nang leng e...
176.	230	Leng, van lai kuang, ih um zaw ding hi...
177.	253	Lai nat kham kha'n vei, mah ni cia...
178.	261	Laipian, sin thu sian sin thu...
179.	273	Leng van sang kham khua pi ah...
180.	279	Lia nu pal lai, tang pal le'n ngaih..
181.	284	Lung lau, lo aw, tun nu, zo gam...
182.	285	Lum e lum, sim lei thang van, lum ding a...
183.	291	Lei ling in gam kuam hong vuk...
184.	302	Lai lun ding in pal, lawh hun ta e...
185.	316	Leng van sang sawn a, ka pa-aw...
186.	319	Lung hual siam leng, pu pa gual lel...
187.	335	Laipian pa, mim bang pian na...
188.	376	Leng van tual ah ih lau kha...
189.	379	Lam lam, lam kil zawl-ah lam lam...
190.	380	Le'n mual za tam a liap khin sa hun leh ni te...
191.	391	Lam bang kheng sa hun bei te....
192.	429	Lim belh phungpi, ka siang nong tun kal...
193.	439	Lim ka belh tuang, hong tung e...

(M)

194.	1	Mi a pian dan, mel ka muh ciang...
195.	10	Mim bang pian na, ih gam tul ta...
196.	17	Mual dawn huih khi, lang hiau hiau...
197.	87	Mi nam phung cing ih sa'n na...
198.	124	Maw ka sa'n Laipian sin thu-in...
199.	133	Mim bang, piang leng ngaih no aw, e...
200.	173	Mel nawl nawl, tam lua sa'ng e...
201.	181	Mun muang sian, vang, ki muang ciat ven...
202.	195	Mun, khem peuh aw, gam khem peuh...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
203.	212	Mi vom, mi kang, ci tuan lo...
204.	222	Mel a muh loh, tung Pasian in...
205.	286	Mi za lum sun, tong lel tuk tang...
206.	303	Min thang kum pi'n tong hong lel ven...
207.	321	Mau ki bang leng ding hi hang...
208.	333	Mim bang, pian na tung sian mang pa'n....
209.	359	Mel muh theih Pasian, zong...
210.	372	Maw ka sang, gam, sa'n lai lung ta-aw....
211.	393	Mual ii hem a huhi khi la'ng aw...
212.	396	Mun leh gam zil in...
213.	411	Min lawh loh sian, ang zal mawh nang...
214.	415	Mi pa khat in...
215.	419	Mi a pian, cil, sian in mim bang a bawl cil...
216.	435	Ma taw ho nuam, mu bang ngaih no teng...

(N)

217.	21	Ngal, liam von tawi...
218.	110	Nah lun, thel nah, nah lun thel nah nah lun....
219.	118	Na hon na, mun, tuang, ka tun ma'n...
220.	122	Na man sun ni, si'ng aw e...
221.	132	Nga bang le'n na, sim lei tung pian...
222.	144	Nuam huai lua, ei a ding a...
223.	161	Nang bek, it na-aw nang bek...
224.	186	Ni khat ni, ni khat ni ciang...
225.	325	Ngo mei zam zil zial...
226.	364	Ngaih tawh zal hen nong cih leh...
227.	365	Ngaih, aw nong hei ding sa'ng e...
228.	375	Nang leh kei, hon pa duang-ah sin thu khun...
229.	381	Ngai, ngai dih aw ngaih...
230.	387	Neu sen, kholh pih, ngaih luat, na e...
231.	397	Nun na kung pi, van lian sian mang in...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	(P)	<u>La Thulu</u>
232.	2		Pian gam lei leh, nam cih von tawi...
233.	3		Pu pa khan a, mel ki thei lo...
234.	22		Pu pa, pat loh a, ka ciin tham na ngaih tham na
235.	50		Pian ki, dang ding hi, thang van, kuam mau e...
236.	54		Phial va, a va zong leng e...
237.	67		Pian na zo, lei, cik ciang pal, diam...
238.	101		Pu, pa, khan lai-in, a ma sian min hong khun ma
239.	116		Pian dang sin thu, tong dam luan niang...
240.	134		Pham mawh ve aw...
241.	143		Pal na van gam nuam...
242.	207		Pian na ka tun nu aw e zo mi a hi...
243.	208		Phak sap a tul sing a pal zong...
244.	235		Pal lawh ding ka hawi sa....
245.	238		Phual va no tawh lung hual khawm ding...
246.	260		Pu pa khan a, sin thu ki lel...
247.	270		Pu pa, gam zang, dawh nem...
248.	296		Pian, ki dang ding hi, zo tui ka ta-aw...
249.	299		Pian ki dang ding hi, e, nam cih zin bang...
250.	318		Pal zaw si'ng phung...
251.	324		Pal lai hei sa, nun eng no zong...
252.	328		Phual, va zun nem...
253.	332		Pai un, pheih phung khai ton leng, e...
254.	356		Pian na na tun, hong en aw von teng...

(S)

255.	11	Sei no gual aw, mim bang pian na...
256.	25	Sial bang, lian pen e Laipian...
257.	29	Sol kha tang nuai ah...
258.	43	Sian sung zing vai aw ih hawm hawm na...
259.	49	Sum, tual lam gui, ka kaih na-aw...
260.	65	Sang sing dawn a, ka u phual aw...
261.	71	Se sum min thang, ka ngaih man...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
262.	75	Sian mang sin thu, lim bang lian e...
263.	88	Sian tong sang pi pa, sian in ci bang...
264.	92	Sim lei mi za gua bang hin na...
265.	102	Sian aw nang vang in ki sui ung e...
266.	104	Suah tak na, a-a, a ki cing tak...
267.	108	Sang bang na, vai-ing e...
268.	113	Sian sin thu-in, gam lei khim khua...
269.	114	Sian min lun pak, bang tawi ciat leng...
270.	121	Siangsawn, min thang Siangsawn aw...
271.	125	Sim lei, al bang dah na ding...
272.	128	Siangsawn, kham khua, ta'ng sil sial...
273.	130	Sian ang, sim lei khai ci pha...
274.	131	Sim lei, tung pan, leng van khua...
275.	135	Sim lei mi za, al si tang bang et lawm e...
276.	149	Sang lua-ah maw van gam nun, na...
277.	150	Sang bang, ki no...
278.	151	Sian sin thu, lo mei bang....
279.	153	Sian von tawi, u leh nau...
280.	157	Sian vang lim, lian...
281.	163	Sian aw na tawi kham tui ta...
282.	164	Sim lei tung van sin nuai ah...
283.	166	Siangsawn mang, pa leh ta pa-aw...
284.	172	Sin lai lung sung tawng pan...
285.	187	Sian awi a, khua mual tul sing min nei bang...
286.	209	Sim lei tung ah, va bang pil te...
287.	210	Sian mang awi in, gua bang hing te gual in...
288.	211	Sian mang, sin thu, sum bang a nial...
289.	216	Sian mang sin thu, pian dang mel hoih...
290.	219	Sian mang sin thu, za tam lai-ah...
291.	226	Sang gah ih bang, len liang ih bang...
292.	234	Sin thu thel nah gawm ding...
293.	237	Sim lei tung ah, nam zui, sian in...
294.	244	Sian sin thu na zuih a leh...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
295.	245	Sian tong sang za tam sa'ng e...
296.	256	Sin, thu a pian dang ta...
297.	259	Sol kha zong sun ni, vang hong tang ei...
298.	263	Sian aw na lim, bel in muang veng e...
299.	265	Sian, mang na vang ka ngaih man leh...
300.	266	Sian na sin thu aw...
301.	269	Sian, sian zua pa ka ngaih man in e...
302.	283	Sian aw nong it na lian...
303.	288	Sian awi tuang lam man hoih tawn...
304.	305	Sim lei thang van, kuam zai sung ah...
305.	310	Sian sin thu leh sin lai zai la...
306.	311	Sian mang lim bel a, mung bang muan...
307.	314	Sun, khua ta leh zan, khua ta leh...
308.	315	Se sum lau kha-aw e...
309.	317	Sian, sin thu siang, ki dong ung e...
310.	330	Sim lei thang van mai mit sot a muh leh muh loh
311.	334	Sian in, zo tung, mi za-an bang hong it man a...
312.	336	Sun ni sol kha no suak e...
313.	340	Sian lim belh na, tong sa'n pian dang...
314.	343	Sin lai, tang lo bang phong...
315.	345	Sian siam sa, ngaih sut na...
316.	346	Sian aw, kei, ka hih leh...
317.	351	Sian tong sang pa, luan khi tawh gal, khuadak e
318.	352	Sim leh zo ah, sian sin thu'n e...
319.	368	Sian siam nih gel kai tui bang gawm e....
320.	369	Siang tho, tui bang gawm...
321.	378	Siang lam zong ding tul lel ah hui, va-awe...
322.	385	Sa'n nuam pai pom...
323.	386	Sian, ih ngaih na, tan bang kim lo...
324.	399	Sian sin thu, a, Bochoh Aungsan...
325.	400	Sen a ngaih no, pham nua lau kha...
326.	408	Sih mu a va lam zel zong...
327.	416	Sing phung le'n puan, bang ih kawm na liang...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
328.	420	Sim lei a, piang, sang nam cin leh tul sing zong...
329.	431	Sian in sin lai a zek....
330.	436	Sin thu khau bang, gui cing ih sut ...
331	442	Sian sin thu, sut cing ta e, lel cing ta

(T)

332.	24	Tu lai, sin thu aw, gual nung sa bang va zui leng
333.	31	Tang lo bang phong ve ni e...
334.	34	Tang khua hong khal sem sem e...
335.	38	Tai aw, hong bi ding hi e...
336.	41	Thul guah aw luang luang lo aw...
337.	56	Tuan a pu pa, za tam, gual gen...
338.	61	Tu lai, sin thu aw, nam cih ta...
339.	62	Tuan a pu pa'n khawh gam zang...
340.	79	Tuan a, pu pa te, khua mual ah au ciai ciai ven...
341.	81	Tuan a pu, pa, khan lai-in....
342.	93	Tung, sian mang in, a gam pan...
343.	95	Tuan a pu pa, lung lai mei bang zing...
344.	98	Tuan a, ih pu pa, khan, lai, do lal ih lan lai...
345.	105	Thel nah hong leng, thel nah hong leng...
346.	127	Tui bang pai, pai, van a-al si te zong pai, pai...
347.	129	Tu ma, kum le'n mual kai sa...
348.	137	Thang van, sian gam, mun a muang ciat...
349.	140	Tung thang van leh sim lei gam kuam-ah...
350.	141	Tung khai mu bang, thang van sang-ah...
351.	155	Tul lel sang dawn-ah...
352.	156	Tual khia zo kei ning...
353.	167	Thul guah huih khi hong la'ng zong...
354.	183	Tui bang luang, khawm...
355.	188	Thang nen huih, khi lan na, dang lo aw...
356.	189	Thul guah luang ngo mei, kai nuai ah...
357.	202	Tul ta lim, ih khual na...
358.	204	Tawn tung, thang van aw....

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
359.	206	Tun ka suah pih ni, kha, ak si te...
360.	225	Thal bang khat lo sa'n, mun ih muan na...
361.	232	Thang van vang lian sin thu piak...
362.	241	Tu hun lai a, pian pih gual te'n...
363.	247	Thang Ho, Lian Do te u nau in e...
364.	248	Tu lai zo tui om dan aw...
365.	251	Tel ni, hun ta, vei ni, hun e...
366.	267	Tung Pasian hawm siam lawm lawm...
367.	271	Thang van, kum pi pa....
368.	272	Tang khua khal le'n mui, kai nuai-ah...
369.	275	Teh pih theih om lo...
370.	277	Tul lim, ngaih aw, sian mang ngaih awe...
371.	290	Thang van kuam hui bang mau in....
372.	292	Tuan a pu pa, gual tung va bang...
373.	301	Thang, van a mang ka pa sian aw....
374.	320	Tang aw lung ngai aw...
375.	337	Tang khua khal huih khi, hong la'ng e...
376.	339	Thang dai e, be sam mang pa thang dai e...
377.	350	Tung Pasian in, a sin thu pha...
378.	360	Thu pha koi pan ki sang...
379.	361	Tun leh ka zua nung sia a....
380.	362	Tu lai lia, pal za tam....
381.	363	Tang aw kaw i ding in...
382.	377	Tang khua hong, khal ding...
383.	402	Thang, van sang-ah, tung sun ni tang e...
384.	406	Tong sia ki lawh na lo a...
385.	425	Tang, bang kholh na, vang, khua khat lo...
386.	432	Tung sun ni zong, hong tum diai diai a...
387.	433	Tom kal nun nop, ih khawl buang,...
(U)		
388.	171	U leh nau aw e, khua leh tui aw e...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	(V) <u>La Thulu</u>
389.	28	Vai mang se sum a min a pha a....
390.	33	Vang ngaih duang pal lai, am nam aw...
391.	63	Vom leh kang va bang, pil sawn ding...
392.	70	Vom phu kang phu...
393.	72	Van nuai mi Pasian, ei a...
394.	73	Vang kong ngaih zo zam pal aw...
395.	80	Van lau kha, ih ngaih man...
396.	154	Van nuai mi za khawl na ding...
397.	158	Van a leng, va nam cin, te aw e....
398.	160	Van kui cik, ah, pa siang leng ding...
399.	170	Van thu pha sul bang zui leng...
400.	213	Vang tang khin zo tong...
401.	214	အို...လူသားတို့ရေ....
402.	274	Van nuai, tong dam nem a zai, tha se sum....
403.	278	Vang ngaih, pak nam tui aw e...
404.	280	Van sang a mang pa-aw...
405.	307	Vang, hong tang, vang, hong tang...
406.	354	Van nuai, si'ng za buang lim ah...
407.	384	Van, kuam a leng, al si nel kai...
408.	388	Van, sin nuai ah mi za ta-aw...
409.	392	Van, nuai, mi, aw, sian gim nam na hong hei aw...
410.	395	Van nuai, tong dot, thang van sang bel-ah..

(Z)

411.	15	Zo tui tuan pu pa'n...
412.	26	Zo tui-ih gam zang...
413.	51	Zo gam tun nu, na luan khi...
414.	53	Zo gam tual nuam e...
415.	74	Zoheisa, a pal na, zo dam tui te a luan na...
416.	100	Zua-aw lai dip, nem lawh liang a...
417.	107	Zan khang kim, khen, khim zin hun, te..
418.	162	Zai, la-awi khawm ni...

<u>No.</u>	<u>La nambat</u>	<u>La Thulu</u>
419.	192	Zawl cing nang lo mai maw'ng e...
420.	194	Zo lawk ta te a tau na...
421.	205	Zin bang, lin na, a om leh...
422.	221	Zo lei suan, ci a piang...
423.	223	Zo lei lawk, ta'n hong tau, ve ning e...
424.	227	Zo lei suan, zo tui na hih mel thei aw...
425.	229	Zai la ka oih, gual ka dem na hi lo e...
426.	233	Zawl hel tui pawh...
427.	252	Zo, dam sun ni, tum ding hi leh..
428.	254	Zo heisa, bang a pal, ka lawh sian min...
429.	255	Za ta lung tup tak a mel, muh...
430.	258	Zo tui, tun leh zua-aw e...
431.	294	Zing a, tai khua, val ding...
432.	295	Zan, ki kim khen a, van lai ah leng...
433.	329	Zo tui ta ding hon pa hong suak zo...
434.	331	Za lun lung deih, bang...
435.	342	Zo tui, ka vang khua lai lung, dam ding in...
436.	347	Zo gam leh, ei hon pa, mi nam leh ngei na...
437.	370	Zo nu duang ah zo zam pal e...
438.	394	Zo tui mi za, pu pa kul tui...
439.	398	Zing zin sing phung, puan bang kawm te'n...
440.	410	Zo tui mi za, lim bang ih belh...
441.	417	Zaw tah von tawi...
442.	423	Zing ih zin ciang, sing vang khua-ah...
443.	430	Zang ni suah in, ka pah tang lel-ah...